

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT
1967

Trettiosjätte årgången

TIDSKRIFT FÖR
VÄNERSBORGS MUSEUM

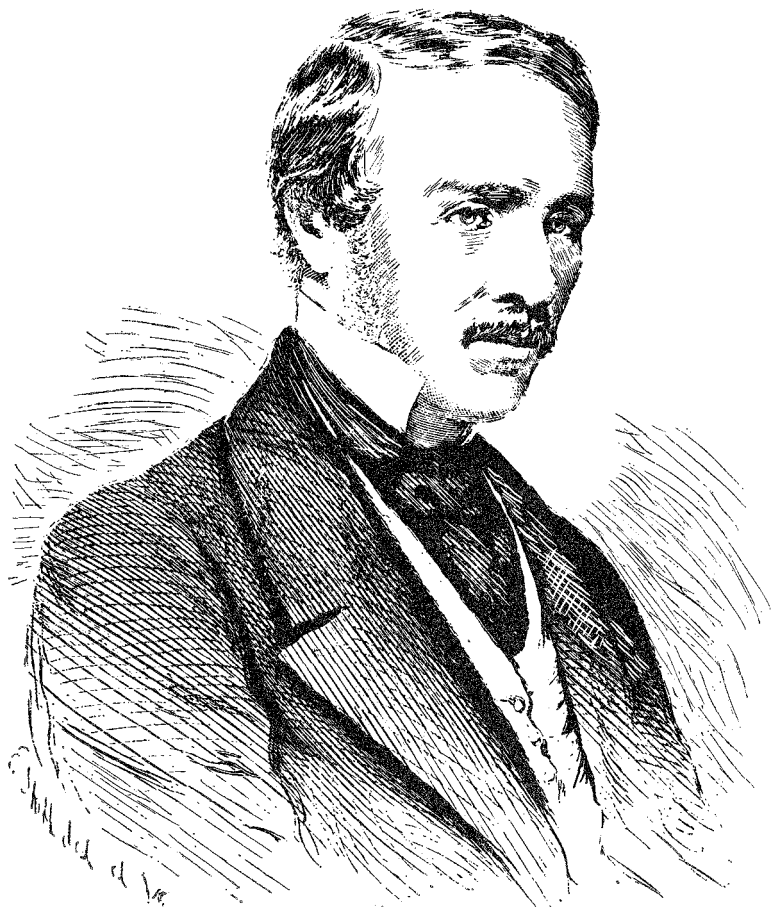
En förbisedd Afrikaupptäckare

Charles John Andersson – ett 100-årsminne

I Vänersborg kunde kring mitten av förra århundradet stundom skådas det sällsammaste djurliv på gatorna. En av stadens invånare vandrade omkring med några björnar, en leopard och andra mindre vanliga husdjur. Den som omgav sig med dessa var den excentriske och beryktade engelsmannen Llewellyn Lloyd, björnjägare, fiskare och naturskribent. Lloyd, som var son till en brittisk bankir, hade på 1820-talet rest över till Sverige, där han hoppades få vara med om att skjuta en björn. Han bosatte sig först i Värmland, i Norra Råda socken. Här i landet träffade han samman med både björnar och unga flickor. Av de förra lär han ha varit med och fällt drygt 100; av de senare blev åtminstone tre-fyra mödrar till Lloyds barn. En av sönerna, Karl Johan (senare Charles John), tog Lloyd med sig då han omkring 1840 flyttade till Vänersborgstrakten.

För att livnära de olika djur Lloyd höll sig med, köpte han kött och slakteriavfall från slaktaren Anders Eriksson i Vänersborg, och det blev en av hans pojkar, Axel, som oftast fick lämna köttet till björnjägaren i dennes bostad. Slaktarpojken var starkt intresserad av allt som hade med natur och djur att göra och det var naturligt att han snart blev assistent åt Lloyd. Bl.a. fick pojken följa med på jakt, han fick lära sig att stoppa upp fåglar och fyrfotadjur och blev över huvud taget insatt i hur han skulle umgås med naturen. Några år efter det att Axel Eriksson slutat i läroverket i Vänersborg, där han gått fem klasser, fick han genom Lloyds medverkan resa ut till Sydafrika. Han skulle där bli medhjälpare åt Lloyds son, forskningsresanden Charles John Andersson. Denne hade genom brev bett fadern i Vänersborg sända över någon lämplig yngling och Axel Eriksson var, trots att han då bara var 19 år, väl förberedd för den uppgiften.

Hösten 1865 startade Axel Eriksson resan till Sydafrika och under våren följande år sammanträffade han med Lloyds ryktbare son, den 20 år äldre Charles John Andersson. Deras samar-

CHARLES JOHN ANDERSSON.

Porträtt efter en illustration i den engelska originalutgåvan av "The Okovango River", tryckt i London 1861. Andersson var då 34 år.

bete kom bara att omfatta något mer än ett år. När Andersson i maj 1866 startade sin expedition genom Damarlandet och Ovamboland i Sydvästafrika, blev detta hans sista upptäcksfärd. Hans första långa forskningsfärd hade gällt den då knappast kända Nga-

misjön, den andra betydelsefulla resan ägnades åt utforskandet av södra Afrikas märkligaste flod, Okavango, den enda som har sitt lopp mot norr. Under denna sista expedition — till Kuene-floden — försämrades hans redan svaga hälsa; sannolikt led han av magkräfta, han var långa tider hårt ansatt av reumatism, och plågades svårt av sviterna av en skottskada i ena benet. Eriksson

Llewellyn Lloyd.

Axel W. Eriksson.

och ytterligare en svensk expeditionsdeltagare sändes på hösten ut på en specialresa för att köpa upp elfenben. Då de efter ungefär ett halvår återförenades med huvudexpeditionen var Andersson påtagligt illa därän.

Enligt en uppgift deltog ytterligare en vänersborgare i denna expedition. Hans namn uppges ha varit Svante, men det är också allt som sägs om honom. Däremot ingick en dansk sjöman, Hans Larsen, i Anderssons första expedition, till sjön Ngami. Denne var en man med mer än vanliga kroppskrafter och han blev något av en livvakt åt Andersson. Det påstås att denne

dansk var så stark att han på sina axlar burit ett stenblock, vilket var så tungt att det fordrades 10 personer för att lyfta upp det på den danske jättens rygg! Han var också en skytt av ovanlig kapacitet, på en enda dag lär han ha fällt nio noshörningar. Andersson påpekar att denne Hans Larsen märkligt nog var, som man säger, liten i maten; hans huvudsakliga föda var sur mjölk och kaffe, som konsumerades i ofantliga kvantiteter.

I maj 1867 fortsatte Andersson och Eriksson i oxkärra och på oxrygg, tillsammans med en trupp bärare färden genom Ovamboland. Charles John Andersson blev allt sämre och vissa dagar var han långa stunder medvetslös. Han försummade inte att regelbundet göra observationer, både om väder och vind, om de djur han iakttog o.s.v. Ända in i det sista var han inriktad på att fullgöra sina plikter som vetenskapsman och i Anderssons dagbok, "Notes of Travel in South Africa" — vilken Llewellyn Lloyd utgav i London 1875 och som hittills endast finns på engelska — kan man följa hur anteckningarna blir allt mer sporadiska, men exakta och noggranna. En av de sista anteckningarna gäller en lejonjakt, där Axel Eriksson sökte fälla en stor lejonhane. "Utan Axel hade jag dukat under för länge sedan", skriver Andersson i sitt avskedsbrev till hustrun, som tillsammans med barnen vistades hos sina släktingar i Kapstaden. I samma brev skrev han: "Då detta brev når Dig, förstår Du, att mina ben bleknar ute i en fjärran vildmark".

När Charles John Andersson skrev detta visste han att han aldrig skulle nå målet för forskningsfärden, Kueneffloden vilken han föresatt sig att nå. Hans grav grävdes i norra delen av Ovamboland, helt nära gränsen till Angola, och den som ordnade den då bara 40-åriga Charles John Anderssons sista viloplats, var hans unge vän från Vänersborg, Axel Eriksson.

Just i själva solnedgången en julidag för 100 år sedan, (uppgifterna om datum varierar) gick Charles John Andersson, denne märkliga vänersborgare, ur tiden. Axel Eriksson ämnade redan samma natt söka upp en lämplig plats för en grav. Karavanen befann sig i ett ökenliknande område, nästan omöjligt att gräva en grav i. Men den stamhövding han först träffade på avvisade

Erikssons begäran att få ordna en begravningsplats och den unge svensken fick vända tillbaka samma väg han kommit. Eriksson skriver i sin dagbok i juli 1867:

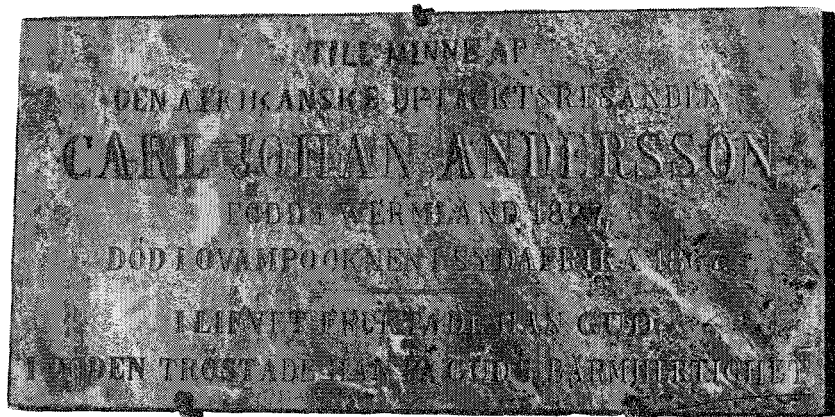
Platsen för Charles John Anderssons grav, Okuambi, Ovamboland.

Efter ungefär 20 minuters färd fann jag en lämplig plats mellan två träd. Där grävde jag med möda graven i den hårda och leriga marken, endast med tillhjälp av en yxa och en bleckbunke, som jag hade till mitt förfogande. Det var en gripande akt i all sin enkelhet, då jag i Sydafrikas jord sänkte ned min avhållne, faderlige vän till gravens ro efter alla de livets stormar, som han måst kämpa sig igenom. För att hindra de vilda djuren från att ofreda graven övertäckte jag densamma med taggiga buskar. Fram emot kvällen, innan jag med oxvagnen startade från Charles Anderssons nyredda grav, hade negrerna siktat en stor hjord hartbestantiloper. Jag lät då de sorgsna tankarna på min faderlige väns död vika för tillfället, tog mitt gevär och ammunition, gick ut på jakt och lyckades fälla åtta av antiloperna. Ovambinegrerna, som varit mig behjälpliga vid Charles Anderssons begravning, och infödingarna i kraalerna runt om fingo därefter med mig dela det rika bytet. Sålunda ordnade jag med en hederlig begravningsmiddag efter min avhållne, bortgångne chef.

Det var en märklig livsgärning som för precis ett sekel sedan ändades där i den sydvästafricanska öknen. Den forne gymnasisten

i Vänersborg hade inte bara blivit känd upptäcktsresande och författare, framstående naturforskare och fågelkännare, och lyckosam storviltjägare. Han hade dessutom spontant valts till kung över Damaralandet — sannolikt den ende svensk som nått rangen av negerkung!

Men ingen pampig gravsten utmärker Charles John Anderssons sista viloplats, vilken man endast lär kunna hitta tack vare att en jättelik termitstack vuxit upp invid det ena av de båda träd,

Minnestavlan i Västra Tunhems kyrka över afrikaupptäckaren, den forne skolpojken från Vänersborg, Charles John Andersson.

Axel Eriksson nämner om. Tusen mil norr om graven i denna sydliga vildmark finns "gravstenen" — det enda minnesmärket över björnjägarsonen som blev en av Afrikas största elefantdödare, negerkung och Sydvästrafrikas kartläggare. Denna gravskrift återfinns på norra vägen inne i Västra Tunhems kyrka. Där sitter en marmorplatta med texten:

TILL MINNET ÄT DEN AFRIKANSKE UPPTÄCKTSRESANDEN
CARL JOHAN ANDERSSON
FÖDD I VERMLAND 1827
DÖD I OVAMPOOKNEN I SYDAFRIKA 1867
I LIVET FRUKTADE HAN GUD
I DÖDEN TRÖSTADE HAN PÅ GUDS BARMHERTIGHET

Den sydafrikanske premiärministern general Jan Christaan Smuts, yttrade i ett sammanhang att Andersson "under sitt jäm-

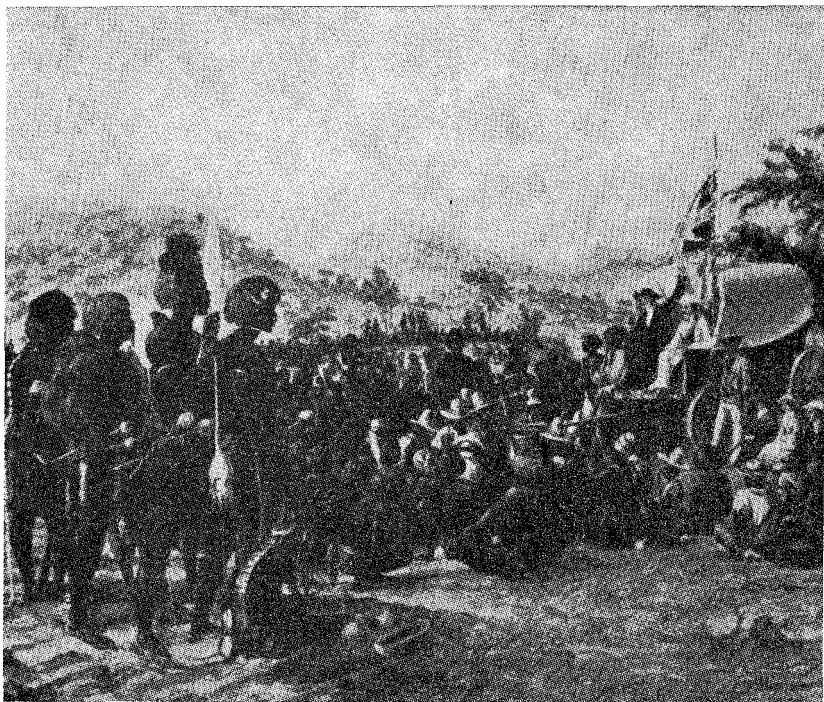
förelsevis korta liv hann göra geografiska upptäckter i södra Afrika, av sådan betydelse att de bara stå tillbaka för David Livingstones"! Ändå är Charles John Andersson upptäcktsresanden som blev bortglömd — både bland sina landsmän här i Sverige och internationellt. Två böcker hann han ge ut, "Sjön Ngami", som kom 1856, och "Floden Okavango", 1861. De utgavs först av ett engelskt förlag, men kom respektive år också ut på svenska. Under åren i Afrika — från 1850 och fram till sin död 1867 — samlade Andersson material till en stor bok om fåglarna i Sydvästafrika. En brittisk konstnär var vidtalad att illustrera boken, som skulle komma att innehålla cirka 3.000 illustrationer, flertalet i färg. Detta verk hann Andersson inte avsluta, men hans anteckningar har tryckts i en bok, som utgavs i London 1872, "Notes on Birds of Damaraland". Boken är dock inte illustrerad. Endast några år innan han själv avled, lät Llewellyn Lloyd på ett engelskt förlag ge ut en samling av sonens jaktskildringar, "The Lion and the Elephant", huvudsakligast berättelser som inte kommit med i "Sjön Ngami" och "Floden Okavango".

Trots att han med förkärlek skildrat jaktäventyr med lejon, elefanter, noshörningar och annat storvilt, var dock Charles John Andersson alltså speciellt intresserad av fåglar. Om han blivit bortglömd i de flesta andra sammanhang, så har just genom fåglarna hans namn bevarats till eftervärlden. Det är i de latinska benämningarna på ett tiotal sydafrikanska fågelarter, vilka han var den förste att upptäcka.

Anderssons medhjälpare, Axel W. Eriksson, är ju som bekant den som skänkt Vänersborgs museum ryktbarhet att ha en av världens förnämsta samlingar av sydafrikanska fåglar. Han donerade sin imponerande samling "fågelskinn" till hemstadens museum, men också Charles John Andersson sände fåglar hem till Sverige. Bl. a. skänkte han närmare 400 preparerade fåglar till zoologiska institutionen vid Lunds universitet (efter att ha gått fyra klasser i Vänersborg, fortsatte Andersson studierna i Lund och avlade studentexamen där). Dels som ett tack för denna donation och dels som uppskattning av hans vetenskapliga insatser kallades Charles John Andersson till hedersdoktor vid Lunds universitet i samband med universitetets 200-årsjubileum 1868. Kallelsen med heders-

bevisningen nådde emellertid hans anhöriga först nästan ett år efter hans död.

Men en upphöjning fick han dock vara med om — "kröningen" till kung över Damarafolket. Mellan några av sina längre expeditioner genom Sydvästafrika hade Andersson en tid bl.a. fun-

Andersson utropas till kung över Damara-folket med oinskränkt makt, ansvarig "endast inför Gud och sitt eget samvete". Bilden visar hur Anderssons vän, den tyske missionären Hahn från en oxkärra läser upp proklamationen.

gerat som chef för ett gruvföretag och hade på olika sätt fått åtskilligt att göra med Damarafolket. När dessa invecklades i strider med en angränsande hottentott-stam, tog den företagsamme svensken ledningen även militärt i området och drev bort inkräkterna. I början av sommaren 1864 (alltså tre år före sin död) utropades Andersson av de förenade damarahövdingarna till deras enväldige härskare.

Dokumentet som bekräftade den då 37-årige svenskens fullmakt som negerkung har följande lydelse:

Till allas underrättelse kungöres härmed, att undertecknade hövdingar och rådgivare i Damaralandet av egen fri vilja ha valt Charles John Andersson till hövding och militärbefälhavare för återstoden av hans liv, eller så länge han själv önskar bekläda befattningen. Vi lova honom trofast och ovillkorlig lydnad under hans regering såväl i inre som i yttre angelägenheter. Och vad än C. J. Andersson kommer att göra eller låta, skall han endast och allenast vara ansvarig inför Gud och sitt eget samvete.

”Regeringstiden” blev kortare än vad säkert både Andersson och hans undersåtar väntat. Endast tre år senare dukade han under i sitt rikets ödemark; jämsides med magsjukdomen bidrog en skottskada han fått i ena benet under en drabbning med en fientlig negerstam att knäcka honom. Han hann inte heller under de få åren som kung anlägga den Damaralandets huvudstad han tänkt sig. Staden skulle uppkallas efter honom och få namnet *Andersopole*.

Det var fadern, Llewellyn Lloyd, som grundlagt unge Karl Johans intresse för jakt och livet i naturen under skolorn i Vänersborg, inte minst genom strövtåg på Halle- och Hunneberg, kring Göta älv o.s.v.. Fadern lärde honom att stoppa upp fåglar bl.a. och gav honom inriktning mot äventyrsresor i fjärran länder. Efter studentexamen i Lund reste den 22-årige Charles John Andersson till London. Där talades då allmänt om Livingstones resor och hans upptäckt av den märklige sjön Ngami. Andersson lockades att göra om Livingstones bravad, men göra det grundligare. Ryktet gick om att i trakterna av denna sydvästafricanska sjö levde ett märkligt folk — människor som hade ett enda öga, placerat mitt i pannan, och som livnärde sig på människokött.

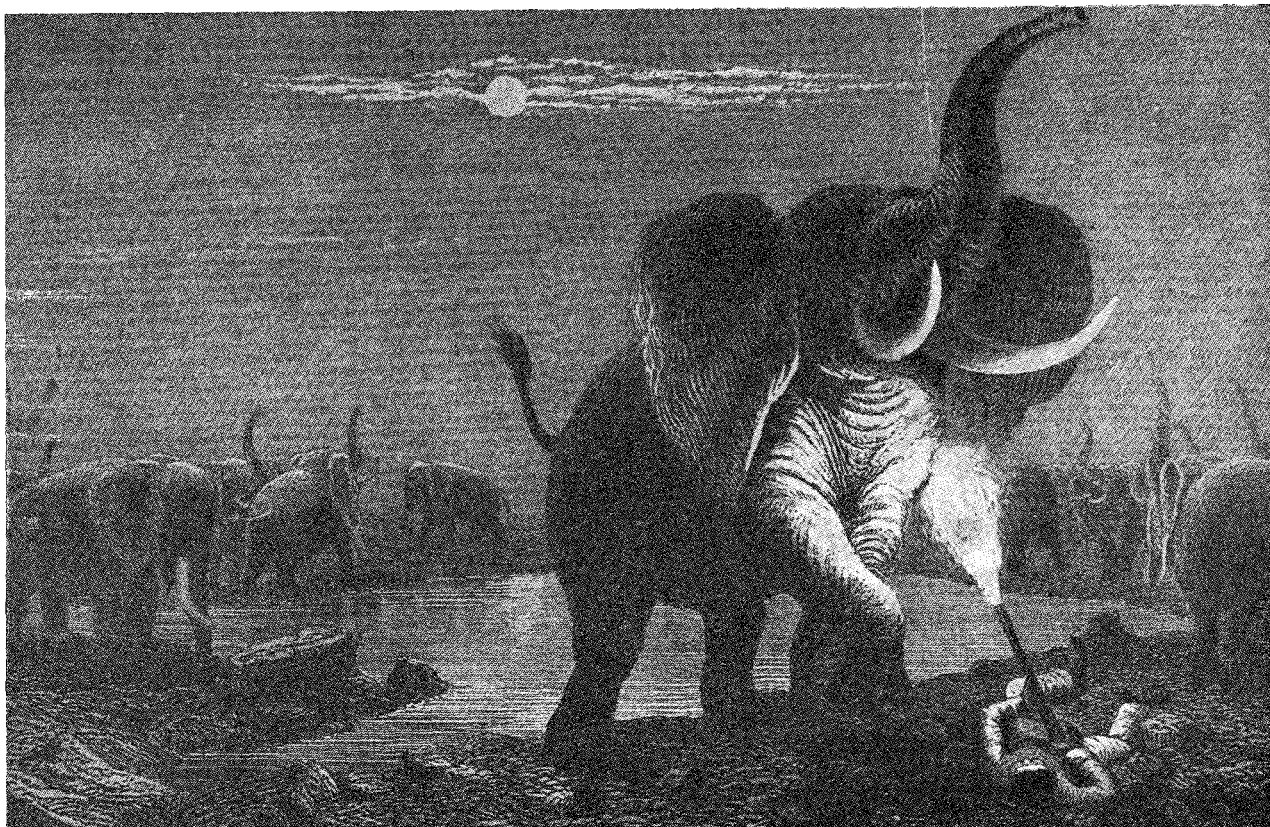
Där i London träffade Andersson också Francis Galton, kusin till Charles Darwin, och de båda kom överens om att gemensamt utforska Ngami-sjön. De seglade till Walvis Bay (Valfiskbukten) i sedermera tyska Sydvästafrika, efter att först ha angjort Kapstaden, och startade hösten 1850 sin expedition till det inre av landet. Först efter tre års strapatsfyllda färder nådde Andersson

Ngami — Galton hade då något år tidigare gett upp — men fann vare sig cykloper eller kannibaler. De äventyr han berättade om i boken, som just fick namnet "Sjön Ngami", ger hans djungelfärder nästan münchhausenska proportioner; med den skillnaden att de förefaller fullt trovärdiga.

Att ta sig fram med karavaner, bestående av oxkärror, packoxar och infödda bärare, bjöd på strapatser av stundom enorma mått och av de mest skiftande karaktärer. Vissa dagar, uppger Andersson, måste tusentals träd fällas för att man skulle kunna ta sig fram. Andra dagar höll expeditionen på att dränkas av tropiska skyfall; tidvis led man svårt av bristen på vatten, som man fick undvara 6-8 dagar i sträck. Vissa tider var värmen så intensiv att temperaturen gick upp till över 45 grader C i skuggan. Andersson uppger att han inte kunde syssla med skrivgöromål under de hetaste dagarna — bläcket torkade i pennan så snart den togs ut bläckhornet! Allvarligare var förstås att ekrarna i oxkärrornas hjul krympte i torkan, varför kärrorna blev obrukbara. Även gevären sattes ur funktion genom att bösskolvarnas trä sprack och lossnade från piporna.

Darwin, som konsulterade den unge svensken och lät honom göra observationer i frågor som rörde hans specialområde, ansåg att Andersson var en bättre berättare än flertalet dåtida engelska författare. Men varken "Sjön Ngami" eller "Floden Okavango", har knappast kommit att höra till de mera kända rese- och äventyrsböckerna. Detta är anmärkningsvärt, så verkligt spännande och underhållande som de är, även för den som annars inte hyser överdrivet starkt intresse för jaktskildringar, vilka de är späckade med. Efter originalupplagorna för drygt 100 år sedan har visserligen på senare tid några klassiker- och ungdomsupplagor utkommit.

Äventyren är minst sagt fabulösa, inte minst jaktupplevelserna, men man kan inte beskylla Charles John Andersson för att vara fallen för skryt eller överdrifter. Snarare präglas hans skildringar av blygsamhet, en form av underdrift, men utan att därför vara "understatements" för effektens skull. Afrika var vid denna tid så gott som orört vad gäller tillgången på vilt av skilda arter.

Som storviltjägare var Charles Johan Andersson framgångsrik och behövde aldrig sakna byte. I sina böcker skildrar han otaliga jaktäventyr; ett av de mera dramatiska upplevde han under en elefantjakt. Bilden här (ur "Sjön Ngami") visar skyttens bekymmersamma belägenhet, där han är nära att bli ihjältrampad av en retad och skadeskjuten elefant. "Alltför nära att vara angenämt", har författaren själv satt som bildtext!

Elefanter, lejon, giraffer, noshörningar och annat storvilt stötte han ständigt på, liksom en mångfald olika antiloper o.s.v.

Många djur jagades för att förse karavanerna med kött, andra för att förebygga överfall så att djungelfärderna kunde fortsättas utan störningar. Anderssons stil i dessa jaktskildringar är verkligen målande i sin knapphet, men han delger också läsaren rent vetenskapliga iakttagelser. Dessa citat ur en nattlig elefantjakt ger prov på dramatiken:

Andersson hade gömt sig vid en vattenplats, där snart cirka 150 elefanter, flera av dem med ungar, samlades för att dricka. Hans karavan behövde mat och han sköt mot en präktig hona, som dock bara skadades. Hela den väldiga hjorden stormade då plötsligt fram mot skytten, våldsamt trumpetande. Mera på måfå slänger Andersson iväg ytterligare ett skott ur den tunga elefantbössan mot det redan skadade djuret, som blir ännu mer rasande:

”Den som vet vad det är att springa för livet, kan lätteligen förstå att jag gjorde mitt bästa för att komma undan mina förföljare”, skriver författaren. Det såg allt bekymmersammare ut, och, säger han ”under några sekunder såg det mer än tivelaktigt ut att jag skulle komma undan — mitt fördärv syntes vara oundvikligt”.

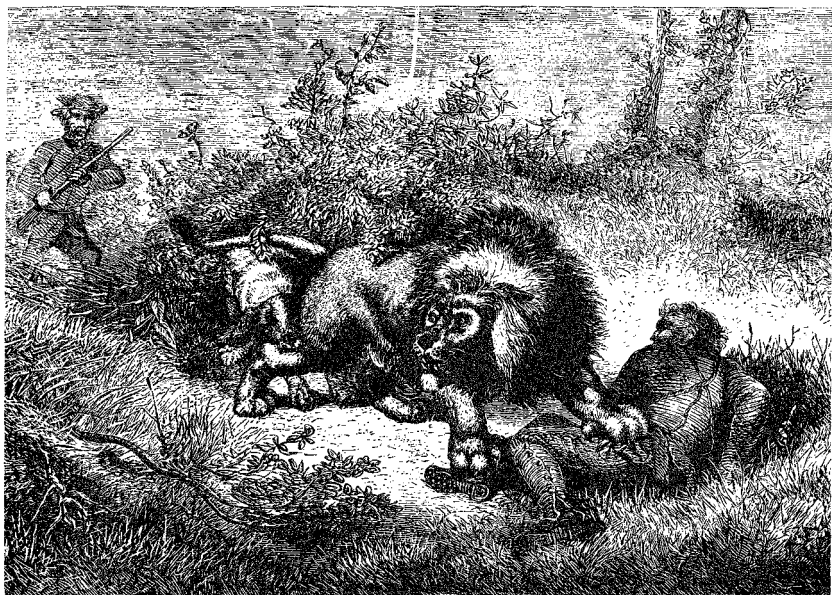
Den framforsande elefanhjorden stannade emellertid plötsligt upp i sitt förföljande, och skytten kunde andas ut.

Under ett annat äventyr med elefanter råkade oväntat en väldig noshörning bli inblandad. Noshörningen kom rusande rätt mot Andersson, vilken sköt ett skott som träffade hornet och gjorde besten något omtumlad. Ytterligare ett skott hade bara den effekten att det vägledde noshörningen, som kom så nära att Charles John Andersson kände vilddjurets fradga stänka i sitt ansikte.

”Det var ett rysligt ögonblick, men räckte till all lycka inte länge”, konstaterar han. Noshörningen hade emellertid några elefanter i släptåg. En av dessa var skadskjuten — det var så gott som helt omöjligt att med ett enda skott från dåtida gevär fälla tjockhudingar som elefanter och noshörningar — och rusade mot Andersson ”med upplyft snabel och utbredda öron”. Att fly var för sent, jägaren kastade sig på rygg, men just som elefanten skulle gripa om honom med sin snabel, sköt han ett skott rakt i bringan

på elefanten, som också lyfte ena foten alldeles ovanför Anderssons huvud. Skottet tycktes ha sårat elefanten allvarligt för bjässen vände och lunkade iväg bort. Andersson tog då sin andra bössa, för att skicka iväg ett skott efter elefanten — men bössan klickade!

”Jag var emellertid tacksam för att detta inte hänt då djuret anföll, ty om mitt skott då icke hade gått av, skulle, så vitt jag kan finna, ingenting ha räddat mig undan döden”, är den enda kommentaren.

Björnjägaren Charles John Andersson nedlade under sin drygt 15-åriga vistelse i Afrika förutom elefanter också ett stort antal lejon och noshörningar bl. a. Dramatiken under lejonjakten var oftast i livsfarligaste laget, vilket denna illustrationen ur "Sjön Ngami" ger belägg för.

Denna jägare utan fruktan och tadel var förstas också inblandade i otaliga äventyr med lejon. Vid ett tillfälle, Andersson var då svårt ansatt av reumatism som gjorde honom nästan lam i ett ben, stötte han på två lejonhannar. Den ene fick en kula genom bogen, men då Andersson drog sig närmare för att göra slut på djurets dödskamp, störtade den andre lejonhanen fram mot jägaren.

”Nu behövdes hela min självbehärskning och jag hade full tillit till mitt gevär”, berättar författaren. ”Jag lade an mitt i den breda bringan på det framstörtande lejonet och rörde vid trycket, då — man föreställa sig min fasa och förskräckelse i detta ögonblick — geväret klickade, klickade igen och återigen!”

Även ur denna kusliga belägenhet klarade sig Charles John Andersson; troligen hade lejonet blivit skrämt av knallhattsmällarna från det klickande geväret. Historien saknar, intressant nog, inte paralleller med en björnjakt som Llewellyn Lloyd skildrat i en av sina böcker från jaktäventyr i Sverige. Han hade skadskjutit en björn, vilken rusade mot honom med uppresta ramar och slog omkull honom. Under tiden höll Lloyds jaktkamrat på att ladda om bössan — när det väl var gjort knäpptes besten i sista ögonblicket. Detta fick Lloyd att fälla komplimangen:

”Du skjuter förträffligt, men laddar förskräckligt långsamt!”

Även andra livshotande, men mer banala, tillbud drabbade storviltjägaren i Afrika. En gång avlossade han samtidigt av misstag båda piporna på sin elefantbössa med den oväntade effekten att piporna lossnade från geväret och hanarna slog in på båda sidorna om näsan på Andersson. ”Detta var otvivelaktigt ett rättvist straff av himmelen, för det jag hanterat bössa på en söndag”, skriver Andersson i en from reflektion. Vid ett annat tillfälle hade han tagit sin tillflykt till toppen av en några meter hög termitsack och låg där och lurpassade på ett lejon. När han sköt, med dubbel laddning i bössan, blev rekylen så kraftig att han stöttes omkull och dråsade ner för termitstacken och ådrog sig en del skador i fallet!

Inte bara djur- och växtvärlden utan även folken och dess seder fångade Charles John Anderssons intresse under hans nära 20-åriga genomkorsande av Sydvästafrika. En gång mötte han en karavan bestående av huvudsakligast unga damara-kvinnor. Det är väl mänskligt om han sökte de unga damernas uppmärksamhet och fjädrade sig inför dem, ”för att förtjäna mig ett leende här, eller en vänlig blick där”. Allt var dock bortkastad möda: ”För första gången i min levnad kände jag mig ledsen över att tillhöra min egen ras och att bära en ren skjorta”, konstaterade han med visst vemod. Men det gav honom, berättar han, ”ett förträffligt

tillfälle att beskåda och beundra behagen hos denna anse- nliga flock svarta damer, som trippade fram i gröngräset". Men så plötsligt träder vetenskapsmannen fram och högst oväntat inflikar Andersson i en bisats: — "här fanns det verkligen grönt gräs"!

Som resenär i ett främmande land njuter den unge mannen, som uppfostrats under ganska knappa förhållanden i Väners- borgstrakten, av de kulinariska sensationer Afrika har att erbjuda. Han serveras av sin kock en superb omelett; receptet delger han läsaren:

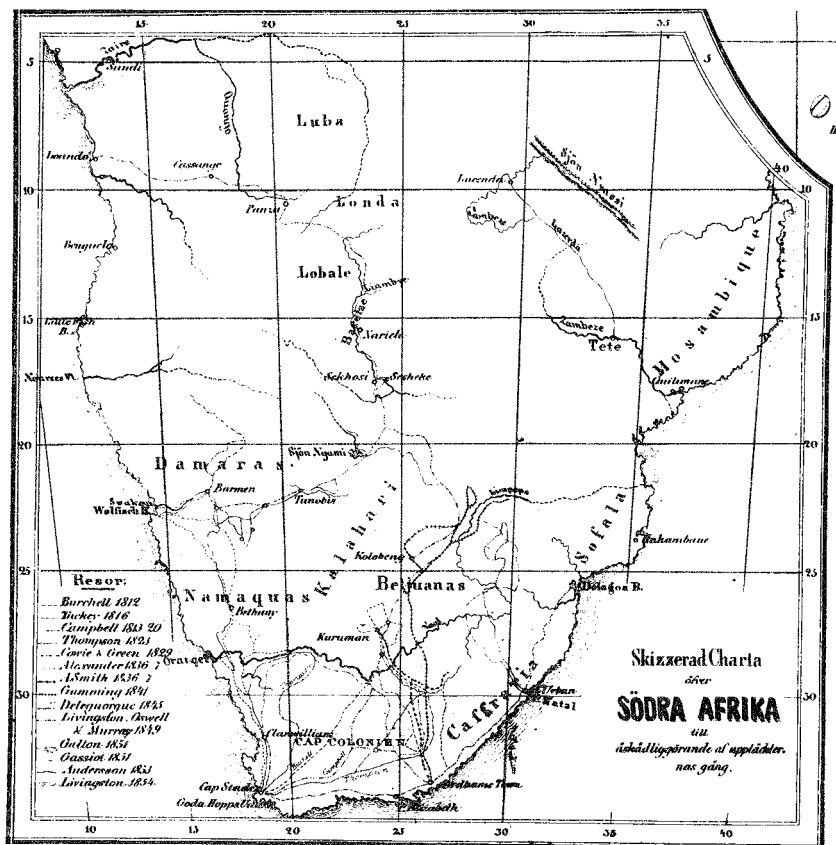
"I ena ändan av ett strutsägg göres ett hål, genom vilket litet salt, peppar m.m. införes. Därefter skakas ägget duktigt, så att vitan, gulan och de nämnda ingredienserna bli väl omblandade. Nu ställes ägget i den heta askglöden, där det ordentligen gräd- das. Ett sålunda tillrett ägg anses innehålla lika mycket som tju- gofyra vanliga hönsägg, men är likaväl icke för mycket för en enda hungrig individ".

Flera andra smakliga måltider skildrar han också, måltider som i hans tycke var kungliga — långt innan han själv anade sin upp- höjelse i kungligt stånd. En sådan meny kunde t.ex. uppta *biff au lion* samt noshörningspuckel, båda rätterna tillagade i ask- glöd. Kommentaren till den måltiden lyder: "Undras vad Hennes Stor-Britanniska Majestät skulle säga om en sådan matsedel!". Lejonbiffen var vit och saftig och köttet var inte oliskt kalvkött. Till de delikatesser Charles John Andersson uppskattade var stekt elefantfot med honung — "en måltid för en kung", utbrister han igen.

"Det fordras att resenären skall vara hemmastadd i många ve- tenskaper och känna mycket som överstiger det alldagliga kun- skapsmåttet. Han skall vara hemmastadd i meteorologi och geo- metri, samla politiska och handelsunderrättelser, giva bidrag till den ännu i sin barndom befintliga etnologien, skall kunna teckna, föra en vidlyftig dagbok, kunna skjuta och uppstoppa fåglar och fyrfotadjur, göra ordsamlingar och skriva språkläror, samt till och med insända vidlyftiga avhandlingar till lärda samfund och före- ningar."

Citatet är hämtat ur förordet till "Floden Okavango" och är något av en klagan över hur några årtionden kring mitten av

1850-talet skärpt kraven på författare av reseskildringar. Charles John Andersson fyllde dock det erforderliga kunskapsmålet; den karta han upprättade över Damara- och Namaqua-landen blev grundläggande, som botanist och zoolog utförde han ytterst viktiga insatser. Andersson fick ett smickrande erbjudande att föreläsa inför Royal Geographical Society i London och sällskapet skänkte honom i samband därmed en liknande uppsättning geometrisk instrument man några år tidigare gett Livingstone.

Den förste som präglade begreppet Sydvästrafrika uppges ha varit Charles John Andersson. Det var också han som utarbetade den första kartan över denna del av den afrikanska kontinenten. Kartan här visar också Anderssons expeditionsvägar. Strax under 20:e breddgraden finner man sjön Ngami.

Charles John Andersson jämfördes med Livingstone och andra av Afrikas i särklass mest beryktade upptäcktsresande, men det blev hans öde att bli den förbisedde Afrikaupptäckaren. Några små och tämligen oansenliga vildmarksfåglar bär sitt namn efter honom, men den stad som skulle bära hans namn, Andersopole, hann han aldrig anlägga. Inte heller fick han bära det namn han borde vara berättigad till. Han var uppkallad till förnamnen efter den förste Bernadotten i Sverige — Karl XIV Johan, och blev genom sin afrikanska kungavärdighet den kanske hittills ende som i det avseendet gått i dennes spår — men efternamnet hade han efter sin mor, och inte efter fadern, vilket ju annars är vanligt. Modern hette Cajsa Andersdotter och var bonddotter i Norra Råda i Värmland. Hon var inte gift med Lloyd, utan tjänade som hans hushållerska. Efter Lloyds flyttning till Vänersborg gifte hon sig med en av björnjägarens drängar. De bosatte sig i Grava.

En halvbror till Charles John Andersson var son till en annan kvinna i Norra Råda. Han hette Olle, eller Olof. Han är dock känd under namnet Lloyd och både hans barn och ett stort antal barnbarn och dessas ättlingar, vilka till största delen är bosatta i trakten av Filipstad, heter Lloyd. Olle Lloyd var jordbrukare och hade en gård i Bosjön vid Brattfors i Värmland. Sannolikt hade han sex barn och en av sönerna, Lars Magnus, fick 14 barn av vilka de flesta ännu är i livet.

Tre halvsystrar, alla döttrar till Lloyd, men sannolikt med olika mödrar hade Afrikafararen också; Johanna Sofia, Maria och Henrietta. De båda sistnämnda bodde i Vänersborg; Johanna, Sofia och Henrietta var födda i Västra Tunhem, men av olika mödrar.

Enligt Charles John Anderssons egna uppgifter i "Sjön Ngami", skulle han ha haft ännu en bror. Andersson berättar att han i en sändning post på nyårsdagen 1852 fick ett brev med "den oväntade underrättelsen om en yngre broders död. Ehuru han och jag aldrig kunnat komma överens så länge han levde, var han mig icke desto mindre kär. Hans sista ord, vilka han uttalade i yrsel, berättades ha varit ställda till mig — han bad mig komma till sin hjälp. Han avled i Rio de Janeiro uti Brasiliens plågoris, gula

febern." Då Andersson tidigare inte fått post på 20 månader kan denne bror således ha avlidit 1850 eller 1851. Av uppgifterna om barndomsminnena kan möjligen förmodas att dessa båda söner till Lloyd kan ha haft samma mor, Cajsa Andersdotter. Året efter Karl Johans födelse fick hon tillsammans med Lloyd dottern Maria, som dock dog 2 månader gammal. Hon hade emellertid före sitt äktenskap även sonen Lars Vilhelm, som dock bosatte sig i Stockholm. Fadern uppges vara okänd.

Maria och Henrietta i Vänersborg bar i motsats till Karl Johan faderns efternamn, de nämns i varje fall som "fröknarna Lloyd". Karl Johans begäran att vid sin resa ut i världen få anta faderns namn, blev blankt avslagen. När sonen 1855 kallades hem till Lloyds förmodade dödsbädd i Vänersborg, erbjöds han byta namn och tilläts kalla sig Lloyd. Inte utan stolthet skall den då redan berömda upptäcktsresanden ha svarat: "Tack far, men nu är Charles John Andersson, mera känd än Lloyd!".

I juli 1860 gifte Charles John Andersson sig i Kapstaden med en ung engelska, Sarah Aitchinson. De fick tre söner och en dotter; yngsta barnet var endast nio månader då fadern dog. Äldste sonen, som fick både faderns och farfaderns förnamn, Charles Llewellyn Andersson, uppehöll genom brevväxling kontakten med fastrarna i Vänersborg. I ett av dessa brev — de ingår nu i Vänersborgs museums samlingar — till Maria Lloyd, ställer den då 17-årige ynglingen en fråga som han uppenbarligen burit på länge, något som hans mamma inte kunnat ge svar på: "... varför var pappas namn ändrat från Lloyd till Andersson? Och vilka systrar och bröder hade pappa? Jag skulle så gärna önska träffa och lära känna dem alla, om jag när jag blir stor, någon gång kan göra en resa till Europa..."

Att döma av ännu ett brev på Museet fick Charles Llewellyn svar på sin fråga; han tackar för upplysningarna om släkten, men svaret är dessvärre okänt.

Charles John Anderssons unge son lockades naturligt nog av faderns äventyr, men själv blev han inte upptäcktsresande, vilket han drömt om som ung, utan valde den militära banan. Han tog avsked med överstelöjtnants grad och adlades för sina förtjänster. Anderssons hustru överlevde sin make i 50 år och

avled 1917, 85 år gammal. Hon fick efter makens död försörja sig och sina barn genom en kortvaruaffär i Kapstaden.

Även efter döden fortsatte Charles John Anderssons motgångar; han efterlämnade egentligen endast inemot två ton elffenben, som representerade ett relativt högt värde. Däremot misslyckades försöken att för de efterlevandes räkning återförvärva de stora landområden Andersson ägt, trots framstötar på regeringsnivå till vederbörande tyska och brittiska kolonialmyndigheter, vilka då hade administrationen över den forne Damara-kungens rike.

Visserligen var Charles John Andersson född och uppvuxen i Sverige, men genom sitt brittiska påbrå på fädernet kände han sig som hälften svensk, hälften engelsman. Han medförde på sina resor alltid både svenska och brittiska flaggorna — "Svenska Gyllene Korset" och "Anglosachsiska Lejonet" — och försummade inte att även i urskogen fira drottning Victorias födelsedag. Han sände f. ö. också vid ett tillfälle till Karl XV en målning av Victoriafallen, utförd av den konstnär som illustrerade hans böcker, och fick ett personligt tackbrev från svenske kungen. När den nyutnämnde Damara-kungen skulle komponera sitt lands nationalsymbol, lät Andersson sin hustru sy en flagga i gult, blått, rött och vitt; svenska och engelska färgerna.

Det har sagts att få afrikanska upptäcktsresande dragits med så vidriga förhållanden som Charles John Andersson och få har som han tvingats kämpa mot ett så ogunstligt öde. Men han skulle lyckas, inte ge sig förrän alla krafter var slut. Beslutsamt skrev han en gång: "Vare sig jag slår slint eller lyckas skall man finna mig med selen på".

Sture Johanson.

Gillebroder!

När du får årsskriften i Din hand, tänker Du då på att den är en länk mellan Dig och Gillet och Din kära hemstad?

Vad vet Du om Vänersborg? Kan Du visa en främling omkring här och peka ut och beskriva dess sevärdheter? Kan Du Din stads historia, som inom parantes är mer fängslande, än man kan ana? Om inte, lär Dig allt detta och verka för att denna stad, som Du förvisso anser underbarast bland alla städer i Svea rike, blir känd och uppskattad av främlingen! Visa honom och lär honom njuta av vår stads charm och skönhet!

Och Du Gillebroder i förskingringen! Propagera för Vänersborg! Tala om för Din omgivning, vad vår stad har att bjuda av sevärdhet och naturskönhet! Berätta om Skräcklan och allt det andra! Gör Vänersborg till ett populärt resmål!

Allt detta är Du skyldig Din gamla hemstad!

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE.

Halvord Lydells årskrönika

1915

Det stundar till jul detta år 1916, och jag får som vanligt slå in mig i en filt och skriva Gillets årsrevy. Nå, filten är mera en vana, ty i år är det inte så fasligt kallt som förra året, då kölden stod på -16° under stark nordost, just som jag skulle skriva.

Nu är det blitt den 22 dec. och lugnt, och det är då förvål i denna förskräckliga krigstid, då ved och kol äro så dyra, och då de näringsmedel, som skola ge den inre värmen, såsom smör, fläsk och alla andra kolhydrater knappast kunna fås för pengar.

Man får väl vara med och betala världskriget, fastän man är neutral, och Gud vet, om det någonsin blir bra, ty nu delar hela landet upp sig i två mot varandra krigiska grupper, producenter och konsumenter. Det synns nu rakt ingen annan lösning på elendet än en fullt genomförd statsrevolution.

Olika falla i dessa tider ödets lotter, och gulaschbaroner och gulaschbaronessor tända väl snart sina julsilvergranar, ty där hemma ha de "så fint, så fint, allt av guld och silver t. o. m. kopparkastrullerna," säger en skämttidning. Men de äro ett fåtal mot alla dem, som lida och längta till bättre tider och bättre förhållanden.

Men vad är dock detta mot vad de uthärda, som ligga i skyttegravarnas vatten och lera. Och reumatism. Det ljusnar dock nu vid horisonten, ty fredens morgonrodnad kastar verkligen de första glimtarna över synranden.

Det är slaskigt ute trots nordosten, och jag börjar nu med Vänersborg år 1916.

Det kan sägas genast, att året 1916 i Vänersborgs historia intager en sådan rangplats, att man kan antaga, att det kommer att firas i framtiden. Det kommer att nämnas vid sidan av 1645, då staden vann den lysande segern över Sehesteds norsk-danska trupper, vid sidan av år 1646, då vid juletid vår grundläggarnas nådiga privilegiebrev, undertecknat den 12:te november samma år, upplästes av borgmästare Belfrage, vid sidan av år 1679 då staden blev residensstad, som kanske dock ingen upphøjelse var, åren 1777 och 1834, då eldsvådor härjade och 1867 ,om vilket mera nedan m. fl. år.

Ja, året 1916 bör i sanning vara ett märkesår. Det är tre stora och märkliga ting, som hänt:

- 1:o har staden genom kanalutvidgningen blivit en stor exporthamn och det direkt på oceanerna till på köpet.
- 2:o har staden återtagit något av sin äldsta fysionomi, i det den blivit garnisonsstad.
- 3:o har staden fått en läsestuga.

Detta var nu de tre stora sakerna, och det är väl bäst jag håller mig till dem så länge.

25/12. Jag blev hindrad i går att skriva om *Vänersborg år 1916* och de tre stora sakerna detta för staden så historiskt så märkliga år. Jag har nämligen gått och lagt min näsa i blöt med en hop saker, så att det är ingen lätt sak att få lite julefrid. Det är två utställningar till sommaren, en i Motala och en i Kristianstad, som vill ha råd, den sista in i minsta detalj, och då jag tyckte det var roligt få en Skåne-utställning till, som tog tupp-fjät framåt på område, så ---.

Cissi väckte mig i morse genom att slicka mig i ansiktet, (Cissi är en i huset inneboende katt)och när min syster kom in med kaffet och lyste med den elektriska ficklampan genom persiennen, så var det 10° kallt, alltså ett härligtinterväder på juldagen, som också föranledde mig till en promenad till lungotsanatoriet på förmiddagen. Men nu är jag hemma och skall skriva om *de tre stora tingen i Vänersborg 1916*.

Det var onsdagen den 25 oktober som blev den stora kanal-invigningsdagen. Här hade vi ju redan förut intimt studerat vår märkvärdiga klaffbro och konstaterat att den nog går an och blir

en sevärdhet. Och vår nya svängbro, hon må nu kallas Gåsbron eller Käringvåndan, detta har inget avseende på Rhea, som vände i Vassbotten — om svängbron har jag förut skrivit. Vad jag inte nämnt om den förut, det är det ringa skydd man berett åt brovakten, men eftersom Manne Jansson tål det, blir han inte gammal där. Han kommer otvivelaktigt att få en bättre anställning vid nästa expedition till sydpolen. Han marscherar säkerligen rakt på polen och planterar Vänersborgs "bojort" där.

Det var, som sagt, en onsdag i oktober som kanalinvigningen skedde, varav synes, att vederbörande inte voro onsdagsrädda. Kungen gick ombord på Rhea i Lilla Edet. Rhea är ett mycket hedniskt namn. Hon hade himlen till pappa och jorden till mamma, och själv var hon mamma till överguden Zevs och alltså hela den andra gudaskaran. Det hela gick emellertid utmärkt bra ända upp i Vassbotten, men genom broarna kom man inte. Den hedniska gudamamman fick inte skölja sin köl med de vågor som skölja den allra kristligaste Kinnekullestranden. Man skylldes på, att det dragit så långt ut på tiden. För den forskande eftervärldens skull nedtecknar jag emellertid, att verkliga orsaken var, att man muddrat så smal ränna ut till fyrarna, att Rhea inte kunde vända där. Man hade muddrat "lite snålt" hette det. Nåja, det behöver ju som regel inte vändas med annat är trång därute.

Det var emellertid för allmänheten litet snopet, och för mig, som flaggade så stiltigt i Dalaborg, och för kapten Larsson, som hade både vimplar och signalställ uppe på sin "Polstjärnan" ute vid vågbrytaren.

Nå, så var det med invigningen. Kungamiddagen åts i Trollhättan, vilket ju vi och även Göteborg få erkänna var gammal kanaltradition. Men hur det kunde gå för sig utan att Trollhättan förut eller samtidigt erhöill sitt stadsvapen, det går över mitt lilla förstånd, som ändå skall vara av gammaldags god kvalitet. Jag kan aldrig tro, att vår egen Vasadrottning själv skulle varit närvarande och hälsat en ort som *stad*, innan hon givit den emblemet, *neej*, det tror jag då rakt inte. Dom fick pryda den kungliga estraden med av dem själva påhittade Neptuniagafflar. Tvi...

Nå, det var om Vänersborg jag skulle skriva. Var och en förstår, att Vänerdrottningen åter står inför en möjlighet att för-

verka den snillrika Vasadrottningens och hennes förmyndares avsikt med staden. Men det ser ut som om det vore med Vänersborg som med Spanien: det får aldrig en god styrelse.

Var inte orolig ordföranden lilla. Gillet får ej ingripa i kommunalpolitiken, men *jag* sitter här med forskarens och kritikerns rätt att vara fullkomligt obunden av den paragrafen.

Namnen "*Stora*" och "*Lilla*" Vassbotten ha i år fyllt 50 år och uppstode då U.V.H. järnväg byggdes och skar av en del av sjön söder om sanden. Nu har emellertid den i 50 år *Lilla* Vassbotten kallade sumphålan fyllts, och kvarteret borde väl återfå sitt gamla namn, Sanden, som ännu står på kartor och Turistförenings handbok. Eller kanske *Södra* Sanden till skillnad från Norra Sanden norr om Dalbobron.

Två stycken herrar i drätselkammaren vilja göra platsen till *boplats*! Det var den för något mer än 5000 år sedan, enligt vad rektor Nordin utläst ur gjorda fynd av flinta och diabas. Det är intressant att se hur allt upprepar sig. Fem årtusenden tillbaka och ändå på förhand veta, att vi inte hinner fram så långt som till Drottning Kristina för nära 300 år sedan, ty hon visste ju mer än *vi*, eller *de*, inte blott vad vattenfall, vägkorsningar duga till, utan även *industriområden*.

Hur skönt i alla fall, när vi bara hade den *gamla* kanalen. Vi levde ett enkelt småstadsliv. Men vi hade *hoppet*, denna den fatigastes rikedom, vi kunde åtminstone drömma framtidsdrömmar.

Men ack. Från den där ingenting haver skall ock taget varda det han haver, säger den starkt satisfaktionsyrkande skriften.

När nu den nya kanalen invigdes, ropade vi yra av glädje: Nu, nu skall hon bli Vänerns Drottning. Men kraftiga labbar lade sig på sandens karta, krossade korthusen, och röster hördes säga: Även *där* skall bli boplats för inackorderingskäringar. Om vi också se, att den nya kanalens minnesår 1916 kommer att av framtidens Vänersborg genom nu verksamma kraftiga andars åtgörande firas på samma sätt, som vi hittills firat minnet av Öxnereds tillkomst, av Huvudnäsfallets försäljning, om vi också se detta i detta tillblivelsens år, så få vi inte glömma saken numro 2.

Och saken numro 2, det är Västgöta regementets mottagande på

stora torget fredagen den 15 december. Alltså inte heller någon fredagsrädsla. Vad skulle salig kung Edward VII av England ha sagt, han, som var både onsdags- och fredagsrädd och lät världshistorien gå och lägga sig dessa dagar — så långt på honom berodde. Nå, den rädslan kanske bidrog till att förhåla världskriget.

Regementets intåg skedde med pomp och ståt, och det var märkvärdigt att se, vilken stämning av 1600-tal, som gavs åt torget då trupperna bildade fyrkant där framför det gamla residenset och de låga husen. Värmlandsbankens nya hus förstörde inte stämningen, huvudsakligen på grund av den om Nederländskt 1600-tal påminnande gaveln, vilken i hörnet blivit upplöst.

Både borgmästaren och överstens tal få godkänt t. o. m. av mig. De voro fria från sentimentalitet och ganska monumentala och kunde gärna varit "phynt" präntade på pergament att överräckas av adjutanter. Måhända borde de erinrat om, att skansen Vänersborg låg vid södra Edsgatan och borgen vid norra, om 1645 o. s. v., med det skulle kanske sett ut, som om vi inte varit vana vid förnämiteter, vi, som redan året innan staden fick sitt vapen förvärvat rätten att förse dess murkrona med både bur-språk och skottgluggar.

Vid förnämiteten. Ja, den kan Västgöta regemente trots all sin ära inte höja. Men väl representera. Men då fordras först och främst en ny regementsfana. Ty att bära in Västergötlands vapen hit i denna stad med de båda silverstjärnorna placerade på gränslinjen mellan det svarta och det gula fältet — det skall fordra heraldiskt mod.

Kan Bertel utforska, hur de båda stjärnorna kommit i Västergötlands vapen? Själv kommer jag på fredag med en teori mest för att få se vilka invändningar som göras.

För oss medborgare, som inte leva med i den "högre" societeten, märks regementets närvaro inte så mycket. Det ser ut, som om de tänkte hålla sig därborta bakom tändsticksfabriken. Men det blir väl annorlunda till sommaren, när det skall krigas i Dalbobergen. Undras hur det skall gå med alla ekplantorna? Jag hade allt gärna velat ha litet vaktparad med musik, åtminstone ett par gånger i veckan, men jag har rakt inget hört.

Det är emellertid ett par saker, som jag hoppas regementet

skall åstadkomma här. Genom exempel till hyvs, som man då rent av kan fordra därifrån. Först och främst att lära folk gå ur vägen, vilket här är detsamma som att hålla till vänster. För det andra att stänga dörrar efter sig, vilket här visats att varken skola eller hem förmå åstadkomma, och inte universitetet heller. För det tredje att stänga dörrar utan smälla och i allmänhet verka genom exempel mot den allmänna drulligheten och slamsigheten.

Jag nedskriver dessa förhoppningar för att det efteråt skall kunna konstateras om de gått i uppfyllelse. Jag är dock villig redan nu medgiva, att någon bättring redan synes inträdd.

Den tredje stora saken är läsestugan. Minns Isidor Dahlquist, när folkbiblioteket och den blivande läsestugan år 1910 hängde först på hans läppar, sedan på mina. Där syns det, hur idén, viljan och ordet regera och äro de starkaste grundvalarna. Vad vore lag utan idén om dess uppehållande! Ett otytt dokument. Vad vore *freden* utan en stark fredsidé, levande och gemensam!

Läsestugan bör underhållas och utvidgas, ty hon kan bliva en prydnad för staden, som hon tycks redan ha börjat. Bli inte trött Isidor. Håll bara i, och nu är det väl lättare, då självaste ordföranden i stadsfullmäktige är med på saken.

Kanske borde vårt gille ge en om än aldrig så liten gåva till biblioteket? Det skulle kanske stärka idén, viljan, och det är ju av en så oerhörd betydelse.

Just nu spelar min syster på Beethovens c-dursonat, och jag och Cissi höra på. Tänk, Isidor Dahlquist, om ett än så litet fält av dessa skönhetsvärldar kunde ges åt de många. Hur vore det Isidor, om du uppträdde, talade starkt och lärde de breda lagren vilken smälek man egentligen tillfogar dem, då man behandlar dem som söndagspublik, gör konserter för dem populära och till på köpet populära så det förfäar. Särskilt på kafeér lördagar och söndagar. Tänk att inte Uddevallas orkesterförening skall kunna hålla ihop utan sprit? Ska vi uppträda gemensamt, Isidor?

Ja, året 1916 närmar sig sitt slut. Men vilket slut kan det inte bli. Det får beskrivas längre fram, men jag känner mig manad på detta papper lämna rum för ett P. S., ty när som helst kan telegrafan lämna bud av världspanoramainnehåll.

1917 är snart inne, och då kunna 50-årsminnena väckas i Vänersborg, ty år 1867 var ett år av rang i vår stads historia. Staden hade blott litet över — bevars vad Cissi suddade här — litet över 4000 innevånare, men se här vad som hände 1867. Allmänna läroverket beslöts och grundlades, först skulle det läggas på "kotorget", men rektor Hultström ville ha det närmare skolan, således i "östra plantaget". Slutet blev, att detta ansågs för sankt, och därför lades huset på den ännu bevarade, fula gränslinjen mellan kotorget och "östra plantaget".

Folkskolans stora trähus beslöts och bygdes, men den först planerade gymnastiksalen fick vänta längre än både F. A. Zettergren och D. L. Cederskog och de andra kunde ana sig — 50 år...

Till friskolan insamlades 500:— kronor, tomt köptes, skolan bygdes och överlämnades åt staden.

U. V. H. järnväg invigdes den 17 maj 1867, och direktör Bergqvist fick vasaorden genom Sparre, fastän båda voro samfällt utskälda.

Stadshuset beslöts och grundlades med societetslokaler och teater, sedan byggmästare Krüger i Göteborg nöjt sig med betalning i stadens på 40 år utlöpande räntebärande obligationer.

Gasverket byggdes 1867, och byggaren fick mycket på pelsen för att han hade alla stadens gator uppgrävda på en gång — nej, Cissi, gå ner — och inte grävde ned rören alltefter som de nedlades.

Kyrkans gamla torn revs, och kyrkan försågs med ny tornfris och ny högre tornhatt. Det blev ett spektakel då det gyllene korset, vars nedre kula rymmer en tunna råg, skulle upp. Kommet upp till tornluggen störtade det ned, ty en arbetare uppe i tornet hade tagit bort en plank, som var i vägen, utan att känna den betydelse hon hade för blockinrättningen. Det blev dock en liten lätt utslätad buckla, ty korset var väl inhöljt i träfodral. Spiran har vid ett tillfälle gjorts något kortare än hon var 1867, och det kan var och en se, att detta ur skönhetssynpunkt inte var bra. Kommer ni utanför staden ett stycke, särskilt ute vid sprängningen, så ser ni det.

Ni ser, att det inte är litet för en småstad på ett år. Man gjorde allt iordning staden, eller hur Karl Gustaf Cedergren.

Lägg därtill att frågan om vattenledning på allvar kom upp 1867, så syns att viljor funnos det året.

Jag kan ej sluta detta skriveri utan att först erinra Gillet om, att släkten Belfrage nästa sommar avtäcker en sten över sin stamfader, vår stads förste och driftige borgmästare. Måhända borde Gillet då vara med ute på Naglums kyrkogård och representera. Ätten Belfrage har fullt klart för sig, var vår förste borgmästares ben vila.

Ännu en sak måste jag erinra om. Rektor Nordin kunde på grund av stadens svåra finanser ej erhålla 500 kronor till utgrävning i Brätte, utgrävningar som dock i anseende till det samband med nu för den retrospektiva utställningen i Göteborg 1921 pågående utgrävningar i Lödöse de äga, dock äro av vikt. Måhända borde Gillet genom anslag och insamling söka trygga detta för vår stads historia så viktiga företag.

Tack för gott tålamod.

Vänersborg den 25 december 1916.

Halvord Lydell.

Brätte.

Handelsplats med militär betydelse.

Inledning

Brätte var namnet på den plats, som var Vänersborgs föregångare och låg c:a 4 km söder om denna stad, innerst i en vik av Vänern, som hette Vassbotten. Namnet Brätte torde vara en pluralform av det gamla dialektordet bratt = sluttning eller brant. Besöker man platsen så kan man också tydligt se, att Brätte låg på en sluttning ner mot Vassbotten. Att det här tidigt har uppstått en handelsplats är inte så konstigt, ty Brätte låg vid den mycket livliga och betydelsefulla handelsvägen mellan vänerlandskapen och Västerhavet. Brätte spelade även en ganska betydande roll i hadeln med Norge. Vägen Uddevalla-Skara passerade nämligen förbi Brätte.

Syftet med denna uppsats är att försöka klarlägga, utöver tidigare konstateranden, om Brättes ekonomiska betydelse, om staden inte även hade någon militär uppgift att fylla.

Brätte som omlastningsplats.

Under Gustav Vasas tid var järnet den viktigaste handelsvaran och Bergslagen och Värmland kom tidigt att bli de stora leverantörerna av denna vara. Hur järnet fraktades från Värmland beskrivs tydligt av Henrik Sinclair: "Allt det gods, som kommer ofvan efter och skall till Göteborgs stad, föres öfver Väner med bojorter, skutor och båtar först till Brätte, dädan öfver Edsvägen till Åkers- eller Öfverström och sedan inskeppas, det där uti stora edsbåtar, som man dem kallar. Det är i detta sammanhang som Brätte, på grund av sitt gynnsamma läge, dels kom att bli den naturliga omlastningsplatsen och dels början på den handelsväg, som gick mellan Brätte och Lilla Edet, den s. k. Edsvägen. Första

gången vi träffar på namnet Brätte är alltså under Gustav Vasa, då det 1551 talas om Brätte marknad.

Hur stort Brätte var vid den tiden och om det var stad, är frågor, som vi med säkerhet inte kan besvara, men går vi till Brätte domböcker, kan vi ändå få en ganska klar bild om platsen under 1500-talets andra hälft.

På mitten av 1500-talet bodde det endast ett 10-tal personer i Brätte. 1586 finner vi Brätte för första gången i städernas skattelängd, men några stadsprivilegier från denna tid finns ej.

Järnhandeln ökade och i spåret på den följde trävarorna. Samtidigt var det en mycket stor sillperiod i Bohuslän.

Dessa faktorer var de, som främst bidrog till att öka Brättes betydelse. Folkmängden ökade och platsen växte ut. Det, som förr varit omlastningsplats, blev nu även en handels- och marknadsplats. Att Brätte blivit ekonomiskt starkare kan vi bl. a. se, då Johan III 1583 låter fogden Per Kristersson kräva Brätte på extra skatt till hären och det ryska kriget. 1594 återfinns vi Brätte bland de städer, som är representerade vid Sigismunds kröning.

Brättebornas huvudsysselsättning under denna tid var, att med sina hästar och vagnar köra varorna på Edsvägen, men vi kan även finna några, som med sina skepp deltog i handeln på Vänern. Men Edsvägen underhölls bristfälligt och hade börjat förfalla. Det ledde till att Johan III, som hade stort intresse för denna viktiga väg, gav fogdarna längs älvdalen order, att tillse, att bönderna underhöll vägen, så att den kunde användas inte bara till klövjning, som nu ofta var fallet, utan även för vagnar. Det uppstod ofta rivalitet mellan bönderna i Brätte och på andra platser utefter älven om rätten att få föra varorna och det var heller inte ovanligt med röveri och slagsmål. Lönen för en transport Brätte-L:a Edet varierade men, som ett exempel kan nämnas, att för 3 läster 7 fat osmundjärn betalades 5 daler och $1\frac{1}{2}$ marker.

Brätte — från handelsplats till stad

Från 21 april 1603 finner vi de första privilegierna i vilka det bl. a. heter att: "Hertig Carl, såsom Sveriges regerande arv-

furste tager Brättes stadz Boer, uti sitt furstliga hägn." Det är från och med nu och ett 30-tal år framåt, som Brätte blomstrar upp och har sin storhetstid. Enligt en skattelängd från 1610 hade staden 17^{1/2} gårdar och invånarna voro 22 gifta par, 4 änkor, 1 son, 2 döttrar, 1 dräng, 3 pigor, 1 husfattig man, 2 ogifta karlar, 1 inhyses man i kungens tjänst. Dessa betalande skatt, men det fanns även 9 män och 1 änka vilka voro "husfattiga och oförmögna" och inte betalade skatt. Det var alltså c:a 100 personer i Brätte i början på 1600-talet.

Handeln i Västsverige dominerades inte bara av järnet och trävaror utan nu förekom också sådana varor som kalksten, tjära, hudar, talg och smör. Av importvaror märktes mest saltet men även saltad fisk från framför allt Bohuslän och kryddor och vissa klädestyger.

Längre fram kom exporten av masteträd att spela stor roll. Den ökade handeln medförde att stadens utrymme inte räckte till och efter förfrågningar hos hertig Carl erhöll staden också 3 större gårdar, som införlivades med Brätte.

Edskörslor och Vänerfraktfart var fortfarande brättebornas huvudsysselsättning. Dessa hade efterhand blivit mer omfattande, vilket ledde till att Brättes beydelse ökade. Landsköp var vid denna tid förbjudet. Det innebar, att all handel endast var tillåten i städerna.

Då Brätte framför allt levde upp var under de olika marknaderna, som antingen var frimarknader, då även köpmän från andra städer fick deltaga eller enskilda marknader, då endast köpmännen från Brätte fingo bedriva affärer. Den första marknaden i Brätte var den 1551 omtalade Brätte marknad. Som tidigare påpekats var det just i samband med denna marknad namnet Brätte för första gången har påträffats. Att det på många sätt kunde gå livligt till under marknaderna, kan vi se i Brättes domböcker. En episod som belyser detta utspelades 1618 i Brätte. Det var en berusad bonde, som kom ridande på en gata i staden och framförde sin häst så vårdslöst, att han stänkte ner en guldsmeds varulager i en bod vid gatan. Guldsmeden bad då en knekt, som just passerade förbi och sade: "Du får en daler om du vill slå denne lumpen på munnen." Det blev strax gräl mellan de

båda, men bonden var den starkare och stack ner knekten, som senare avled. Innan han dog hade han för länsmannen bekänt, att han utan orsak överfallit bonden. Vid målets senare behandling fick knektens släkt betala böter och bonden fick hos konungen söka nådamål.

Dessa marknader på olika platser i Västsverige stimulerade i hög grad handeln och ökade kontakten mellan olika platser. I olika tänkeböcker och domprotokoll kan vi se hur brätteborna själva besökte andra handelsplatser då särskilt Karlstad, Nya Lödöse och Lidköping.

Men marknaderna kunde också få motsatt verkan. Som tidigare nämnts uppstod det ofta stark rivalitet i Göta-älvdalen och särskilt i Nya Lödöse såg man med oro på Brättes utveckling. Man försökte bl. a. i skrivelser till kungen beskylla brätteborna för olaga landsköp m.m.

Det slutade med att Nya Lödöse förbjöd sina medborgare att delta i Brättes marknader. Men marknaderna i Brätte måste ha varit lockande, ty många nylösöbor for ändå dit och i Tänkeböckerna står många exempel liknande detta: "Samma dagh kom för rette Jacop Sennt och bleff anklagatt, att hann drog till Brätte marckna emott stadzens preuilegier och bleff therfore sackfelt till 40 marker".

Den ökade handeln i Brätte gynnade även den kringliggande landsbygden, som i Brätte kunde få avsättning för sina varor. Staden blev på så vis centrum för stora delar av Dalsland och närmaste delarna av Västergötland. Då bönderna skulle föra in sina varor till försäljning i staden var de skyldiga att betala tull, lilla tullen. För att de inte skulle kunna smita från denna avgift, satte man upp ett staket med endast 5 portar runt staden. Detta irriterade säkert en hel del bönder och för dem, som bodde i Dalsland nära gränsen till Norge, var det ofta enklare att smugla över varorna och i stället få salt fisk med sig hem. Denna smugeltrafik, som på vissa platser var omfattande och för många mycket lönande, blev till stort besvär för myndigheterna. Det visade sig ofta nödvändigt att tillsätta extra uppsyningsmän även utefter älvdalen, där det också förekom en hel del smugeltrafik.

Det var inte bara den ökade handeln som bidrog till att Brätte utvecklades så snabbt. Egendomligt nog blev danskarnas härjningar av stor betydelse för Brätte. 1612—13 blev Nya Lödöse ett av offren och brändes nästan helt, medan Brätte klarade sig tämligen lindrigt undan. Eftersom Nya Lödöse ingick i Älvsborgs lösen uppmanade Gustav II Adolf invånarna att flytta till Alingsås eller Brätte i stället för att bygga upp sin stad igen. Han befarade nämligen nya danska plundringar.

Danskarnas härjningar blev alltså Nya Lödöses fall, för en tid, men de bidrog samtidigt till att påskynda Brättes utveckling, ty c:a 55 borgare med familjer flyttade till Brätte. Sålunda fick staden bl.a. ett antal handelsmän, 1 buntmakare, 1 glasmästare, 2 guldsmeder, 1 hattmakare, 1 klensmed, 1 kopparslagare, 1 skomakare, 1 skräddare, 1 smed, 1 tunnbindare och 3 köpsvenner. Detta blev ett betydelsefullt tillskott för handel och hantverk, samtidigt som folkmängden ökade med c:a 200 personer.

I domboken får vi reda på hur livet i Brätte var under denna tid. Stadsstyrelsen organiserades med borgmästare och rådmän, vilka höll rådstuga några gånger om året. Staden hade även egen kyrka och kyrkoherde. I början av 1600-talet torde Brätte haft någon slags skola, ty vi får veta, att "Anders Grotte, sedermera kyrkoherde i Tunhem, år 1614 vid 9 års ålder intagits som elev i Brätte stadsskola." Mot slutet av Brättes existens skulle det också ha funnits ett hospital som fungerade som ålderdomshem, sinnes-, epidemisjukhus och barnhem.

Det var nu Brätte stod på sin höjdpunkt. Stadens invånarantal var uppe i c:a 450, den sista mantalslängden säger att Brätte 1639 hade omkring 480, som säkert varit det högsta invånarantal staden haft. Som jämförelse kan nämnas, att vid samma tidpunkt hade Göteborg 1150, Gävle 875, Norrköping 817, och Kalmar 580 invånare.

Besöker man platsen, där Brätte låg, och tittar på de utgrävningar som gjorts, kan man se stensatta gator med rännsten i mitten. Vid torget torde rådhuset ha legat. I övrigt fanns det ett 75-tal hus i staden, alla är inte framgrävda. Nedanför staden mot Vassbotten låg upplags- och förvaringsbodar och där fanns även en krog. Där utanför låg bryggor, som var tämligen långa, ty

Vassbotten var en långgrund vik. Av de lösa fynden från utgrävningarna märks en riklig mängd av stengods från bl.a. Tyskland, vidare en stor mängd mynt från olika platser. Fynden innehåller också många redskap och verktyg samt glas, skoläder och vissa klädespersedlar. Fynden, framför allt mynt och olika stengodsbitar från både när och fjärran, visar, att det förekommit en livlig handel i Brätte.

Borgarna var inte enbart sysselsatta med handel utan försörjde sig även med boskapsskötsel och åkerbruk. 1638 fanns i Brätte bl.a. 80 kor, c:a 40 hästar, 70 får och 45 svin.

Tillbakagång och undergång

Men Brätte var inte den enda stad, som hade goda konjunkturen. Man mötte nu en hårdare konkurrens från andra städer. Detta ledde till att Brätte mer och mer förlorade sin betydelse. Brätteborna gjorde, som man tidigare gjort vid ekonomiska svårigheter. De skickade en skrivelse till regeringen och begärde hjälp i vilken det bl.a. hette: "Vi äro kringvärvda av grannar som våra näringsmedel dageligen förtaga, på ena sidan Göteborg och Gamla Lödöse, den andra Lidköping och Mariestad, tredje Carlstad och nyfunderade staden Åmål, men den fjärde och skadligaste Danmark och Norge". 30-åriga kriget hade blivit mycket kostsamt och det ledde till att den ekonomiska politiken i Sverige blev allt hårdare. För brätteborna blev den mycket kännbar och man hade nu: lilla tullen, för de varor som fördes till torg eller marknad, kvarntull för all spannmål, som skulle malas, boskapsskatt, vidare tillkom en bryggar- och krögaraccis. 1639 höjde regeringen tullen på vissa varor, bl.a. masteträd för att förhindra en alltför stor export. Detta drabbade brätteborna hårt som nu idkade en livlig handel med dessa. Kortare tider fick staden då och då härbärga militärtrupper, som av olika orsaker förlades dit. Detta frestade säkert stadens redan hårt ansatta resurser.

En annan faktor, som skadade Väner-fraktfarten och Brätte, var att Vassbotten undan för undan börjat grunda upp. Det ledde till att de större skeppen fick landa sina varor längre ut i viken. Ryktet, att det skulle anläggas en ny stad i Åmål, ökade oron i Brätte.

Förhållandet mellan Sverige och Danmark försämrades åter och i Brätte minns man danskarnas tidigare framfart i Älvdalen. Nu liksom då insåg man Brättes farliga läge och begärde, att få flytta till det mer lättförvarade Huvudnäs, vilken är den plats, där nuvarande Vänersborg ligger. Då Axel Oxenstjerna 1639 gjorde en inspektionsresa i Västsverige besökte han även Brätte och Huvudnäs. Han förstod snart nödvändigheten av, att Brätte måste flyttas och då var Huvudnäs en umärkt plats. Detta område ägdes av Carl Banérs änka, Christina Bielke. Förhandlingar inleddes med henne och 1641 kom man överens om, att hon i stället för Huvudnäs skulle få ett gods i Uppland. Nu var allt klart för att brätteborna skulle kunna flytta. Røjningar och styckningar av tomter hade börjat, men det blev inte den fart på flyttningen, som man hade väntat sig. Det märktes att de flesta brätteborna hade svårt att lämna sin stad, ty det var endast ett fåtal, som flyttade med en gång. Regeringen tvingades gå så långt, att man för dem, som flyttade omedelbart lovade skattelättnader.

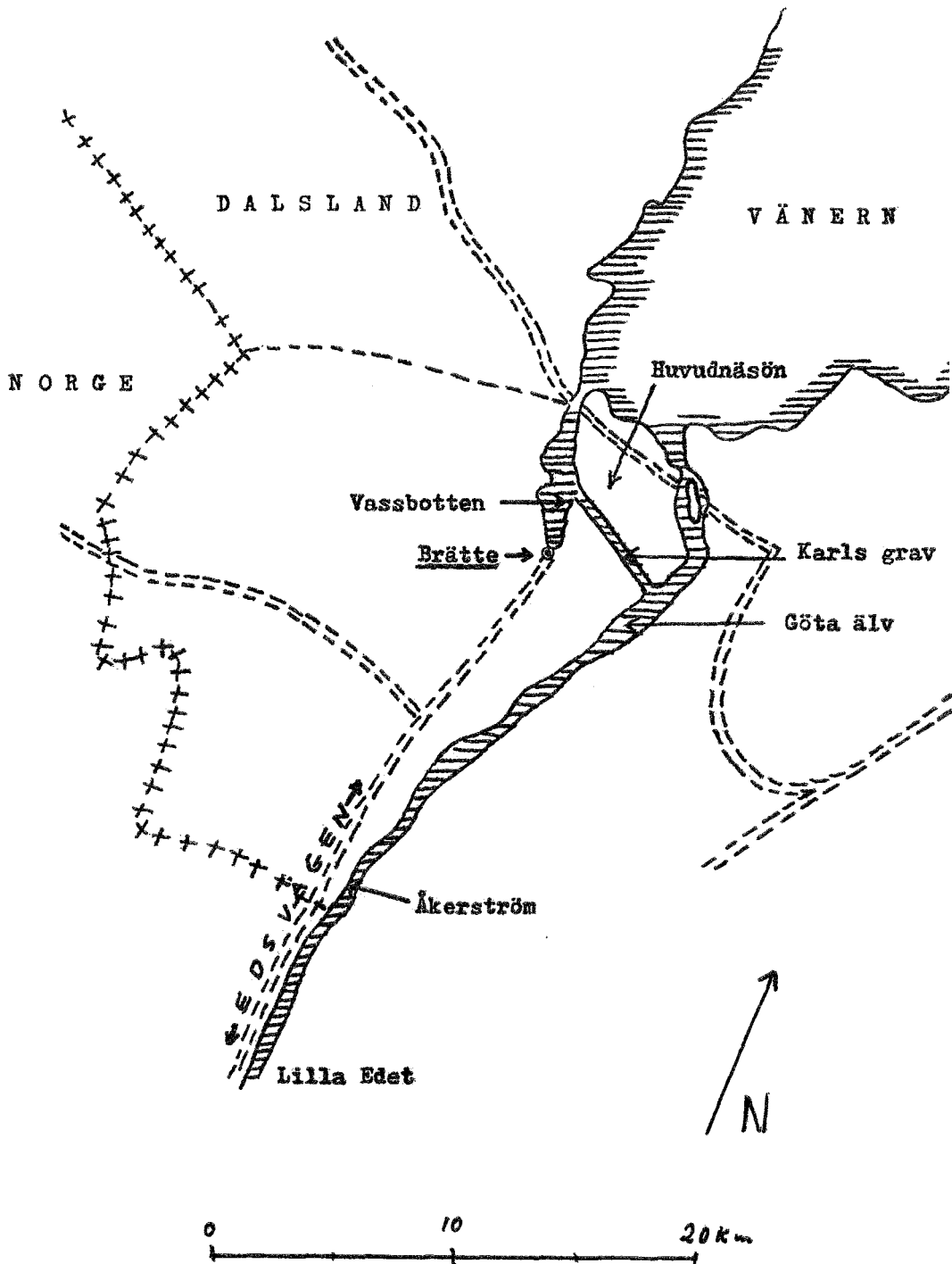
På grund av detta ökade givetvis antalet flyttande, men det var förvånansvärt många, som stannade kvar. Den faktor, som kom att sätta punkt för Brätte som stad, var danskarnas härjningar. 1643—44 drog de återigen uppför älvdalen mot Brätte. Denna gång, liksom tidigare, mötte de inget motstånd, och de, som inte hade flyttat från Brätte, fick nu orsak att göra det, ty denna gång brändes Brätte ner helt. Nu 1644 började en ny stad växa upp på Huvudnäs — det blivande Vänersborg.

Brätte ur militär synpunkt

När man sett Brättes utveckling, grundad på framför allt ekonomiska faktorer och på dess geografiska läge, förvånar man sig över, att staden inte ordnade sina militära förhållanden bättre.

Går vi tillbaka till Gustav Vasa och följer utvecklingen, så var det handels-politiska läget ganska spänt för Sveriges del. Danskarna behärskade Öresund-Östersjöns lås — samtidigt, som de relativt lätt kunde utsätta vår västkust för blockad. En sådan aktion skadade i allra högsta grad vår handel och våra möjligheter att få kontakt med länderna på andra sidan Nordsjön. Det

Karta över Brätte med omnejd under 1600-talet

tvingade oss också att i större utsträckning handla med lybeckarna, vilken handel även hade sina risker och osäkerhetsmoment.

Göta-älv dalen kom i detta sammanhang att bli den stora och mest betydelsefulla handelsleden, som hade kontakt med Västerhavet. Dess betydelse insåg Gustav Vasa också tydligt. Älvsborg och Nya Lödöse var givetvis nyckelplatser, men han insåg ur strategisk synpunkt, att Sverige måste ha ett försvar på djupet, framför allt här för att trygga Älvdalen. Gustav Vasa hade 1544 planer på att anlägga en fästning vid trakten av Vassbotten och det är här Brätte kommer in i ett eventuellt försvarssystem. Tyvärr hann det dock aldrig bli mycket mer än dessa planer, ty kungen dog. Älvsborg var den enda plats, som verkligen blev upprustad någorlunda. Brätte kom helt utanför.

Under Erik XIV och sjuårskriget förlorades Älvsborg och då kom Brätte att få litet större betydelse bl.a. som förläggningssort. Vid denna tidpunkt var ju Brätte självt inte så stort och utgjorde väl ännu inget speciellt lockande krigsmål. Däremot var hela området av stor strategisk betydelse och det insåg danskarna också, vilket ledde till, att de hänsynslöst brände och plundrade i dessa trakter. Efter sjuårskriget inträdde något lugnare tider i Västsverige.

1607 påbörjades grävandet av en kanal mellan Vassbotten och Göta älv, "Carls grav", vilket skulle möjliggöra längre transporter med skeppen och färre omlastningar i Brätte. Dåtidens resurser var emellertid för knappa och det visade sig snart, att den kanal, man tänkt gräva, inte blev mycket mer än ett stort dike. Inte förrän på 1770-talet blev den segelbar för större skepp. Den fick nu tjänstgöra som en slags timmerränna speciellt då för masteträden. Men "Carls grav" fick också en strategisk betydelse. Den kom att bli som en vallgrav, om inte hindrande så dock fördröjande, och tillsammans med Göta älv på andra sidan hade Huvudnäs ett visst skydd omkring sig.

Genom en våldeld, samtidigt som "Carls grav" grävdes, brann ett flertal hus ned i Brätte. Denna brand, "Carls grav" samt Huvudnäsöns lämpliga läge ur försvarssynpunkt skapade för första gången hos brätteborna tanken på att flytta staden till Huvudnäsön. Nu blev inte "Carls grav" så stor, som man tänkt, och

staden byggdes snabbt upp igen, så tanken dog ut för denna gång.

I april 1611 förklarade kung Christian IV Sverige krig, det så kallade Kalmarkriget. Denna gång drabbades Älvdalen mycket hårt och det är nu, som vi tidigare sett, som Nya Lödöse bränns ner. Att Brätte var ett begärligt och betydelsefullt mål för den danske kungen visar bl.a. hans skonsamhet mot staden. Det var ytterst få gårdar, som denna gång brändes ned. Hur Brätte intogs får vi klart reda på genom den order kung Christian gav till två av sina befälhavare: "I med det snaraste efter vår förra skrivelse göra Er största flit att intaga köpstaden Brätte och sedan låta befästa den såvitt efter förhållanden kan ske och som våra anvisa, sat att I seden besätta den med nödortfuga folk". Det verkar inte som danskarna haft några svårigheter att intaga staden, ty kort därefter finna vi dem där. Staden fick nu utstå hårda påfrestningar, men svenskarna lyckades driva ut danskarna och denna del av Kalmarkriget, Brännefejden var slut. Efter freden i Knäred 1613 stabiliserades förhållandet till Danmark något och tillsammans med de inflyttade från Nya Lödöse kunde brätteborna åter bygga upp sin stad.

Nu, när denna tanke på att flytta Brätte till Huvudnäs hade uppstått, återkom den varje gång danskarna uppträdde i Älvdalen, ända till flyttningen var ett faktum och så inträffade också vid 1620-talets oroligheter.

Under Gustav II Adolf fick Sverige inrikes uppleva en tämligen lugn period fram till mitten av 1630-talet. Det var alltså under denna tid, som Brätte hade sin verkliga blomstring.

Som vi tidigare sett inträdde ekonomiska svårigheter med handeln, skatter och tullar och Brätte förlorade mer och mer sin betydelse. Sista gången danskarna skulle besöka Brätte blev också den sista för staden. Det var, som vi sett, under Hannibal Sehested 1643-44, som staden brändes ner och nu byggdes den aldrig upp igen på samma plats, utan blev "transporterad" till Huvudnäs.

Tittar vi på Brättes läge var det inte gynnsamt ur försvarssynpunkt. Den låg på en sluttning och det fanns inga naturliga skydd runt staden. Vid de utgrävningar som gjorts, vilka är rätt omfattande, har man inte kunnat finna några spår av befästningsverk i eller omkring staden. Vi vet, att det fanns ett staket och på

vissa delar en liten mur runt staden, men det var på intet sätt skyddande vid ett fientligt angrepp.

Varför byggde inte brätteborna någon borg eller dylikt i staden? Tittar vi på någon annan stad i Älvdalen exempelvis Gamla Lödöse, så uppförde man där tidigt en borg, som skydd för staden.

Vi kan väl aldrig få svar på den frågan utan får hålla oss till egna gissningar. Men man får antaga, att brätteborna helt var sysselsatta med den mycket snabbt växande handeln och därpå blev stadens försvar lidande. En annan bidragande faktor var säkert att det inte i eller omkring Brätte fanns någon plats som direkt inbjöd till att uppföra någon borg på. Dessutom hade det antagligen också blivit mycket dyrt för brätteborna.

De tidigare författare, som behandlat Brätte och dess undergång, har tagit upp stadens ekonomiska svårigheter som den primära och nästan onda orsaken. Vassbottens uppgrundning har förvånansvärt nog, hos många, fått en avgörande betydelse. Det är klart att sjöfarten blev lidande härpå, men uppgrundningen är ju något, som måste ha pågått i många år. Det kan ju inte ha skett på en gång.

SAMMANFATTNING

Danskarnas härjningar, nya städer, hård beskattning, Vassbottens uppgrundning och svårigheter att överhuvudtaget bedriva handel var alla bidragande orsaker till att Brätte inte kunde överleva. Granskar vi dessa orsaker närmare, så vet vi att brätteborna hade mycket svårt att försvara sin stad. Vad de nya städerna, de hårda skatterna och svårigheterna med handeln beträffar, är det knappast troligt, att de problemen skulle bli lösta bara genom att flytta till Huvudnäs. Vassbottens försämrade förhållanden för sjöfarten kunde man förstås komma ifrån, om man flyttade ut på Huvudnäs och anlade en hamn där. Men, det fanns också den till hands närmare liggande möjligheten, att bygga en brygga vid Korseberg alldeles intill Brätte.

Brättebornas egna önskemål att, vid danska angrepp, få flytta till Huvudnäs visar, att det inte bara kan ha varit av ekonomiska skäl, som man ville lämna Brätte.

Här måste den militär-strategiska orsaken komma in i bilden. Brätteborna visste om sitt utsatta läge. De visste också att Huvudnäs erbjöd ett naturligt skydd, nämligen "Carls grav" och Göta älv.

Tittar vi på de planeringskartor, som finns från Vänersborgs första tid, kan vi också se, att man hade tänkt sig en stark befästning där. Härpå tyder också framför allt, att man bytte namnet Huvudnäs till Vänersborg. Att sedan befästningarna inte blev så stora, som man planerat berodde dels på att Sverige i freden i Roskilde fick bl. a. Bohuslän och därmed försvann också det direkta gränshotet och dels på Karl XI:s förmyndarregerings svala intresse för försvarsfrågor.

Av de författare, som mera ingående behandlat Brätte, tycks det bara finnas en, nämligen K-G Cedergren, som vid sidan av de ekonomiska orsakerna tagit upp Brättes öppna läge och att staden saknade befästningsverk, som viktiga orsaker till undergången. Han betonar även vilket idealiskt läge ur försvarsynpunkt, som Huvudnäs hade. Till och med den store Gyldenlöve, som 1676 intog Vänersborg framhöll vilket strategiskt läge staden hade.

Denna uppsats har velat visa, att Brätte under sin korta tid var en betydande handelsplats. Men den har också visat, att nedgång och undergång inte enbart orsakats av förändrade ekonomiska förhållanden. Till dessa måste även de militära fogas, vilka synes ha varit av minst lika stor betydelse. Det var med andra ord nödvändigt ur militär-politisk och strategisk synpunkt, att flytta staden.

Hans Hallbäck.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Otryckta källor:

Cedergren, K-G	Kulturhistoriska arkiv	Vänersborgs museum
Hallberg, Bertel	Samlingar	Vänersborgs museum
Lundberg, Erik B	Utgrävningsrapport 1943	Riksantikvarieämbetet och Vänersborgs museum
	Fotosamling från utgrävningarna ATA	Riksantikvarieämbetet och Vänersborgs museum

Tryckta källor:

Barck-Holst, Ulf	Brätte stad och dombok 1944
Grauers, Sven	Nya Lödöse Tänkeböcker 1923

Litteratur:

Almquist, Helge	Göteborgs historia I 1929-35
Bergström, J. D	Vänersborgs stads historia 1895
Cedergren, K-G	Ur Vänersborgs stads hävder 1926
Corin, C-K	Vänersborgs historia I 1944
Hallberg, Bertel	Om staden Brätte i Västergötland 1922
Hemgren, J. D	Vänersborgs historia 1859
Holmberg, Nils Hj.	Lidköpings historia 1946
Holmberg, Nils Hj.	Åmåls historia 1943
Lindedahl, Hj.	Vänersborgs historia 1927
Ljungström, Claes	Wäne härad samt staden Wenersborg 1884
Lundén, Gustav	Det forna Vassända-Naglum och Brätte stad 1953
Mannerfeldt, Måns	Västgötavägar I 1938
Munthe, Ludvig	Kungl. Fortifikationens historia 1901-16 del. 1:1—3, 2:1—3, 6:1—4

Vänersborgs Söners Gilles Årsskrifter 1905—64.

Dessutom har Vänersborgs Lantmäterikontors kartor över Brätte och Vänersborg samt Vänersborgs Museums fynd från Brätte genomgåts.

ÅRSKRÖNIKA 1966.

Vi börjar denna översikt över det gångna årets begivenheter med att tala om vädret, och då mest om vintervädret. Redan den 11 november 1965 kom nämligen frosten och några dagar senare började det att snöa. Redan i slutet av november låg marken i våra trakter under ett ordentligt snötäcke. Ett fåtal dagar med plusgrader i december packade ihop snön, och sedan följde sträng kyla och oavbrutna snöfall fram till i början av mars. Snöröjningen i Vänersborg klarades hjälpligt men kostade vackra slantar. Länets vägmyndigheter däremot meddelade redan på ett tidigt stadium, att man där saknade både maskiner och personal för att hålla annat än riksvägar och viktigare länsvägar öppna. Dalsland drabbades synnerligen hårt av detta dekret, ty snön hade där av stormarna tornats upp i 3-4 meters höga drivor, som isolerat mängder med stugor och gårdar. "Det kokar i allt vad bönder heter på Dal" meddelade ELA i en fet rubrik i mitten av februari. Och bönderna på Dal hade all anledning att koka av vrede i känslan att vara övergivna av både försynen och Vägförvaltningen i Vänersborg.

Och när Vägförvaltningen kungjort sin oförmåga att klar snön och traktorn visat sin begränsning i vinterlandskapet, plockades Bläsen fram ur spiltan och släden ur sin gömma. Och Bläsen fick göra rätt för havren. Och det gick riktigt bra. Ilskna bönder körde över och genom drivorna sin mjölk och sina havande kvinnor ut till farbar väg. Och plötsligt kom sydvästen med milda vindar och töväder, och vintern fick ett brått slut.

Kloka och erfarna män hade talat om för alla som ville höra på, och för alla som inte ville höra på också för den delen, att någon sommar var ej att räkna med under 1966. Snön och isarna o.s.v. och smältvattnet och tjälen o.s.v., nej, någon sommar att räkna med skulle det inte bli.

Nåväl, våren kom, visserligen något försenad och något hektisk, och utan att riktigt iakttaga den strikta turordningen bland

blomstren, men skön och ljuvlig och varm var den. Och sedan följde en sommar som ingen anständigtvis kan klaga på.

Vart de kloka och erfarna tagit vägen visste ingen, och ingen saknade dem.

Och sommaren följdes av en varm och solig och lugn höst. Lugn på ett undantag när, varom mera nedan.

Och bönderna på Dal, som slitit ont under vintern, kompen-
serades med sol och regn vid rätta tider och i rätta mängder och kunde glädja sig åt en rik och välbärgad skörd.

Och därmed slut om vädret.

Vad bönderna och deras skördar beträffar så skall det i fort-
sättningen inte finnas några bönder och följaktligen inga skör-
dar heller. Det är ej rationellt att producera livsmedel i Sverige,
har andra kloka och erfarna gossar i Stockholm kommit fram till.
När världens befolkning ropar på mat skall Sveriges åkerjord
beplantas med granskog har gossarna bestämt! Granen ger näm-
ligen den bästa råvaran till papper. Och gott papper och mycket
papper vill till för att fylla de klokas och erfarnas portföljer.

Hur vore det, om bemälda "experter" i stället satte sig att fun-
dera över, varför snart ingenting bär sig här i Sverige hur det
än arbetas och strävas och forskas och uppfinnas. Men att fun-
dera är väl inte gossarnas starkaste sida, så det blir väl bäst att
sätta till en utredning. Med ännu sakkunnigare portfölj-
bärare. Papperstillgången tycks ju bli säkrad, och det är väl
egentligen det viktigaste för att en utredningskommitté ej skall
sakna sysselsättning.

I vår goda stad är man inte rädd för bekymmer. Har man inga
så skaffar man sig. Mitt i staden har vi ett torg. I minst femtio
år har stadsplanerare med olika bevekelsegrunder försökt att tum-
ma på torget, men alltid fått smäll på nyporna: Torget är till
för att tjäna handel och samfärdsel, torget får ej röras, torget får
ej bebyggas! Och så vaknar man en vacker morgon och finner
att torget är bebyggt. Studerar man fenomenet på närmare håll
så finner man, att de som åstadkommit undret i hastigheten inte
tog reda på vad kalaset skulle kosta, och, vad värre är, inte fick
med det viktigaste. Vänthallen saknas nämligen. En mäktig våg
av vrede för den missade vänthallens skull har rullat in över de

ansvariga. Men dessa tröstar sig med att folk snart vänjer sig och skulle det någon gång hetta till i trafikanterna, så finns ju goda möjligheter till svalka vid den nya bussterminalen på Stationsplan. Ty ogästvänligare, blåsigare och kallare plats har man ej lyckats uppleta inom stadens hank och stör. Några bland de ansvariga fablar om, att dom i en nära framtid skall se till att all motortrafik eller åtminstone all busstrafik i innerstaden skall bli stoppad. Det tror man är bästa sättet att hjälpa gamla och orkeslösa och naurligt också innevånare i stadens ytterområden. Man svävar något på målet när man talar om "all motortrafik". Ty med folket på Läckered, Blåsut, Egna Hem och Korseberg gör man som man vill utan att fråga, men se med raggarna ligger det annorlunda till. Och dom ger aldrig sitt samtycke. Ja, vill man ha bekymmer, så går det att skaffa sig.

En av våra döttrar har blivit miss Universum. Att så äntligen skett förvånar på intet sätt Gillebröderna. Ända sedan misstävlandet började har det endast varit en tidsfråga när den kvinnliga skönheten och charmen hos våra döttrar även skulle få sitt internationella erkännande.

Vänersborgs Söners Gille gratulerar till utmärkelsen och gör det i vetskapen om, att denna rara och duktiga dotter av vår stad även har förståndet att se på sin berömmelse med ödmjukhet.

Höstvädret var lungt med ett undantag när har förut rapporterats. Undantaget var en kvinna med ett utländskt namn, som i skepnad av ett tropiskt oväder från någonstans vid mexicanska golfen tog sikte på kyrkan i Vänersborg, rusade dit och tog tornet i famn. Famntaget blev så stormigt, att tornet höll på att tappa sin spira.

Nåväl, tornet var ståndaktigt, och spiran satt trots allt kvar om än ganska löst, när fruntimret drog iväg mot mera lättflirtade objekt. Kyrkorådet, som tycks veta mer om kvinnlig efterhängsenhet än man anat, har tagit det säkra för det osäkra och engagerat en fasadklättrare som just nu håller på med att fästa spiran för gott igen.

Vi har haft ett kommunalval och valresultatet visade en viss tillbakagång för regeringspartiet, som nu har c:a 43 % av väljarna bakom sig. I samband härmed har det talats om regerings-

ombildning eller rentav om ombyte vid makten. Man har också bland ansvarsmedvetna medborgare talat om en samlingsregering. Det ekonomiska klimatet i vårt land är kärvt. Runt omkring oss ser vi dagligen hur gamla och solida företag tvingas till driftinskränkningar eller driftnedläggelser med avskedande och arbetslöshet som följd. Om trenden fortsätter kommer här att stunda vargatider, och då kanske en samverkan över partierna blir en nödvändighet.

Vänersborg är ingen kulturstad har en stockholmsjournalist konstaterat efter en kortare visit i vår stad. Att han, från Stockholms horisont sett, har rätt, är odiskutabelt. Varför det är så är kanske den intressantare frågan i sammanhanget. Den andra frågan är: Vad har journalisten *inte* sett av kulturyttringar i vår stad? Och nästa fråga: Har de kulturestetiska proffsen i Stockholm inte samma uppfattning om kultur som amatörer ute i landsorten? Väntar man sig att en liten landsortsstad skall kunna hänga med i svängarna i de yttringar av kultur som för dagen är på modet i Kungl. Huvudstaden?

När konst- och litteraturkritikerna talar ett språk som ingen vettig människa med normal skolunderbyggnad har en möjlighet att begripa, och när bemälda herrar till råga på allt blir insyltade i sådana historier som Camera Obscura och apkonsten, då känner sig landsortsbon tämligen belåten med att stå utanför.

Och så har vi TV:n, som i sin valhänta beskäftighet lämnar sitt bidrag till kulturen genom att visa prov på den nya kulturens banérförare. Och till den ändan skickar man fram konstutövare med ovårdad hårväxt i ansiktet och sorgkanter under naglarna och med ett ordförråd som utom "alltså" består av tio à tolv ord.

Det är så, att i den arbetets hemvist som den svenska landsorten är, finns liksom ingen tid och ingen plats reserverad för knäfall inför kulturella abnormiteter.

Och om man hävdar att man av kulturens talesmän, utom en viss bildning, också har rätt att fordra hyfs och hållning, och för dessa sina åsikters skull betraktas som en efterbliven folkdansare med tofsar i knäveckan, då är tiden inne att tacka så mycket för vad som varit haver och backa ur. Och det tror jag är just vad människorna i Sverige gör. Dom vänder ryggen till!

Om vår vän skribenten i DN (vars oro för vår kulturella passivitet säkert är äkta) är inne på tankegången, att med TV:s hjälp sprida denna typ av kultur ut över Sveriges land, så ber jag honom betänka, att redan nu är den bekväma fåtöljen framför TV:n svenska folkets vanligaste sovplats näst efter sängen. Med TV:n som någon slags kulturell korvstoppningsmaskin blir säkert sömnen djupare och snarkningarna kraftigare. Kanske så kraftiga t.o.m. att självaste herr Rudbeck vaknar!

För vår forskande vän från Stockholm vill jag avslutningsvis och i största förtrolighet också förråda en hemlighet om landsortens kulturliv, Det finns människor, många fler än man anar, som, då de för sin tros skull hånas och bespottas, inte sportar tillbaka utan i stillhet drar sig tillbaka till sina katakomber. Erfarenheten har lärt dem att undvika Nero och gladiatorerna.

Och i katakomberna begå de sin tempeltjänst, fjärran från trummor och elgitarrer, med att lyssna på Brahms och Beethoven, med att spela kammarmusik och kanske sjunga Bellman, Sjöberg och Taube. De läser gärna både klassisk och modern litteratur, men föredrar verk, som inte bara har en början och ett slut utan också ett innehåll. Man debatterar andliga och materiella ting på ett höviskt och begripligt språk, och där orden uttrycker en klar och redig tanke. Och när man diskuterar konst, så diskuteras aldrig vad som är upp eller ned på tavlan. Det vet man.

Och vad gör man när man inte utövar sin tempeltjänst? Ja, då sköter man med flit och omsorg sitt arbete i den allmänna världen och försöker att vara människa. Och så väntar man förstås på den dag då gladiatorernas uttågsmarsch skall intoneras. Ty människan lever inte bara för tro och kärlek. Man måste hoppas också!

Och om jag inte minns alldeles fel, så var det folket från katakomberna som till slut angav riktlinjerna för vad vi i dag gärna vill innefatta i ordet Kultur.

Och med detta är min återblick till ända och jag önskar er alla, både närvarande och bröder på fjärran orter och i främmande länder allt gott.

Vänersborg Allhelgonadags afton 1966.

Thorsten Gulz.

MINNESRUNOR 1966.

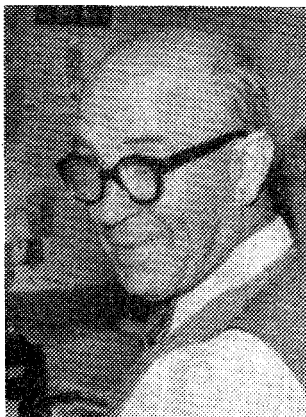
Bort gå de, stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld.

Gillebröder.

Ett år har åter förrunnit och tolv av våra bröder har lämnat vår krets för att njuta en välförtjänt och varaktig vila efter sin jordiska arbetsdag. De voro alla mogna män som redligen fyllt sitt värv och därigenom hedrat sin stad. Vi lyser frid över deras ljusa minne.

Köpmannen BENGT JOHANSSON föddes i Holms församling den 16. juni 1896 och avled i Falkenberg den 9. mars 1966. — I unga år kom Johansson till Vänersborg där han efter slutad skolgång arbetade i hotell- och restaurangbranschen. Han inträdde senare som delägare i handelsbolaget Sjöström & C:o, där han verkade som affärsföreståndare till sin pensionering 1964, då han bosatte sig Falkenberg. — Johansson inträdde i Gillet 1945.

Redaktören ERNST PETRÉ föddes i Skara den 3. mars 1897 och avled i Vänersborg den 15. mars 1966. — Efter studentexamen i Vänersborg 1916 antogs Petré som elev vid Tekniska Högskolan i Stockholm, men vid sin faders fränfälle 1918 fick han avstå från tanken att bli ingenjör och i stället överta ledningen för den av fadern ägda tidningen Elfsborgs Läns Annonsblad, där han kvarstod som ansvarig utgivare till sin bortgång. Ernst Petré var en arbetsmänniska, som med största allvar såg på sin uppgift som chef och ledare. Av redaktörens, sättares, ombrytarens eller distributörens

arbetsuppgifter var honom ingen främmande. För sina mekaniska intressen gav tidningens tryckeri honom ett rikt arbetsfält och där fanns ej maskin nog komplicerad, som han ej kunde reparera och få att fungera.

Under signaturen Nalle kåserade han i sin tidning om vardagslivets små händelser och samvarons bekymmer och glädjeämnen. Hans stil var den vänlige och humoristiska iakttagarens och rapportörens och många av ELA:s läsare började gärna sin tidning med Nalles kåseri. — I unga år var Petré aktiv roddare och tillhörde Idrottsföreningen Kamraterna. Vidare var han medlem i Vänersborgs Hantverksförening och i tidningarnas branschorganisationer. — Petré inträdde i Gillet 1924.

Restaurangchefen KARL AUGUST KARLSSON föddes i Vänersborg den 12. januari 1906 och avled i Chicago, U.S.A. den 25. mars 1966. — Efter slutad skolgång tog Karlsson anställning vid Västgöta regemente och tjänstgjorde vid sin avgång ur tjänsten som sjukvårdskorpral vid regementets sjukhus. Vid 22 års ålder emigrerade han till U.S.A. där han under en följd av år drev en restaurang. Under andra världskriget tjänstgjorde han i amerikanska flottan och fick efter fredsslutet anställning som föreståndare för Viking Sport Club i Chicago. Karlsson var en godhjärtad och generös

man och i Viking Club hade han rika tillfällen att räcka landsmän och skandinaver en hjälpende hand. — Karlsson inträdde i Gillet 1959.

F. handlanden KARL W. ANDERSSON föddes i Frändefors den 23. november 1893 och avled i Vänersborg den 20. april 1966. — Andersson började sin bana i den då välkända Ernst V. Erikssons speceriaffär. Efter många år bakom disken blev Andersson sin egen och öppnade en speceriaffär på Skräcklan. Senare överlät han denna och övertog en tobaksaffär, som han lämnade några år före sin bortgång. — Andersson inträdde i Gillet 1955.

F. förste landskanslisten PER EDWARD GUSTAFSSON föddes i Vänersborg den 20. juni 1893 och avled härstädes den 23. april 1966. — Efter realexamen i hemstadens läroverk och några års anställning i bokhandel kom han till länsstyrelsen i Älvsborgs län, där han befordrades till förste landskanslist. Under många år fungerade han även som länsstyrelsens kommissionär.

Men bakom dessa data döljer sig en man, som vid sidan av sitt dagliga arbete utfört ett livsverk av mindre vanligt omfång. Per Edward Gustafsson var en samlare. Från böcker och frimärken kom han över

på autografer och handskrifter av olika slag. Den samling av sådana han ägde torde vara en av de största som hopbragts i vårt land av en enskild person. Där fanns så varierande saker som papyrusbrev från den första kristna tiden, en påvlig bulla från år 1250, brev från fältherrarna Banér, Torstensson och Wallenstein, statsmannen Axel Oxenstierna, manuskriptet till ett ottryckt skådespel av Alexander Dumas d.ä., originaldikter av flera skalder ex. Tegnér. En pärla är originalmanuskriptet med noter till Birger Sjöbergs "Längtan till Italien".

Gustafsson samlade ej för ägandets skull. Med glatt hjärta avhände han sig dyrgripar, när han ansåg att de funnit sin rätta plats. Svenska Akademin blev sålunda ihågkommen och likaså det bernadotteska familjearkivet.

Gustafsson var en av stiftarna av Birger Sjöbergssällskapet och blev dess förste skattmästare. Han tillhörde Humanistiska förbundet i Vänersborg, där

han till namnet var skattmästare men till gagnet en av dess hörnpelare. Han var vidare ledamot av det ärevärdiga Kungl. Samfundet för utgivande av skrifter rörande Skandinaviens historia.

Gustafsson ägde i hög grad hjärtats bildning, parad med generositet och ömsinhet. — Gustafsson inträdde i Gillet 1919.

F. byråchefen WARNER LUNDIN föddes i Vänersborg den 10. maj 1890 och avled i Stockholm den 30. maj 1966. — Lundin avlade studentexamen i Vänersborg 1911 och utexaminerades från Tekniska Högskolan 1916. 1919 anställdes han i Patentverket och blev 1932 förste byråingenjör där. Han verkade även som lärare vid Stockholms Tekniska Institut, en lärarebefattning som han uppehöll långt efter sin pensionering.

Wärner Lundin glömde aldrig sin hemstad och sina släktingar och många vänner där. Så ofta tillfälle gavs besökte han

Vänersborg och gav ofta i insändare i ELA och i brev till sina vänner uttryck för det intresse han hyste för staden, dess framtid och dess innevånare. Hans tro på Vänersborg lyckliga framtid kunde ingen rubba. — Lundin inträdde i Gillet 1919.

F. tillskäraren AXEL PETTERSSON föddes i Vänersborg den 4. augusti 1898 och avled härstädes den 14. juli 1966. — Pettersson började som 15-åring vid Skofabriken, där han utbildades till tillskärare och i denna befattning var han verksam till sin pensionering. Ett av hans intresse var Hemvärnet där han tillhörde det gamla gardet och troget deltog i lektioner och övningar intill sin bortgång. — Pettersson inträdde i Gillet 1949.

Apotekaren TORSTEN ANDERSSON föddes i Önafors, Vänersborg den 10. maj 1896 och avled i Skövde den 27. juli 1966. — Han blev student i Vänersborg 1915, farm. kand. 1918 och apotekare 1923. Efter anställning vid bl.a. apoteket Korpen i Göteborg blev han innehavare av apoteket i Håbygård och fick 1947 privilegiet på apoteket i Skövde, varifrån han pensionerades 1963. — Andersson inträdde i Gillet 1932.

Köpmannen AXEL R. HJELM föddes i Vänersborg den 27. maj 1885 och avled härstädes den 27. juli 1966. — Hjelm började sin bana hos handlanden Sköld, var förste man hos A. R. Jonsson och innehade sedan 1921 en parti- och agenturaffär i staden.

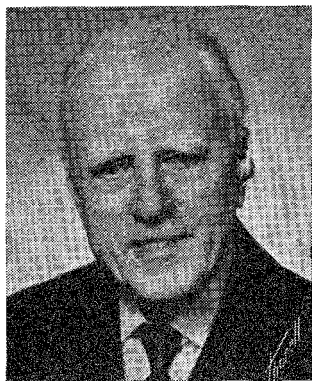
Axel Hjelm var årsbarn med Birger Sjöberg och levde med i den krets som växte upp kring skalden. Han deltog aktivt i det kommunala arbetet i staden såväl som i föreningslivet. Han tillhörde bl.a. fattigvårdsstyrelsen, pensionsnämnden och arbetslöshetskommittén. Vidare tillhörde han Vänersborgs Köpmannaförening, Par Bricole

och Vänersborgs Vandrareförening, vilken sistnämnda förening han varit med om att bilda och vars ordförande han varit alltifrån starten. — Hjelm inträdde i Gillet 1954.

Kontoristen RAGNAR LARSSON föddes i Vänersborg den 2. januari 1905 och avled härstädes den 20. oktober 1966. — Efter slutad skolgång och handelsskola började Larsson sin kontorsbana vid Tenggrenstorps Tegelbruk men kom efter några år över till A:B A. F. Carlssons Skofabrik där han var verksam tills han för något år sedan på grund av sjukdom blev förtidspensionerad. I yngre år var han aktiv idrottsman och tillhörde idrottsföreningen Kamraterna. Han var friluftsmänniska och hans stora hobby var jakt och fiske. "Raije" Larssons vänkrets var stor och han hyste

ett levande intresse för sina medmänniskor. Om vänersborgarna, både äldre och yngre, och deras släktskaps- och familjeförhållande var han som en pålitlig uppslagsbok. — Larsson inträdde i Gillet 1930.

Civilingenjören HJALMAR C:SON RÖTTLE föddes i Vänersborg den 18. juni 1877 och avled i Bromma den 3. november 1966. — Efter studentexamen i Vänersborg genomgick han Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg och tjänstgjorde därefter vid olika järnvägsföretag. 1911—1918 var han stadsingenjör i Strängnäs och därefter direktörassistent i Sydsvenska Emisionsbolaget. 1919 blev han ägare till A:B Äsvallehults elektricitetsverk som ansenligt utvidgades under hans ledning. Som sakkunnig togs hans förmåga i anspråk för ett flertal viktiga utredningar av såväl teknisk som

ekonomisk art. Han var således bl.a. mannen bakom det invecklade projekt som resulterade i att Röttleåns vatten kom att utnyttjas i Södra Vätterns kraftverk. — Röttle var till åren Gillets äldste medlem. Han inträdde i Gillet 1930.

Sulfitarbetaren HARRY ZETTERBERG föddes i Vänersborg den 14. juni 1914 och avled i Vänersborg den 2. december 1966. — Zetterberg började i unga år på Vänersborgs Tändsticksfabrik. Efter fabriken nedläggning kom han till Vargöns pappersbruk, där han vid sin bortgång var anställd. Han var medlem av M.H.F. — Zetterberg inträdde i Gillet 1964.

Vi lyser frid över våra bortgångna gillebröders minne.

THORSTEN GULZ.

*Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.*

*Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden sover dem,
susar sin vaggande sång.*

(Anita Halldén.)

Vänersborgs Söners Gilles

styrelseberättelse för år 1966.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse för verksamhetsåret 1966, Gillets 61 arbetsår.

Gillet har under året samlats till årsstämma den 23 mars och till Högtidsstämma Allhelgonadagsafton fredagen den 4 november.

Årstämman godkände styrelsens förslag om ändring av Gillets stadgar § 3, mom 3 och § 9, mom 1, samt ändring av Stadgar för Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshem, där i § 3 mom 2 och 3 utgår samt § 7 ändras. Vidare fastställdes styrelsens förslag till Reglemente för Nils Carlströms donationsfond. Slutligen fastställdes styrelsens förslag till ändring av Reglemente för Hjalmar A. Lindedahls minnesfond.

Till Högtidsstämman, som ägde rum på Stadshotellet och som leddes av 1:e Äldermannen, hade 61 gillebröder infunnit sig.

Gillets 25-årstecken tilldelades därvid nitton därtill berättigade bröder. De av årsstämman ovan antagna ändringarna av stadgar och reglementen m.m. fastställdes slutgiltigt av Högtidsstämman.

Efter Högtidsstämman kåserade stadsarkitekten Viktor Landén om framtidens Vänersborg, sett från stadsplanerarens synpunkt.

Efter Högtidsstämman följde traditionsenligt gemensam måltid, där bröderna fick rika tillfällen att friska upp gamla minnen och återknyta gamla bekantskaper.

Gillets årsskrift har under året utkommit med sin 35:e årgång.

Då avkastningen av Gillets obligationer värdemässigt sett försämrats från år till år, beslöt styrelsen, efter revisorernas hörande, att låta inlösa samtliga obligationer och placera det sålunda frigjorda kapitalet till högsta möjliga ränta.

Ur Major Oscar Wenerströms understödsfond har utgått en julkäva och ur Wilhelm och Nora Malmbergs donations har utgått stipendier till elever vid stadens skolor.

För Gillets övriga understödsverksamhet redogöres i Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshems särskilda styrelseberättelse.

Medlemsantalet utgjorde vid 1966 års utgång 613. Under året

har tolv bröder avlidit, fyra avförts på grund av stadgeföreskrifter och tjugonio nya medlemmar tillkommit.

Beträffande Gillets fastighet med tillhörande fond hänvisas till ålderdomsstiftelsens särskilda styrelseberättelse.

Över Gillets allmänna kassa och övriga fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Behållning från 1965	4.528:32	
Medlemsavgifter för år 1966	5.830:—	
Medlemsavgifter för år 1965	80:—	
Ständiga medlemmar	600:—	
Ränta å sparkasseräkning	283:40	6.793:40
	Kronor	11.321:72
Bidrag till kostnaden för årsskriften 1966 ..	2.500:—	
Sammanträdeskostnader	641:10	
Gåvor och uppvaktningar	578:84	
Trycksaker	329:30	
Porton	41:60	
Diverse	111:20	4.202:04
Behållning till år 1967:		
Kassa och postgiro	109:73	
Innestående i bank	7.009:95	7.119:68
	Kronor	11.321:72

2 VANERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGSFOND:

Behållning från år 1965	6.277:82	
Räntor	442:62	
	Kronor	6.720:44
Utskylder	19:—	
Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer..	1.114:30	1.133:30
Behållning till år 1967:		
Innestående i bank	5.515:14	
Kontant	72:—	5.587:14
	Kronor	6.720:44

3. NAMNKUNNIGA VANERBORGARES MINNESFOND:

Behållning från år 1965	1.151:63	
Räntor	70:66	
	Kronor	1.222:29

Behållning till år 1967:

Innestående i bank	Kronor	1.222:29
--------------------------	--------	----------

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1965	2.631:99
-------------------------------	----------

Räntor	183:21
--------------	--------

2.815:20

Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer	445:70
---	--------

Kronor	2.369:50
--------	----------

Behållning till år 1967:

Innestående i bank	Kronor	2.369:50
--------------------------	--------	----------

5. HJALMAR A. LINDEDALS MINNESFOND:

Behållning från år 1965	7.688:47
-------------------------------	----------

Räntor	539:89
--------------	--------

8.228:36

Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer	1.337:20
---	----------

Kronor	6.891:16
--------	----------

Behållning till år 1967:

Innestående i bank	Kronor	6.891:16
--------------------------	--------	----------

6. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1965	3.949:66
-------------------------------	----------

Räntor	4.226:14
--------------	----------

Julgåva	100:—
---------------	-------

Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer	668:60	768.60
---	--------	--------

Kronor	3.457:54
--------	----------

Behållning till år 1967:

Innestående i bank	3.457:54
--------------------------	----------

7. WILHELM OCH NORA MALMBERGS DONATION:

Behållning från år 1965	11.704:43
-------------------------------	-----------

Räntor	834:06
--------------	--------

Kronor	12.538:49
--------	-----------

Stipendier till elever vid stadens folkskolor	150:—
---	-------

Utskylder	164:—
-----------------	-------

Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer..	2.228:40	2.542:40
---	----------	----------

Kronor	9.996:09
--------	----------

Behållning till år 1967:

Innestående i bank	Kronor	9.996:09
--------------------------	--------	----------

8. RICHARD DYMLINGS ÅRSSKRIFTSFOND:

Behållning från år 1965		7.055:69
Försålda årsskrifter	1.077:—	
Annonser i årsskriften	2.700:—	
Bidrag till kostnaden för årsskriften	2.500:—	
Räntor	442:38	6.719:38
	Kronor	13.775:07
Kostnad för årsskriften	6.436:70	
Annonser	37:50	
Utskylder	107:—	
Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer..	891:50	7.472:70
Behållning till år 1967:		
Innestående i bank	6.248:07	
Kontant	54:30	6.302:37
	Kronor	13.775:07

9. LAURA OCH ESTER DANIELSSONS DONATIONSFOND:

Behållning från år 1965		7.824:31
Räntor		535:21
	Kronor	8.359:52
Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer		1.114:30
	Kronor	7.245:22
Behållning till år 1967:		
Innestående i bank	Kronor	7.245:22

10. A.B. A. F. CARLSSONS SKOFABRIKS DONATION:

Behållning från år 1965		23.522:27
Räntor		1.498:64
	Kronor	25.0209:1
Utskylder		331:—
Behållning till år 1967:		
Innestående i bank		24.689:91
	Kronor	25.020:91

11. NILS CARLSTRÖMS DONATIONSFOND:

Behållning från år 1965		5.283:75
Räntor		319:91
	Kronor	5.602:94
Behållning till år 1967:		
Innestående i bank	Kronor	5.602:94

Allmänna kassans behållning till 1967 är tillfredställande. Bidraget till årsskriftens tryckning och distribuering har kunnat hållas vid i stort sett samma nivå som tidigare år.

Årsskriften utsändes till medlemmarna omkring 10 oktober.

Inom sig har styrelsen för året utsett: till 2:e Älderman och gilleskrivare driftchefen Thorsten Gulz och till kassafogde kamreraren Olov Jansson.

Styrelsen har haft sex protokollförda sammanträden varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 18 april 1967.

ERIK SAHLIN.

VALTER KARLSON.

THORSTEN GULZ.

STEN SAHLIN.

OLOV JANSSON.

OLE TERNQUIST.

SVEN LIND.

Granskningsberättelse.

Undertecknade, som utsett att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning under år 1966, få efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse:

Den av styrelsen i dess berättelse lämnade sammantällning över Gillets och dess fonders ställning är i full överensstämmelse med de förelagda räkenskaperna.

Räkenskaperna äro förda med utomordentlig omsorg och noggrannhet. Kapitalbehållningen per den 31 december 1966 å tillhoppa kronor 80.483:84 har av oss kontrollerats.

Det förutsedda, bokföringsmässiga kapitalbortfall som skett vid nu verkställd inlösen av fondernas obligationsinnehav, väntas snabbt bli kompenserat av förbättrade ränteinkomster.

Då ingen anledning till anmärkning föreligger, tillstyrka vi full ansvarsfrihet för 1966 års förvaltning.

Vänersborg den 15 april 1967.

LENNART ANDERSSON.

KARL-ERIK ANDERSSON

Granskningsmän.

Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles

Ålderdomshems styrelse

för år 1966.

Styrelsen för Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem får härmed avgiva följande berättelse över verksamhetsåret 1966, stiftelsens femtonde arbetsår:

Räkenskaperna utvisar följande:

VINST- OCH FÖRLUSTKONTO:

Intäkter

Hyrors konto	11.448:—	
Räntors konto	157:65	11.605:65
	Kronor	11.605:65

Kostnader

Räntors konto	1.800:80	
Löners konto	300:—	
Renhållnings konto	217:—	
Reparationers konto	598:20	
Försäkringsavgifters konto	462:—	
Skatters konto	801:—	4.179:—
Understöds konto		3.100:—
Kapital konto (årets vinst)		4.326:65
	Kronor	11.605:65

IN- OCH UTGÅENDE BALANSKONTO

Tillgångar

	1/1	31/12
Fastighetens k:o (tax.v. 130.000:—)	105.000:—	105.000:—
Inventariers konto	100:—	100:—
Bank- och postgiro konto	455:72	1.759:22
Kassa konto	3:34	1:49
	Kronor	105.559:06 106.860:71

Skulder

Låne konto	31.525:—	28.500:—
Kapital konto	74.034:06	78.360:71
	Kronor	105.559:06 106.860:71

SYSKONEN INGEBORG OCH GOTTFRID ELIASSENS DONATION

Behållning från år 1965	42.746:77	
Räntor	2.416:70	
		Kronor 45.163:47
Kapitalbortfall vid inlösen av obligationer	3.080:—	
Behållning till år 1967		
Innestående i bank	17.083:47	
Stiftelsens lån	25.000:—	42.083:47
		Kronor 45.163:47

På fastigheten har under året endast smärre underhållsarbeten utförts.

Stiftelsens understödsverksamhet har under året varit av normal omfattning.

Inom sig har styrelsen för året utsett: till vice ordförande och sekreterare driftchefen Thorsten Gulz, till kassör kamreraren Olov Janson och till fastighetsförvaltare köpmannen Valter Karlson.

Styrelsen har under året haft sex protokollförda sammanträden varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 18 april 1967.

ERIK SAHLIN.

VALTER KARLSSON.

THORSTEN GULZ.

STEN SAHLIN.

OLOV JANSON.

OLE TERNQUIST

SVEN LIND.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, som av Vänersborgs Söners Gille utsetts att granska Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshems räkenskaper och förvaltning under år 1966 få efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse:

Stiftelsens ställning framgår av den i styrelsens berättelse avgivna redogörelsen, vilken är i full överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskaperna.

Räkenskaperna äro förda med största noggrannhet och ordning. Kapitalbehållningen per den 31 december 1966 tillhopa kronor 102.444:18 har av oss kontrollerats utan anmärkning. Stiftelsens och Syskonen Eliassons obligationer ha under året inlästs med

någon kapitalförlust som dock anses väl motiverad genom förbättrat ränteläge. Fastighetens förvaltning har skötts på tillfredsställande sätt.

Då ingen anledning till anmärkning förefinnes och fastigheten även är försäkrad till betryggande belopp, tillstyrka vi full ansvarsfrihet för 1966 års förvaltning.

Vänersborg den 15 april 1967.

LENNART ANDERSSON,

KARL-ERIK ANDERSSON

Revisorer.

Sammanställningar över Vänersborgs Söners Gilles tillgångar vid utgången av år 1966.

Allmänna kassan	7.119:68	
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond	5.587:14	
Namnkunniga Vänersborgares Minnesfond	1.222:29	
Knut Hernströms Understödsfond	2.369:50	
Hjalmar A. Lindedals Minnesfond	6.891:16	
Oscar Wenerströms Understödsfond	3.457:54	
Wilhelm och Nora Malmbergs Donationsfond	9.996:09	
Richard Dymplings Årsskriftsfond	6.302:37	
Laura och Ester Danielssons Donationsfond	7.245:22	
A.B. A. F. Carlssons Skofabriks Donationsfond	24.689:91	
Nils Carlströms Donationsfond	5.602:94	
Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Äldersdomshem		
Fastigheten	78.360:71	
Ingeborg och Gottfrid Eliasons Donationsfond	42.083:47	120.444:18
Summa kronor		200.928:02

Årsredogörelse

för Vänersborgs Museum 1966.

Museet har under året besökts av 12.594 personer, en ökning från föregående år på c:a 20%.

Besöksstatistik för 1966.

Skolklasser <i>inom</i> länet, ej betalande	
185 klasser med 218 lärare och 3.835 elever	4.053
Skolklasser <i>utom</i> länet, betalande	
10 klasser med 23 lärare och 35 elever	382
Sålda biljetter	1.864
Skolor, utställningen "Vår Polis"	1.400
Besökande, vuxna "Vår Polis"	1.400
Studiegrupper	475
Pensionärer och övriga grupper	565
Medlemmar (Musei Vänner, Konstföreningen)	1.060
Tisdagar, fri entré	375
Birger Sjöbergsgdagen 200, W. Wieslander 120	320
Skoltävlingen "Tippa en tolva"	700
Summa besökande	12.594

Statistiken visar en liten nedgång för skolornas del men f. ö. en klar och markerad ökning. Till det goda resultatet har givetvis de många utställningarna och andra arrangemang under året bidragit.

Utställningar under år 1966.

26/12—18/1 1965 <i>Julutställning</i> . Tropiska och svenska fjärilar och insekter	254
23/1—25/1 <i>Ryautställning</i> . (Borgå-ryor) (Älvsborgs läns norra Slöjdförening)	534
2/2—7/2 <i>Unga Fotografer</i> . (ABF och Vänersborg Fotoklubb)	150
8/2—11/2 <i>Oljemålningar</i> . Lisa Eriksson (Museet)	

13/2—20/2	<i>Två danskar.</i> (Göta Älvdalens Konstförening)	271
23/2—6/3	<i>I dag och 1930.</i> (Riksförbundet för Bildande Konst, Göta Älvdalens Konstförening)	642
2/03—27/9	<i>4 Norrbottningar.</i> (Göta Älvdalens Konstför).	495
30/5—11/9	<i>Sommarutställningen. "Så var det förr"</i> Skulptur, målningar och teckningar (Museet)	
18/9—25/9	<i>Nils Haglund, Erik Wilhelm, Rudolf Nilsson.</i> Målningar, teckningar ,keramik. (Göta Älvdalens Konstförening)	447
2/10—9/10	<i>Gunnar Larsson.</i> Akvareller. (Göta Älvdalens Konstförening).	479
23/10—7/11	<i>Älvsborgssalongen 1966.</i> 35 konstnärer från länet, (Älvsborgs läns Bildningsförbund, Göta Älvdalens Konstförening).	737
7/11—8/11	<i>W. Wieslander.</i> På jakt efter mingporslin i Kina(Humanistiska Förbundet, Fredrika Bremerförbundet, Göta Älvdalens Konstförening, Föreningen Vänersborgs Musei Vänner).	
16/11—27/11	<i>Utställningen Vår Polis.</i> Vänersborgs polisdistrikt).	
26/12	<i>Jul och nyårsutställning: Djur och natur i Vänersborgs-trakten</i> (Museet).	

Museet har dessutom stött årets Läcköutställning i samarbete med Västergötlands Turistrafikförening och delagit i den s. k. Dalslandsfestivalen med en naturhistorisk utställning i samarbete med Nordalskretsen av Svenska Naturskyddsföreningen.

En vacker utställning arrangerades i samarbete med Vänersborgs Stadsbibliotek i Svenska Handelsbanken omfattande acta och ordnar, ingående i framlidne Nils Flensburgs donation till museet och biblioteket förmedlad av donators maka. Delar av denna utställning överflyttades till lasarettet, vars montrar nyarrangerats. Depositionerna till Sparbanken i Vänersborg har förnyats.

Som framgår av besökssiffrorna ovan har särskilt utställningen "Vår Polis" varit en stor framgång. Den arrangerades i samarbete med Vänersborgs Polisdistrikt. Utställningen invigdes den 11 november av Landshövding Mats Lemne. Båda de allmänna avdelningarna och de lokala inslagen väckte stor uppmärksamhet och

museet kunde glädja sig åt bl. a. många besökande som kanske icke tidigare sett museet. Men också många av de andra utställningarna har varit uppskattade. Konstutställningarna ha som alltid sin publik. Särskilt Älvsborgssalongen rönt stor uppmärksamhet av press och allmänhet. Livligt besökt var också ryautställningen och Jul- och Nyårsutställningen "Djur och Natur i Vänersborgstrakten". Den senare hade arrangerats i samarbete med en rad organisationer. Kulisserna hade målats av elever vid läroverket under teckningslärare R. Almqvists ledning.

Landskapsbilden med djurinslagen var sammanställd av medlemmar i Sveriges Fältbiologiska Ungdomsförbund, Vänersborg. Insektsmontagen hade utförts av medlemmar i Vänerbygdens Amatörentomologiska Sällskap och den övriga utställningen hade till en del inspirerats av Vänersborgs Kretsen av Svenska Naturskyddsföreningen.

Till den 20 februari 1966 var landsantikvarie Hallbäck tjänstledig för utredningsarbete om August Abrahamssons Stiftelse och det framtida användandet av Nääs. Som vikarie har antikvarie Claës Varenius Stockholm fungerat.

Från och med den 1 juli har som ny arkivarbetare vid museet anställts fru Carin Carlstedt utan kostnader för museet. Fru Carlstedt har tjänstgjort huvudsakligen med museets klipparkiv.

Konservator Alf Lundberg har tjänstgjort under fyra månader sommaren 1966. Hans uppgift har varit att omorganisera museets magasin. Ett stort steg har därmed tagits för lösandet av denna gamla och mycket krävande fråga.

Konservator Eva Jonsdotter, Skara, har under året arbetat vid museet med föremål ur samlingarna och med Lödösefynd.

Herr W. Ängermark har som tidigare fungerat såsom sekreterare vid museet och åt landsantikvarien.

Fru Anna Liss har fortsatt genomgången av museets arkivariér och fotosamlingar och fru Eva Hjelte har arbetat bl. a. med museets kataloger. Båda dessa har tjänstgjort i Statlig arkivarbets-tjänst utan kostnad för museet.

Herr Karl Andreasson har utöver sin tjänst som vaktmästare även sysslat med konservering.

Personalens anställningsförhållanden har i samarbete med staden varit föremål för översyn.

Från PRYO (Praktisk Yrkesorientering) har ett antal elever varit stationerade i olika omgångar vid museet.

Intendent Karl Erik Larsson, Göteborg har fortsatt genomgången av museets etnografiska samlingar och följt upp katalogiseringsfrågan av dessa.

Minnestavlorna över museets donatorer utförda av Hallmans stenhuggeri har uppsatts.

Samlingarna har översetts och vårdats som tidigare. En modernisering av kontorslokalerna har planerats och beslutats av styrelsen.

Forskarbesökens antal har ökat och under året har 136 personer besökt museet i forskarsyfte. Det har varit dels hembygds- och bygdeforskare men dels också akademiker, som i allt större utsträckning utnyttjat museets forskarmöjligheter. Ett relativt stort antal utländska forskare har gästat museet bl. a. från Tanzania, Afrika och Indonesien. Från England har bl. a. kommit egyptologer för att studera museets egyptiska samlingar och från Väst-Tyskland har bl. a. kommit en naturvetenskapsman, som ägnat de naturhistoriska samlingarna ingående uppmärksamhet.

Även konsultationsfallen har ökat avsevärt och cirka 150 mer väsentliga sådana har registrerats. Det gäller som tidigare allehanda spørsmål, porslin, silver, tenn, fynd, böcker etc. Konsultation i samband med arvsskifte blir allt vanligare förekommande. Vid Weyland Wieslanders besök fick allmänheten gratis rådfråga om ostindiskt porslin. Många begagnade sig av denna möjlighet under två dagar.

Studieverksamheten har även detta år varit livlig. Numera sker oftast studierna direkt-ämnesvis. Inte sällan i samband med utställningar. Samlingarna utnyttjas allmer rationellt ut pedagogisk synpunkt av skolorna. Skolkonflikten medförde givetvis en mycket ökad frekvens av studiebesöken vid museet. Tyvärr lider studieverksamheten av personalens begränsade tid och resurser. Stora ökade möjligheter skulle kunna bli resultatet av en personalförstärkning i första hand med en amanuens.

Även den fria studieverksamheten har varit betydande. För handikappade har olika former av studieverksamhet beretts. Studiecirklar har arrangerats t. ex. av TBV för lärare "Känn din stad" och av ABF "Tio steg mot modern konst". Cirkelarna har letts av landsantikvarien.

Även andra organisationer har förlagt studieverksamhet till museet t. ex. Fältbiologiska Ungdomsförbunds Vänersborgsavdelning, studiecirkel från Trollhättan.

Hembygdsföreningar från län och grannlän har besökt museet i oförändrad omfattning.

Museet har under året varit sekretariat för Homecoming Year för Dalsland och Vänersborgsområdet. Med anledning härav hade ett stort program arrangerats med över tjugo evenemang. Museet svarade för två av dessa, nämligen dels sommarutställningen "Så var det förr" med konst, målningar, teckningar och träskulpturer, skildrande äldre tiders förhållande. Särskild uppmärksamhet och uppskattning fick Herman Rosells träskulpturer om livet i den gamla goda tiden, men även de övriga utställarna rönt berättigad uppskattning: Sigurd Barkstedt, Lisa Eriksson, K. G. Petersson, Oskar West och E. Ångemark. Det andra arrangemanget ägde rum den 3 juli; "Birger Sjöbergsdagen". Efter samling i plantaget, där stadsfullmäktiges ordföranden Oskar Andersson inledde, företogs en rundvandring till Birger Sjöbergsminnen i staden. Därvid besöktes också museet och Birger Sjöbergs rekonstruerade arbetsrum. Dagen avslutades på Skräcklan med konsert av stadsmusikkåren och föredrag av landsantikvarien. Omkring 300 personer deltog i de mycket uppskattade arrangemangen.

Den 12 augusti presenterades på museet för första gången en gemensam produkt för det s. k. Trestadsområdet, en tobak. Museestyrelsens ordförande rektor Sune Lundgren hälsade välkommen, och landsantikvarien kåserade om tobak en kulturhistorisk synpunkt.

Den 7 oktober hade anordnats en markvårdskonferens med representanter för berörda institutioner. Därvid redovisades årets s. k. markvårdsarbeten: vård och uppsnyggning på 85 fornminnesplatser m. m. inom länet. Arbetena har — under ledning av

skogsförmän — utförts av patienter från mentalsjukhusen. De har planerats och kontrollerats av landsantikvarien. Från alla håll, inte minst från läkarhåll och terapeutisk synpunkt, framhölls betydelsen av dessa arbeten.

Den 8 och 9 oktober hölls i Vänersborg en konferens för läkare inom psykiatrien. Ett stort antal konferensdeltagare begagnade sig av möjligheten att bese museet.

Den 18 oktober höll juryn för Älvsborgssalongen sammanträde på museet, varvid landsantikvarien biträdde.

Den 24 oktober fick museet ett välkommet besök, då det nyinrättade museilektorkollegiet i Göteborg hälsade på. Därvid genomgicks museet. Vid överläggningar diskuterades praktiska vägar för ökat samarbete.

Den 13 november anordnades en naturvårdskonferens på museet. Därvid diskuterades *dels* organisationsfrågor *dels* den ideella naturvårdens mål och medel. Från Stockholm medverkade intendent Gösta Larsson från Svenska Naturskyddsföreningen.

Den 16 november höll nämnden för Dalslandssouvenirer granskningssammanträde på museet. Landsantikvarien ingick i nämnden.

Som bidrag till museets skriftserie 1966 i Vänersborgs Söners Gilles årsbok har förutom sedvanliga årsredogörelsen även ingått en artikel om Vänersborgs Bankens hundra-åriga historia. Den har författats av landsantikvarien.

En rad donationer har som förr om åren kommit museet till del, av vilka en del måste betecknas som synnerligen intressanta. Framlidne läroverksadjunkt Nils Flensburg har således genom sin maka donerat acta och en unik ordenssamling efter fadern Förste livmedicus Carl Flensburg, Stockholm.

Konstnären Gordon Macfie har skänkt ett märkligt originalbrev av björnjägaren Llewellyn Lloyd. Museet har nu i sitt arkiv en anseelig samling brev av den märklige engelsmannen.

Framlidne jägmästaren Axel Olsson har genom sin maka donerat en rad kungafotografier och jaktminnen från Kungajakterna på Halle- och Hunneberg.

Herr Gustav Gustavsson har ytterligare utvidgat sin storartade donation till museet av allmogeföremål.

Bankdirektör Erik Olléns sterbhus har givit museet ett stort antal värdefulla föremål, såsom en släde, skidor, vapen, böcker etc.

Föreningen Vänersborgs Musei Vänner har skänkt konstverk och en vacker modern urna. Dessutom har föreningen även på andra sätt stött museet bl. a. genom att bekosta inbindning av ytterligare ett antal böcker i museets bibliotek och genom att ekonomiskt stödja en rad arrangemang på museet.

Advokat och fru B. Landberg har donerat konstverk och värdefullt tryck, dikter, sånger, minnestal etc.

Museets givare 1966.

Advokat och fru Bertil Landberg, Vänersborg
Bankdirektör Erik Olléns sterbhus, Vänersborg
Förste intendent Ernst Fischer, Malmö
Fortsmästare Torsten B. Falkenström-Philip, Vänersborg
Fru Anna Karlsson, Håkantorp
Fru Amy Olsson, Vänersborg
Landsantikvarien i Sörmlands län
Systrarna Olssons sterbhus, Vänersborg
Vaktmästare Karl Andreasson, Vänersborg
Doktor Albert Grönberg, Vänersborg
Fröknarna von Sydow, Vänersborg
Fru Margot Flensburg, Vänersborg
Herr Ivar Ljungner, Vänersborg
Lions Club, Vänersborg
Ämneslärare Karl Erik Högmark, Färgelanda
Direktör Axel Bergstrand, Lilleskog
Herr Gustav Gustavsson, Göteborg
Fru Marianne Fahlcrantz, Vänersborg
Jägmästare Axel Olssons sterbhus, Lilleskog
Herr och fru Paul Gibson, Lerum
Konstnär Axel Wallenberg, Stocksund
Konstnär H. Reinhold, Herning, Danmark
Konstnär K. Larsson, Herning, Danmark
Herr Fritz Borg, Trollhättan
Kungl. Kommerskollegium, Stockholm
Konstnär Gordon Macfie, Göteborg

Herr Kjell Sundelius, Vänersborg
Herr Evald Ångermark, Göteborg
Herr Jürgen Meyer, Augsburg, Tyskland
Birger Sjöbergs Sällskapet, Vänersborg
Landskanslist Evert Fogelberg, Vänersborg
Föreningen Vänersborgs Musei Vänner

Museet har också själv förvärvat en rad föremål, konstverk, böcker m. m. genom inköp från stad och trakt.

I samarbete med staden har museet fått fasadbelysning.

Styrelsen har under året bestått av:

Ordförande	Rektor Sune Lundgren
Vice ordförande	Doktor Albert Grönberg
Kassaförvaltare	Bankdirektör Karl Koch
Sekreterare	Landsantikvarie Sven Axel Hallbäck samt Köpman Lennart Andersson Läroverksadjunkt Håkan Noring Förste Polisassistent Gunnar Petersson Från och med den 1/1 1967 har Landskam- rerare Börje Skoglund invalts efter Doktor Erik Salander, som avlidit.
Suppleanter	Lektor Richard Hylbom och Direktör Ragnar Karnéus
Revisorer	Kamrer Olov Jansson och Ekonomist Sten Aronsson

Vänersborg i januari 1967.

SUNE LUNDGREN.

/ Sven Axel Hallbäck.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
MEDLEMMAR
1966.

Medlemmar.

	Födelse- år	Inträ- desår
ALBRECHTSON, ERIC, fd. Tillskärare, Vänersborg	1894	54
ALEXANDERSSON, ZAID, Ledningsingeniör, Vänersborg	1924	55
ALFREDSSON, EVERT, Konditor, Krylbo	1914	55
ALFREDSSON, GÖSTA, Försäljare, Vänersborg	1922	51
AHLIN GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	58
AHLIN, LENNART, Bilskolechef, Vänersborg	1916	54
AHLM, ALLAN, Järnhandelsbiträde, Vänersborg	1923	58
ALMQVIST, LARS, Jägmästare, Lerum	1903	57
ALMQVIST, SVEN, Bitr. överläkare, Solna	1931	46
ALMSTRÖM, NILS OLOV, Provinsialläkare, Mariestad	1910	55
ANDERSSON, ALLAN, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	60
ANDERSSON, ALLER, Skolvaktmästare, Vänersborg	1909	55
ANDERSSON, ALVAR, Sundals Ryr	1916	45
ANDERSSON, ARNE, Folkskollärare, Bromma	1917	43
ANDERSSON, EINAR, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
ANDERSSON, ERIC, Expeditionsvakt, Vänersborg	1915	51
ANDERSSON, ERIK, Fabrikör, Vänersborg	1909	60
*ANDERSSON, FRITIOF, fd. Jordbruksförförman, Vänersborg	1897	42
ANDERSSON, GÖSTA, Sjukhusintendent, Vänersborg	1913	46
ANDERSSON, GÖSTA, Sjukvårdare, Lund	1910	54
ANDERSSON, IVAR, Köpman, Vänersborg	1918	65
*ANDERSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	1910	29
ANDERSSON, KARL, Göteborg	1896	45
ANDERSSON, KARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1923	58
ANDERSSON, KARL-ERIK, Sparbankskamrer, Vänersborg	1925	53
ANDERSSON, CARL W., fd. Handlande, Vänersborg †	1893	55
ANDERSON, CHRISTER, Studerande, Vänersborg	1945	55
ANDERSSON, LARS, Glasmästare, Vänersborg	1930	59
ANDERSSON, LENNART, Köpman, Vänersborg	1919	53
ANDERSSON, NILS, Disponent, Göteborg	1915	53
ANDERSSON, NILS, Köpman, Vänersborg	1922	51
*ANDERSSON, OSCAR, fd. Förman, Vänersborg, <i>innehavare av gillets medalj (1955)</i>	1892	42
*ANDERSSON, OSCAR, Elinstallatör, Vänersborg	1897	38
ANDERSSON, PAUL, Köpman, Vänersborg	1925	58
ANDERSSON, PER-GÖRAN, Köpman, Vänersborg	1936	60
*ANDERSSON, RAGNAR, fd. Köpman, Bräckan, Frändefors ..	1919	35
ANDERSSON, STIG, Socialvårdschef, Vänersborg	1918	45

*ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Skövde †	1896	32
ANDERSSON, TORSTEN, Förrådsintendent, Vänersborg	1914	55
ANDERSSON, VIKTOR, Transportarbetare, Vänersborg	1900	61
ANDRÉ, HARALD, Kamrer, Vänersborg	1906	54
*ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	1901	30
ANDREASSON, KARL, Museivaktmästare, Vänersborg	1907	53
ANDRÉEN, BERTHEL, Järnhandlare, Vänersborg	1908	66
ARVEBLAD, KARL, Maskinist, Vänersborg	1912	61
ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARWIDSSON, UNO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	1927	60
ASPMAN, ARNE, Elektriker, Avesta	1920	59
BACK, EVERT, Expeditionsvakt, Vänersborg	1918	55
BACK, HELGE, fd. Förman, Vänersborg	1899	54
BACK, JAN, Konditor, Vänersborg	1934	63
BACKMAN, GUNNAR, fd. Bankkassör, Arvika	1890	45
*BARKSTEDT, SIGURD, fd. Apotekare, Vänersborg	1885	30
*BENGTON, HJALMAR, Personalföresåndare, Vänersborg	1905	33
BENGTON, JAN ANDERS, Konditor, Vänersborg	1943	65
BENGTON, RAGNAR, fd. Linjemästare, Trollhättan	1903	55
BERG, GUNNAR, Boktryckare, Vänersborg	1920	53
BERG, KARL, Vänersborg	1899	66
BERGER, GUNNAR, Ingeniör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1943	55
BERGER, HARRY, Disponent, Vänersborg	1904	54
*BERGGREN, ERIC, Intendent, Ana Capri, Italien	1911	32
BERGLUND, GÖSTA, Sjöingeniör, Malmö	1920	43
BERGMAN, KARL-ERIK, Ingeniör, Göteborg	1920	48
*BERGSTROM, AXEL, fd. Landskamrerare, Falun	1892	26
BERGSTROM, BROR, Köpman, Hultsfred	1906	64
*BERGSTROM, GUNNAR, Odont. d:r, Örebro	1906	23
*BERGSTROM, THORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	1912	29
BEHRNS, KARL, Expeditionsförman, Göteborg	1902	55
BERRMAN, GÖSTA, Ämneslärare, Göteborg	1910	43
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Upper Darby (U.S.A.)	1901 (24)	62
BIEL, GÖSTA, Direktör, Stocksund	1911	46
BJÖRKMAN, LENNART, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg	1923	65
BJÖRNBERG, MAURITZ, Kontorist, Vänersborg	1927	54
BJÖRNBERG, SVEN, Polisman, Vänersborg	1929	54
*BJÖRNDAHL, ERIK, fd. Bokbindaremästare, Vänersborg	1888	37
BJÖRNDAHL, KARL-ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	1926	60
BLOMGREN, GUNNAR, Stenhuggarmästare, Vänersborg	1912	54
BODÉN, SIGVARD, Ingeniör, Bandhagen, <i>ständig medlem</i>	1923	55
BODÉN, STIG, Ingeniör, Johanneshov, <i>ständig medlem</i>	1914	55
BODÉN, SVEN, Ingeniör, Gislaved, <i>ständig medlem</i>	1918	47
BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg	1906	48
BORG, FRITZ, fd. Hälsovårdstillsyningsman, Trollhättan	1881	50

*BORGLIND, CARL, fd. Häradsskrivare, Stockholm NO	1888 (09)32
BRIGELIUS, GUNNAR, Disponent, Göteborg	1919 54
BROCKNER, TORSTEN, fd. Kamrer, Västerås	1898 61
*BROMAN, LASSE, Läroverksadjunkt, Vänersborg	1906(07)23
*BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	1904 31
BÄCKSTRÖM, TORSTEN, Åkeriägare, Vänersborg	1907 54
*CEDERGREN, GÖSTA, Länsläkare, Linköping	1905 30
*CEDERGREN, RAGNAR, Disponent, Göteborg	1907 30
*CEDERGREN, STIG, Kanslichef, Gävle	1911 30
CEDERHOLM, ÅKE, Direktör, Uddevalla	1913 55
CEGRELL, ELOF, Tjänsteman, Vänersborg	1916 49
CORSE, FOLKE, Expeditionsförman, Göteborg S	1909 65
DAFGÅRD, BENGT, Bilskollärare, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939 50
DAFGÅRD, HENRY, Fabrikör, Vänersborg	1903 53
DAFGÅRD, SVEN, Köpman, Vara	1898 53
DAHL, LENNART, Bergsingeniör, Sandviken	1924 48
DAHLGREN, ARNE, Byråass., Vänersborg	1918 55
*DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	1896 30
DAHLLOF, AXEL, Affärschef, Göteborg	1911 55
*DAHME, ALGOT, Ämneslärare, Grästorp	1909 39
DALGREN, HUGO, Mättningsingeniör, Vänersborg	1911 53
DANIELSSON, INGVAR, Målaremästare, Vänersborg	1920 55
DAVIDSSON, BILT, Bankkamrer, Vänersborg	1938 64
DIDERÖTH, ERNST, fd. Typograf, Vänersborg	1893 52
*DINETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	1895 21
*DINETZ, KNUT, Lagerförman, Stockholm Sö	1891 32
d'ORCHIMONT, CURT, fd. Landsfogde, Vargön	1898 60
EDHOLMER, GUNNAR, Kapten, Vänersborg	1900 62
*EDLUND, BERTIL, Bokhållare, Trollhättan	1899 30
EDLUND, HANS, Ingeniör, Göteborg	1934 56
EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg	1903 46
EDLUND, TORSTEN, Fastighetsskötare, Vänersborg	1903 55
EILARD, REINHOLD, fd. Stadsfogde, Borås	1894 48
EK, HARALD, Överstelöjtnant, Näsbyark	1919 44
EK, KNUT, Slöjdlärare, Vänersborg	1924 50
EK, SVEN ACKE, Kontorist, Vänersborg	1935 65
EKBLAD, BERTIL, Köpman, Trollhättan	1916 53
EKHOLM, SVEN, Köpman, Vänersborg	1916 60
EKSTEDT, THOMAS, Studerande, Lerum	1951 65
ELFMAN, NILS-OLOF, Rektor, Bromma	1919 44
*ELMQVIST, FREDRIK, fd. Lokförare, Vänersborg	1903 42
*ELOW, PER, Sparbankskamrer, Brålanda	1906 30
*ELOW, STIG, Ingeniör, Sundsvall	1912 30
EMANUELSSON, ERIC, Försäljare, Vänersborg	1916 51
*ENGLUND, GUNNAR, Direktör, Djursholm	1913 42

ENGLUND, CLAES, Ingenjör, Vänersborg	1943	47
ENGLUND, MAGNUS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1949	49
*ENGLUND, NILS, Leg. läkare, Vänersborg	1909	30
ENGLUND, NILS TURE, Med. kand., Vänersborg	1939	47
ERIKSSON, ALLAN, Överpostiljon, Vänersborg	1913	55
ERICSSON, ANDERS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	54
*ERIKSSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg	1889	21
ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg	1913	46
ERICSON, ERIC, fd. Stadsträdgårdsmästare, Vänersborg	1901	55
ERICSSON, EVERT, Lantbrukare, Vänersborg	1909	64
ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg	1912	46
ERICSSON, GUNNAR V., Portvakt, Vänersborg	1918	66
ERICKSSON, GÖSTA, Skolvaktmästare, Vänersborg	1913	55
ERICSON, HENNING, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg ..	1902	50
ERIKSSON, HENRY, Landstingsassistent, Vänersborg	1909	55
ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg	1908	43
ERICSSON, JOHN-OLOV, Tandläkare, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939	54
ERICSSON, KARL, Kommunalråd, Vänersborg	1896	59
ERIKSSON, OLOV, Steward, Frändefors	1911	57
ERIKSSON, PER OLOF, Verkmästare, Karlstad	1932	65
ERICSSON, STIG, Köpman, Vänersborg	1920	46
ERICSON, TAGE, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1906	55
ERICSSON, TAGE, Åkeriägare, Vänersborg	1911	55
ERIKSSON, ÅKE, Frisörmästare, Vänersborg	1921	58
ERLANSSON, SVEN, Arkitekt SAR, Vänersborg	1925	61
EHRLING, RAGNAR, Fil. kand. Rönninge	1926	54
FALK, HARRY, Åkeriägare, Vänersborg	1906	55
FORSS, ERIC, Tullförvaltare, Södertälje	1910	52
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Vänersborg	1896	24
*FRÖID, ARVID, fd. Förman, Vänersborg	1897	41
FRÖID, EINAR, Ekonomibitråde, Vänersborg	1900	59
FURBO, SIXTEN, Avsynare, Vänersborg	1917	56
*GADDE, ELOF, Direktör, Vänersborg	1911	30
*GADDE, NILS OLOF, Sporthandlare, Vänersborg	1915	34
GALLE, KJELL, Möbelhandlare, Vänersborg	1911	51
GEMVIK, GÖSTA, Intendent, Stockholm	1911	47
GEMVIK, OLOF, Direktör, Näsbyark	1917	46
GILLBERG, GÖSTA, Köpman, Trollhättan	1918	66
GILLBERG, ÅKE, Förste expeditionsvakt, Vänersborg	1920	55
GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg	1910	46
GRANSTRÖM, AXEL, Direktör, Vänersborg 2	1897	54
GRANSTRÖM, ROLAND, Rörentreprenör, Vänersborg	1901	54
*GRUNDBERG, HADAR, fd. Godsägare, Uppsala, <i>innehavare av gilletts medalj (1956)</i>	1884	07

GRÖNBERG, ALBERT, Med. dr., Vänersborg	1895	59
GRÖNBERG, MATS, Civilingeniör, Vänersborg	1932	60
GULLBRANTZ, SVEN, Murare, Vänersborg	1913	44
GULZ, LENNART, Fil. kand., Vänersborg	1939	54
*GULZ, THORSTEN, Driftschef, Vänersborg, <i>gilleskrivare, andre älderman</i>	1905	28
GUSTAFSSON, EDVARD, Arkitekt SAR, Linköping	1932	46
GUSTAFSSON, ELVING, Representant, Vänersborg	1922	65
GUSTAFSSON, PAUL, Verkstadsägare, Vänersborg	1935	66
*GUSTAFSSON, PER EDWARD, fd. Förste landskanslist, Väners- borg †	1893	19
GUSTAFSSON, SUNE, Bagerimästare, Vänersborg	1918	55
GÖTHBERG, INGVAR, Servicerrådgivare, Vänersborg	1932	64
GÖTHERED, GOTTFRID, Fastighetsägare, Vänersborg	1909	55
HAGBERG, BENGT, Källarmästare, Ed	1919	65
HAGBERG, CARL-GÖRAN, Konstnär, Ed	1922	66
HAGBERG, JAN, Kalkylator, Kalmar	1922	53
*HAGBERG, ARNE, Möbelhandlande, Vänersborg	1908	30
HAGBERG, GÖRAN, Landskanslist, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1941	53
HAGBERG, TORSTEN, Tjänsteman, Trollhättan, <i>ständig medlem</i>	1931	52
HALL, KARL-ERIK, Förrådsarbetare, Vänersborg	1912	52
*HALLBERG, KURT, fd. Drätselkontorist, Vänersborg, <i>innehavare av gillels medalj (1957)</i>	1893	16
HALLBERG, NILS, Ingeniör, Göteborg	1912	55
HALLINGBERG, OLOF, Tandläkare, Vänersborg	1915	66
HALLONQVIST, UNO, Köpman, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, TAGE, Med. lic., Vänersborg	1926	45
HAMMAR, GUSTAV, Köpman, Vänersborg	1904	55
*HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1899	28
HANSSON, BRYNOLF, Avsynare, Vänersborg	1924	52
HANSSON, EINAR, fd. Lokförare, Vänersborg	1896	48
*HANSSON, KNUT, Vänersborg	1889	38
HANSSON, CHRISTER, Studerande, Örebro, <i>ständig medlem</i> ..	1942	57
*HANSSON, VICTOR, fd. Kyrkovaktmästare, Vänersborg	1878	23
HARLITZ, ALVAR, Ingenjör, Vänersborg	1908	66
HARLITZ, GUNNAR, Maskintekniker, Vänersborg	1940	64
HARLITZ, LENNART, Studerande, Vänersborg	1943	64
HARRING, RAGNAR, Rektor, Vänersborg	1905	59
*HASSELBERG, GÖSTA, Docent, Uppsala	1909	42
*HASSELLUND, NILS, Lantmäteriasistent, Kinna	1901	36
HEDBERG, AXEL, fd. Bangårdsmästare, Uddevalla	1899	55
HEDBERG, ÅKE, Konduktör, Uddevalla	1919	55
*HEDÉN, ALLAN, Stadskanslist, Vänersborg	1907	34
HEDÉN, LASSE, Schaktmästare, Borås	1934	57
HEDSTRÖM, ARVID, Elektriker, Vänersborg	1904	63

HELLMAN, BERTIL, Avdelningschef, Göteborg	1900	55
*HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	1906	29
*HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	1898	30
HELLMAN, EVALD, Assistent, Uppsala	1902	55
HELLSTRÖM, ARNE, Köpman, Vänersborg	1930	64
HELLSTRÖM, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1905	43
HJELM, AXEL R., Köpman, Vänersborg †	1885	54
HJELM, BERTIL, Maskinist, Vänersborg	1910	65
HJELM, HELGE, Teckningslärare, Vänersborg	1908	60
HJELM, PER-OLOV, Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1932	58
HOLM, ALLAN, Tjänsteman, Vänersborg	1907	53
HOLM, HERBERT, Förrådsman, Vänersborg	1903	50
HULTGREN, GÖSTA, Ingenjör, Göteborg	1910	58
HURTIG, BENGT MAGNUS, Studerande, Vänersborg	1953	66
HURTIG, ERNST-MAGNUS, Elektriker, Vänersborg	1923	53
HÖGBERG, BIRGER, Sjökapten, Västra Frölunda	1904	50
HÖGBERG, PER, Disponent, Uddevalla	1922	64
HÖGZELL, LENNART, Tjänsteman, Nynäshamn	1934	61
IDEBERG, GUNNAR, Civilekonom, Karlstad	1932	53
IDEBERG, TORE, Tandläkare, Vänersborg	1901	65
JACOBSON, NILS, Verkmästare, Vänersborg	1908	57
JACOBSON, ROLF, Kamrer, Vänersborg	1936	59
JANSON, BENGT, Gruppchef, Göteborg	1920	50
JANSON, GÖSTA, Konsul, Barranquilla (Colombia)	1902	49
JANSSON, KARL, Faktor, Vänersborg	1900	55
JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Vänersborg	1938	66
JANSON, OLOV, Kamrer, Vänersborg <i>kassafogde</i>	1909 (30)	49
JANSSON, SVEN, Vaktmästare, Vänersborg	1926	58
JARHED, KARL, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1895	54
JARHED, SUNE, Tjänsteman, Vänersborg	1920	55
JARN, GÖSTA, Agronom, Härnösand	1927	54
*JENNISCHE, BENGT, Överläkare, Vänersborg	1913	30
JENNISCHE, MATS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1941	64
JENNISCHE, PER, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1943	64
JENNISCHE, ÅKE, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1947	64
*JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping	1898	26
JOHANSSON, ARNE, Förrådsarbetare, Vänersborg	1907	59
*JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	1903	30
JOHANSSON, BENGT, Köpman, Falkenberg †	1896 (15)	45
JOHANSSON, BERTIL, Direktör, Vänersborg	1912	55
*JOHANSSON, EMIL, fd. Köpman, Vänersborg	1887	19
JOHANSSON, EVERT, Transportledare, Vänersborg	1920	60
JOHANSSON, EVERT, Köpman, Vänersborg	1916	58
JOHANSSON, GOTTHARD, fd. Slussmästare, Trollhättan	1899	50
JOHANSSON, GUNNAR, Konditor, Vänersborg	1933	66

JOHANSSON, GUNNAR, Typograf, Vänersborg	1946	66
JOHANSSON, GUSTAV, Boktryckare, Vänersborg	1905	53
JOHANSSON, GUSTAF, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1904	54
*JOHANSSON, HARRY, Barberare, Vänersborg	1899	30
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Kumla	1910	54
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Vänersborg	1907	60
*JOHANSSON, HILMER, fd. Bryggeriarbetare, Vänersborg	1891	42
JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Bromma	1908	44
*JOHANSSON, HUGO, fd. Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	1900	30
JOHANSSON, INGEMAR, Konditor, Vänersborg	1928	65
JOHANSSON, INGVAR, Byggnadssnickare, Vänersborg	1918	55
JOHANSSON, JOHN, Åkeriägare, Vänersborg	1910	55
JOHANSSON, KARL-ERIK, Typograf, Vänersborg	1927	53
*JOHANSSON, KARL G., Byggnadssnickare, Vänersborg	1897	28
*JOHANSSON KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	42
JOHANSSON, OLOF, Instrumenttekniker, Vänersborg	1935	59
JOHANSSON, OSCAR, fd. Övermaskinist, Mölndal	1885	44
*JOHANSSON, OTTO, fd. Köpman, Mellerud	1888	25
JOHANSSON, ROLAND, Byggnadssnickare, Vänersborg	1905	53
JOHANSSON, ROLF, Försäljningschef, Vänersborg	1930	65
JOHANSSON, STEN, Motorförman, Vänersborg	1902	55
JOHANSON, STURE, Redaktör, Farsta	1923	57
JOHANSSON, SVEN, Telearbetare, Trollhättan	1937	59
JOHANSSON, VALFRID, fd. Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	1894	50
*JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	1908	34
JONSSON, BENGT R., Fil. lic. Solna	1930	54
JONSSON, ERIK, Vänersborg	1920	46
JONSSON, HELGE, Expeditionsvakt, Vänersborg	1912	45
JONSSON, HENRY, Förste poliskonstapel, Vänersborg	1914	66
JONSSON, LARS, Vänersborg	1960	63
JONSSON, OLOF, Köpman, Vänersborg	1923	45
JONSSON, SVEN, Vänersborg	1956	63
JOSEFSSON, GUNNAR, Tjänsteman, Vänersborg	1931	65
JOSEFSSON, HELGE, Vänersborg	1909	59
JOSEFSSON, SVEN, Kamrer, Vänersborg	1933	65
*CARLSSON, ALBERT, fd. Köpman, Vänersborg	1878	35
KARLSSON, BERTIL, Elinstallatör, Kallhäll	1910	58
CARLSSON, BERTIL, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
CARLSSON, BERTIL, Off.-aspirant, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	47
*CARLSSON, ELOF, Direktör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1904	30
*CARLSSON, GUNNAR, Förrådsmästare, Vänersborg	1905	38
KARLSSON, HILDING, Bagaremästare, Vänersborg	1911	51
CARLSSON, INGEMAR, Ingeniör, Vänersborg	1928	60
*CARLSSON, CARL ANDERS, fd. Direktör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1897	32

CARLSSON, CARL AUGUST, Restaurangchef, Chicago, (U. S. A.) <i>Ständig medlem</i> †	1906	59
*CARLSSON, CARL-ERIC, fd. Boktryckare, Vänersborg, <i>innehavare av gilletts medalj (1957)</i>	1885	38
*CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg	1909	30
CARLSSON, CARL-OTTO, Instruktör, Vänersborg	1917	66
CARLSSON, CARL-OTTO, Teknolog, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939	47
CARLSSON, KENT, Studerande, Vänersborg	1952	60
CARLSSON, KJELL, Omnibusägare, Vänersborg	1910	55
CARLSSON, KJELL, Vänersborg	1900	54
KARLSSON, CLAES, Köpman, Vänersborg	1908	55
KARLSSON, KNUT, Målare, Vänersborg	1896	57
CARLSSON, LENNART, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1946	47
CARLSSON, NILS-ERIK, Sjöingeniör, Vänersborg	1919	54
*KARLSON, VALTER, Köpman, Vänersborg, <i>fastighetsförvaltare i gilletts styrelse, gillevärd</i>	1905	30
CARLSSON, ÅKE, Servitör, Vänersborg	1914	59
KARLSSON, ÅKE, Snickare, Vänersborg	1915	58
CARLSTRÖM, ERIK, Representant, Karlstad	1922	63
KIHLBERG, ERIK, fd. Kraftverkstjänsteman, Vänersborg	1895	60
KIHLSTRÖM, LARS, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1907	49
KIHLSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1936	65
CLAESSON, CARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1916	55
KLING, CARL-OTTO, Byggnadsingeniör, Vänersborg	1913	55
KLING, VALDEMAR, Elinstallatör, Vänersborg	1910	55
KNUTSSON, GUNNAR, Verkmästare, Vänersborg	1905	54
KNUTSSON, LEIF, Ämneslärare, Hällbybrunn	1934	64
KORÉN, GÖSTA, Kamrer, Trollhättan	1908	53
CORNELIUSSON, HJALMAR, Lantmäteritekniker, Bengtsfors ..	1905	60
KRAFFT, GUNNAR, Verkstadsägare, Vänersborg	1914	52
*CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, Göteborg	1912	33
LANEVALL, OLOF, Försäljningschef, Spånga	1921	63
LARSSON, ANDERS, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1963	63
*LARSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg	1890	19
LARSSON, AXEL, Köpman, Vänersborg	1908	54
LARSSON, BO, Verkmästare, Borås,	1922	46
LARSSON, DAVID, Verkmästare, Vänersborg	1904	54
LARSSON, ERIC, Fabrikör, Vänersborg	1910	57
LARSSON, ERIK, Linjeförman, Dalskog	1908	62
LARSSON, FRANK, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	64
LARSSON, GÖSTA, Civilingeniör, Karlskrona, <i>ständig medlem</i> ..	1936	55
LARSSON, GÖTE ELOV, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1944	66
LARSSON, HARRY, Bilmekaniker, Vänersborg	1912	54
LARSSON, HERBERT, Riksdagsman, Vänersborg	1909	66

LARSSON, OSCAR, Inspektör, Farsta	1908	55
LARSSON, RAGNAR, Kommunalarbetare, Vänersborg	1908	55
*LARSSON, RAGNAR, Kontorist, Vänersborg †	1905	30
LARSSON, ROLF, Underinspektör, Johanneshov	1924	56
LARSSON, ROLF, Åkeriägare, Vänersborg	1921	55
LARSSON, STIG, Kamrer, Vänersborg, <i>ersättare i styrelsen</i>	1935	57
LARSSON, TORSTEN, Bruktjänsteman, Vänersborg	1911	54
LAURELL, JOHNNY, Köpman, Vänersborg	1908	46
LEWERTH, GUNNAR, Advokat, Göteborg	1892 (21)	62
LEWERTH, HARALD, Advokat, Göteborg	1894	50
LINDH, ERIK, Köpman, Vänersborg	1906	55
LIND, HÅKAN, Studerande, Vänersborg	1948	54
LIND, LARS, Teknolog, Vänersborg	1944	50
LINDH, LENNART, Posttjänsteman, Vänersborg	1930	57
LIND, OLOV, Civilingenjör, Mönsterås	1920	45
*LIND, SVEN, Disponent, Vänersborg, <i>bisittare i styrelsen</i>	1913	40
LIND, ÅKE, Affärsbiträde, Vänersborg	1914	55
*LINDBERG, AXEL, Köpman, Vänersborg	1912	42
LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1949	66
LINDBERG, BERTIL, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1918	62
LINDBERG, GEORG, fd. Organisationschef, Malmö	1899	47
LINDBERG, INGE, Expeditionsförmän, Vänersborg	1921	60
LINDBERG, MAGNUS, Ingenjör, Vänersborg	1944	65
*LINDEDAL, SIGURD, fd. Bankkamrerare, Göteborg, <i>innehavare av gilletts medalj (1955)</i>	1882	05
LINDÉN, OSKAR, Köpman, Vänersborg	1902	54
LINDÉN, ROLF, Ingenjör, Bandhagen <i>ständig medlem</i>	1927	62
LINDGREN, FOLKE, Fabrikör, Vänersborg	1914	54
LINDGREN, GÖSTA, Byggnadssnickare, Örebro	1903	55
LINDGREN, KARL ENAR, Försäljningschef, Vänersborg	1921	65
LINDQVIST, ARNE, Filare, Vänersborg	1921	57
*LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Göteborg	1914	37
*LINDQVIST, ROLF, Landskamrerare, Mariestad	1911	35
*LINDSTRÖM, ALLAN, Rektor, Lerum,	1908	30
LINDSTRÖM, BROR OSKAR, Köpman, Vänersborg	1900	51
LINDSTRÖM, LENNART, Rektor, Sandviken	1918	63
LINNARSSON, NILS, Posttjänsteman, Göteborg	1912	55
*LJUNGGREN, ERIK, fd. Köpman, Vänersborg	1898	35
LUDWIGSSON, EVERT, Verkst.-föreståndare, Vänersborg	1913	55
LUNDBERG, ERNST, fd. Rektor, Vänersborg <i>innehavare av gilletts medalj (1963)</i>	1882	51
*LUNDBLAD, OLOF, Jaktvårdskonsulent, Lilleskog, Vargön	1907	28
LUNDBORG, BO, Operasångare, Stockholm	1932	66
LUNDBORG, ERIC, Studerande, Vänersborg, <i>Ständig medlem</i> ..	1957	66
*LUNDBORG, EVERT, Köpman, Vänersborg, <i>ersättare i styrelsen</i> ..	1921	42

LUNDBORG, GUSTAF, Skräddaremästare, Vänersborg	1900	54
*LUNDBORG, STEN, Köpman, Vänersborg	1925	42
LUNDGREN, ARVID, Sektionschef, Enskede	1912	49
LUNDGREN, IVAR, fd. Postmästare, Arboga	1898	54
LUNDGREN, SUNE, Rektor, Vänersborg	1913	53
LUNDIN, GUNNAR, Köpman, Vänersborg	1921	52
*LUNDIN, GUSTAF, fd. Byrådirektör, Stockholm	1892	19
LUNDIN, IVAR, Avsynare, Vänersborg	1919	52
*LUNDIN, IVAR, fd. Frisörmästare, Vänersborg	1894	30
*LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
LUNDIN, PER, Studerande, Vänersborg	1953	55
LUNDIN, PER OLOF, Köpman, Vänersborg	1928	55
*LUNDIN WÄRNER, fd. Byrådirektör, Stockholm	1890	19
LUNDVIK MAGNUSSON, ULF, Tandläkare, Lidköping	1926	64
MADSEN, LARS, Fil. mag., Lidingö	1904	55
MAGNI, GÖTE, Handlande, Vänersborg	1905	46
MAGNUSSON, ARNE, Socialdirektör, Göteborg	1913	49
MAGNUSSON, GUNNAR, Disponent, Viggbyholm	1914	58
MAGNUSSON, HENRY, Banktjänsteman, Vänersborg	1915	54
MAGNUSSON, CARL-AXEL, Auktuarie, Lund	1937	65
MAGNUSSON, CARL EDGAR, fd. Direktör, Vänersborg	1892	44
*MAGNUSSON, MAGNUS, fd. Kapten, Näsbypark	1892	42
MAGNUSSON, NILS-OLOF, Folkskollärare, Skredsvik	1940	65
MAGNUSSON, OTTO, Kapten, Enskede	1910	60
MAGNUSSON, ÅKE, Typograf, Vänersborg	1919	51
MALMBORG, NILS, Skolvaktmästare, Lund	1908	59
MALMSTRÖM, WILHELM, Köpman, Vänersborg	1901	44
*MILLING, GUSTAF, Köpman, Uddevalla	1902	33
MILLING, TAGE, Reservdelschef, Linköping	1931	58
MILLING, THORE, Flygtekniker, Tun	1924	52
MOBERG, ERIK, Köpman, Vänersborg	1919	55
MOLLBERG, RUNE, Annonskonsulent, Vänersborg	1925	54
MOSSBERG, VIKTOR, fd. Kommunalarbetare, Vänersborg	1899	55
MÄNGBERG, CARL-ERIK, Underinspektör, Hallsberg	1923	66
NAGLUM, GUNNAR, Förste kammarskrivare, Stockholm	1912	60
NAREMARK, YNGVE, Direktör, Vänersborg	1922	53
NEUMAN, WOLF, Ingeniör, Göteborg	1921	55
NIKlasson, MATS, Kriminalass., Vänersborg	1925	56
NILSSON, GUSTAV, Lantbrukare, Vänersborg	1924	50
*NILSSON, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1908	41
NILSSON, SUNE, Brunnborrare, Vänersborg	1923	58
NISSEN, HARALD, Lektor, Vänersborg	1910	66
NORDÉN, BO, Fil. kand., Göteborg	1931	61
NORDBERG, JULIUS V, fd. Charkuterist	1892	57
NORDFELDT, JAN ERIK, Studerande, Falun	1949	50

NORDFELDT, JOHN, Ingeniör, Falun	1921	43
NORDFELDT, PER-OLOV, Disponent, Partille	1925	43
NORDGREN, ALLER, Typograf, Vänersborg	1909	53
NORDGREN, HARRY, Typograf, Uddevalla	1906	55
NYLÉN, ALGOT, Byggnadschef, Vänersborg	1901	66
NYSTRÖM, BO, Aff.-biträde, Vänersborg	1944	59
NYSTRÖM, KARL FREDRIK, Ingeniör, Vänersborg	1928	58
NYSTRÖM, PER-ÅKE, Studerande, Vänersborg	1949	59
NYSTRÖM, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1916	52
OHLSSON, ALLAN, 1:ste skötare, Vänersborg	1910	55
OLLÉN, BERTIL, Bryggeriingeniör, Falkenberg	1914	52
OLSSON, BERTIL, Vaktmästare, Vänersborg	1921	60
OLSSON, ERNST, Fastighetsskötare, Vänersborg	1901	55
OLSSON, FOLKE, Tekniker, Vänersborg	1929	48
OLSSON, GUSTAF ADOLF, fd. Frisörmästare, Finspång	1897	44
OLSSON, KARL-GUSTAF, Järnvägstjänsteman, Vänersborg	1912	60
OLSSON, KNUT, Frisörmästare, Vänersborg	1904	58
OLSSON, SVEN, Bilinstruktör, Vänersborg	1919	51
OLSSON, TORVALD, Kapten, Uddevalla	1915	55
PALMSTRÖM, HERBERT, Cementgjutare, Vänersborg	1902	53
PALMSTRÖM, NILS, Fabrikör, Vänersborg	1910	52
PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg	1937	65
PAULSSON, ELMER, Musiklärare, Vänersborg	1909	54
PERSSON, AXEL, Montör, Vänersborg	1910	57
PEHRSSON, SVEN, Konsul, Malmö	1910	55
*PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg †	1897	24
PETERSON, ARNE, Reparatör, Vänersborg	1917	57
PETERSON, ARVID, Montör, Vänersborg	1897	57
PETTERSSON, AXEL, Skofabriksarbetare, Vänersborg †	1898	49
*PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg, <i>inneha-</i> <i>vare av gilletts medalj (1965)</i>	1901	16
PETTERSSON, KARL, Poliskommissarie, Lidköping	1902	55
PETTERSSON, OSCAR, Ingeniör, Göteborg	1914	59
POUNCETTE, ERIC, Kassör, Örebro	1904	52
POUSETTE, CARL ERIC, Godsägare, Vinninga	1914	51
PÄRUD, NILS, Universitetslektor, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1923	52
PÄRUD, PAUL, fd. Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1896	54
RAHM, HARRY, Överskötare, Vänersborg	1914	55
RAHM, GUNNAR, Apotekare, Askim	1929	66
*RAHM, HJALMAR, Bankdirektör, Alingsås	1900	20
*RAHNE, KARL, fd. Folkskollärare, Trollhättan	1883	35
RAPP, HÅKAN, Köpman, Vänersborg	1933	60
RAPP, NILS, Frisörmästare, Vänersborg	1913	51
*REYNOLDS, ALDOR, fd. Köpman, Vänersborg	1888	31
ROBERTSSON, FOLKE, Yrkeslärare, Vänersborg	1908	54

ROLANDER, GUNNAR, Faktor, Vänersborg	1909	46
ROSÉN, GUNNAR, Ingeniör, Vänersborg	1923	55
*ROSLIN, GEORG, Skolvaktmästare, Vänersborg	1907	41
*ROSLIN, HENRY, Köpman, Trollhättan	1906	31
ROSLIND, LARS-GÖRAN, Optiker, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1946	58
ROSLIND, SVEN-GUNNAR, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1940	58
RUTGERSSON, CHARLES, Förman, Vänersborg	1903	43
RYDING, ÅKE, Målaremästare, Vänersborg	1920	53
*RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Bromma, <i>ständig medlem</i> †	1877	30
*SAHLIN, ERIK, Länspolischef, Vänersborg <i>förste ålderman</i> ..	1909	34
SAHLIN, PER-ANDERS, Officersaspirant, Vänersborg	1945	50
*SAHLIN, STEN, Direktör, Vänersborg, <i>bisittare i styrelsen</i>	1913	36
*SANDBERG, NILS, Förste bibliotekarie, Göteborg	1911	34
*SANDBERG, WILHELM, fd. Brevbärare, Vänersborg	1881	18
SANDGREN, EGON, Elektriker, Västra Frölunda	1913	55
SANDSTEDT, GUSTAF ADOLF, Kyrkoherde, Vinninga	1909	62
*SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), 1:ste Postiljon, Vänersborg	1914	42
SJÖLING, LARS-GÖSTA, Köpman, Vänersborg	1926	52
SJÖSTAD, OLOF, Elektriker, Vänersborg	1933	52
SJÖSTRAND, ERNST, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	58
SJÖSTRÖM, BENGT-OLOF, Köpman, Vänersborg	1922	65
*SJÖSTRÖM, GUSTAF, Vänersborg	1900	30
SKAGSTEDT, MELKER, Kamrer, Stockholm	1914	45
SKANTZ, LENNART, Sjöingenjör, Uddevalla	1920	66
SKOOGH, LARS-OLOF, Järnvägsexpeditör, Vänersborg	1925	58
*SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Jörlanda ..	1897	28
*SKARBERG, OSCAR, Korrespondent, Trollhättan	1896	24
SKULDEBERG, KARL-AXEL, Billackerare, Vänersborg	1927	62
SCHÖNDELL, BENGT, Ingeniör, Uddevalla	1923	57
SOHLBERG, ALLAN, Köpman, Vänersborg	1918	50
SORTING, OLOF, Lokomotivförare, Göteborg	1912	55
STENBERG, BROR, Kyrkogårdsförmän, Vänersborg	1904	59
*STENSTRÖM, LARS, 1:ste Länsassistent, Vänersborg	1905	30
*STERNER, NILS, Direktör, Farm. lic., Malmö	1922	41
STERNER, SVEN-AXEL, Länsassistent, Vänersborg	1923	47
STRÖM, GÖSTA, Konditor, Hedemora	1908	55
STRÖM, LARS, Direktör, Vänersborg	1930	64
*SUNDELIUS, GOTTFRID, fd. Köpman, Vänersborg	1890	19
*SUNDELIUS, KJELL, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1908	30
*SUNDELIUS, OSKAR, 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1901	30
SUNNERDAHL, OLOF, Fastighetsskötare, Västra Tunhem	1909	51
SUNNERDAHL, VILGOT, 1:e Mätare, Vänersborg	1908	51
SWAHN, EVERT, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	55

SVANBERG, NILS, fd. Förman, Vänersborg	1909	54
SVANBERG, SVEN OLOF, Målare, Vänersborg	1918	55
SVENSSON, ALF, Kamrer, Vänersborg	1923	48
SVENSSON, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1916	43
SVENSSON, BENGT, Representant	1932	64
*SVENSSON, GÖSTA, Överingenjör, Göteborg	1912	42
*SVENSSON, KNUT, fd. Stadsförman, Vänersborg	1896	36
*SVENSSON, LARS, Dövlärare, Vänersborg	1910	36
SVENSSON, PER, Studerande, Vänersborg	1953	63
*SVARD, GUSTAF, fd. Verkmästare, Stockholm	1895	37
SWARD, IVAR, Köpman, Trollhättan	1916	55
*SVARD, TAGE, Disponent, Farsta	1910	35
*SVARD, YNGVE, Eldare, Vänersborg	1916	42
*von SYDOW, DANIEL, Kapten, Roslags-Näsby	1909	30
*von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Lidingö	1896	20
*von SYDOW, GERHARD, Överdirektör, Göteborg	1899	26
von SYDOW, CHRISTIAN, Disponent, Stavsjöbruk	1899	45
SYLWAN, GUNNAR, Civilingenjör, Hälsingborg	1902	49
*SAFSTRÖM, PER-OLOF, Överingenjör, Gävle	1924	42
SÖDERSTRÖM, BERTIL, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1902	49
SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
TAUBE, EDVARD, Greve, Org.chef, Ljungskile	1916	46
*TAUBE, FREDRIK, Greve, Kommendör, Lidingö	1909	35
TENG, AXEL, Charkuterist, Vänersborg	1912	61
TENGELIN, CARL, Tillskärare, Karlsborg	1916	53
THEODORSSON, MELKER, Ingeniör, Karlstad	1909 (30)	54
THERNQUIST, KJELL, Redovisningsman, Vänersborg	1939	50
*THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg <i>bi-</i> <i>sittare i styrelsen</i>	1911	30
*THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Göteborg	1899	19
TIBBLIN, ARNE, Posttjänsteman, Vänersborg	1925	51
TIBBLIN, BERT, Reklamtecknare, Bohus	1930	61
TIBBLIN, LENNART, Kontrollant, Gråbo	1935	61
TIDSTRAND, ERIK, Murare, Vänersborg	1967	53
TILLBJÖRN, HARRY, Disponent, Vänersborg	1915	59
THIMGREN, HALDOR, Direktör, Hägersten	1904	54
*THOMSON, YNGVE, fd. Bankkassör, Vänersborg	1898	28
TROPP, OTTO, Åkeriägare, Vänersborg	1906	66
TRADEGÅRD, ERIC, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg	1899	43
TRADEGÅRD, JAN-ERIC, Blomsterdekoratör, Vänersborg	1937	52
*TULLBERG, INGE, Avdelningschef, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	1905	18
THUNBERG, EINAR, fd. Banktjänsteman, Vänersborg	1901	53
THUNBERG, GUNNAR, Föreståndare, Vänersborg	1922	55
*THUNBERG, HJALMAR, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1906	42
THUNBLAD, ARNE, Handlande, Vänersborg	1915	55

*TUNQVIST, TORSTEN, Lektor, Bromma	1907	29
THUNSTRÖM, SVEN, fd. Överläkare, Vänersborg	1898	60
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, Vänersborg	1932	51
*WAHLQVIST, ÅKE, Polisassistent, Vänersborg	1904	41
WASSÉN, GUNNAR, Elektriker, Vänersborg	1902	65
WASSÉNIUS, GUSTAF, Verkmästare, Vänersborg	1907	54
WASSENIUS, CURT, 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1908	55
WEDELFORS, GUNNAR, Civilingenjör, Göteborg	1904	53
*WEINSTOCK, ERLING, Direktör, Bromma	1916	42
*WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Leksand	1908	42
WEISS, EINAR, Vattenrättsdomare, Vänersborg	1901	65
*WELANDER, GUSTAF, fd. Banktjänsteman, Vänersborg	1891	26
WELANDER, GÖSTA, Kammaråklagare, Göteborg	1935	61
WELANDER, STEN, Kronofogdesekreterare, Trollhättan	1939	61
WENNBERG, JOHN, Stensättare, Vänersborg	1907	55
WENNBERG, LARS, Bokhandlare, Vänersborg	1931	46
WERNER, ARNE, Lasarettsvaktmästare, Vänersborg	1912	58
WERNER, BENGT, Ingenjör, Vänersborg	1925	60
*WERNER, OLOV, Butikschef, Trollhättan	1909	32
WERNER, TORSTEN, Uppsyningsman, Vänersborg	1908	54
VESSBY, ENAR, Montör, Vänersborg	1939	52
VESSBY, SIGVARD, Linjearbetare, Vänersborg	1917	52
*WEST, JOHN, fd. Läroverksadjunkt, Göteborg	1892	30
WESTERBOM, KLAS, fd. Byggnadsarbetare, Vänersborg	1885	54
WESTERLUND, AXEL, 1:e Hälsovårdsinspektör, Vänersborg	1901	55
WESTERLUND, EINAR, 1:e Kronoassistent, Vänersborg	1913	46
*WESTERLUND, KARL-ERIK, Stabsredaktör, Näsbyark	1910	40
*WESTERLUND, SVEN, Häradsskrivare, Linköping	1912	38
*WESTHALL, BO, Rådman, Vänersborg	1905	34
*WESTHALL, CURT, 1:ste Länsassessor, Halmstad	1908	36
WETTERLUNDH, SIXTEN, Konditor, Trollhättan	1905	55
*WETTERLUNDH, SUNE, Verkst. direktör, Malmö	1904	28
*WIBOM, TOR, fd. Major, Stockholm, <i>innehavare av gilletts medalj</i> (1955)	1885	06
WIDQVIST, LARS-OLOF, Gymnastiklärare, Vänersborg	1919	58
WIDQVIST, STEFAN, Studerande, Vänersborg	1948	66
WIDQVIST, ULF, Studerande, Vänersborg	1943	66
WIKNER, ALFRED, New York	1899	66
WIKNER, KARL-WILHELM, Prakt. läkare, Kumla	1903	59
*WIKSTRÖM, HELGE, fd. Kapten, Uppsala	1894	28
WIKSTRÖM, CARL-HELGE, Civilekonom, Göteborg	1923	46
WILHELMSSON, BERTIL, Radiomontör, Vällingby	1924	51
*WILHELMSSON, CARL, fd. Gasverksarbetare, Vänersborg	1889	35
WREDBERG, BIRGER, Frisörmästare, Vänersborg	1896	43
WULF, ANDERS, Pol. studerande, Vänersborg	1943	63

WULF, CURT, Direktör, Vänersborg	1903	63
WULF, ERIK, Studerande, Vänersborg	1950	63
WULF, GUNNAR, Försäljningschef, Skå	1937	63
WARNE, ALBIN, fd. Folkskollärare, Vänersborg	1890	49
WARNE, ORVAR, Kontorist, Trollhättan	1928	53
ZETTERBERG, FOLKE, Pappersbr.arb., Vänersborg	1922	64
ZETTERBERG, HARRY, Sulfitarbetare, Vänersborg †	1914	64
ZETTERBERG, KARL GUSTAV, Representant, Vänersborg	1917	64
ZETTERBERG, SVEN AUGUST, Vänersborg	1888	64
ZETTERBERG, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	64
ZETTERBERG, THORSTEN, Chaufför, Vänersborg	1913	58
ÅBERG, BERTIL, Brukstjänsteman, Vargön	1900	55
ÅBERG, FOLKE, Lagerchef, Vänersborg	1920	55
ÅBERG, SVEN OLOF, Tjänsteman, Vänersborg	1923	61
ÅKESSON, NILS ERIK, Major, Härnösand	1922	46
*ÅSTRÖM, HELGE, Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42
ÖBERG, ERIK, Komminister, Alingsås	1913	60

* == innehavare av gillrets 25-årsstecken.

Antal medlemmar under året: 613.

Tillkommna under år 1967.

ANDERSON, FRANK, Elingenjör, Vänersborg	1914	67
ANDRÉN, HELGE, Köpman, Göteborg	1914	66
BEHRNS, RAGNAR, Överskötare, Vänersborg	1910	66
ENGLUND, NILS ERIK MAGNUS, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1966	66
ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg	1966	66
FAGERSTRÖM, ARVID, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1909	67
FALK, ÅKE, Transportledare, Vänersborg	1942	66
FRANSSON, ÅKE, Skomakaremästare, Vänersborg	1910	67
JOHANSSON, JOHN ERIK, Kommunalarbetare, Vänersborg ..	1923	66
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1908	66
JOHANSSON, TAGE INGVAR, Ingenjör, Göteborg C	1932	67
LARSSON, JOHAN, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1966	66
LINDBERG, ANDERS, Adjunkt, Vänersborg	1938	66
LUNDBLAD, SÖREN, Verkmästare, Vänersborg	1923	66
NILSSON, CARL-ERIC, Bilinstruktör, Vänersborg	1920	66
NILSSON, PER GUNNAR, Linjemästare, Värnamo	1904	66
OLSSON, ALLER, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	67
REHMAN, TOR, Häradskrivare, Vänersborg	1905	66
STRÖM, SÖREN, Redaktör, Vänersborg	1934	67

THORNBERG, ERIK G., Landskanslist, Vänersborg	1903	67
THORNBERG, ERIK H., Studerande, Vänersborg	1945	67
WEISS, ANDERS, Personalassistent, Eskilstuna	1940	66

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar i Gillet.

För att underlätta kassafogdens arbete med medlemsförteckningen ombedes gillebröderna att till Gillet anmäla ev. ändring av adress, titel, m. m.

GILLET'S STYRELSE 1967.

*Sten Sablin, Sven Lind, Ole Thernqvist, Olov Janson, Valter Karlsson,
Erik Sablin, Thorsten Gulz.*

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1967.

Styrelse.

SAHLIN, ERIK, Länspolischef, *Förste ålderman* 1964.
GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Andre ålderman, Gilleskrivare* 1954.
JANSON, OLOV, Kamrer, *Kassafogde*, 1964.
KARLSON, VALTER, Handlande, *Gillevärd* 1949.
SAHLIN, STEN, Direktör, *Bisittare* 1962.
THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, *Bisittare* 1964.
LIND, SVEN, Disponent, *Bisittare* 1966.

LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Ersättare* 1966
LARSSON, STIG, Kamrer, *Ersättare* 1966.

Beredningsnämnd.

GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Gilleskrivare*.
KARLSSON, VALTER, Handlande, *Gillevärd*.
JANSON, OLOV, Kamrer.
LUNDBORG, EVERT, Köpman.
LARSSON, STIG, Kamrer.
BJÖRKMAN, LENNART, Landstingssekreterare.
DAVIDSSON, BILT, Banktjänsteman.

Årsskriftsnämnd.

PÄRUD, NILS, Universitetslektor.
SANDBERG, NILS, Förste bibliotekarie.
JOHANSON, STURE, Redaktör.
LUNDGREN, SUNE, Rektor.
GULZ, THORSTEN, Driftchef.

Räkenskapsgranskare.

ANDERSSON, LENNART, Läderhandlare.

ANDERSSON, KARL-ERIK, Köpman.

THERNQUIST, KJELL, Redovisningsman, *Ersättare*.

STIFTELSEN VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES ÅLDERDOMSHEM 1967.

Styrelse.

SAHLIN, ERIK, Länspolischef, *Ordförande* 1964.

GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Vice ordförande, Sekreterare* 1954.

JANSON, OLOV, Kamrer, *Kassör* 1964.

KARLSON, VALTER, Handlande, *Fastighetsförvaltare* 1949.

SAHLIN, STEN, Direktör, *Ledamot* 1962.

THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, *Ledamot* 1964.

LIND, SVEN, Disponent, *Ledamot* 1966.

LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Suppleant* 1966.

LARSSON, STIG, Kamrer, *Suppleant* 1966.

Revisorer.

ANDERSSON, LENNART, Läderhandlare.

ANDERSSON, KARL-ERIK, Köpman.

THERNQUIST, KJELL, Redovisningsman, *Suppleant*.

Vänersborgs Dötrars Gille 1967.

Styrelse.

SELNERT, MAUD, Fru, *Första åldermor.*
NILSSON, GERD, Fru, *Andra åldermor.*
SVÄRD, AGNES, Fru, *Första gilleskrivare.*
PETRÉ-STROM, Fru, *Andra gilleskrivare.*
FORSELL, GUNHILD, Fru, *Kassafogde.*
ENGQVIST, ELSA, Fru, *Gillevärdinna.*
LJUNGGREN, GRETA, Fru, *Gillevärdinna.*
TENG, KAISA, Fru, *Gillevärdinna.*
NORDGREN, ASTRID, Fru, *Gillevärdinna.*

AHLIN, ANNA-LISA, Fru, *Ersättare.*
HEDÉN, ADA, Fru, *Ersättare.*

Beredningsnämnd.

ÖBERG, ALVA, Fru
JOHANSSON, GRETA, Fru.
ROSLIND, GUNHILD, Fru.
JACOBSSON, LISA, Fröken.
NILSSON, GERD, Fru.

ARVIDSSON, KARIN, Fru, *Ersättare.*
SAND, ASTRID, Fru, *Ersättare.*

Arkivarie.

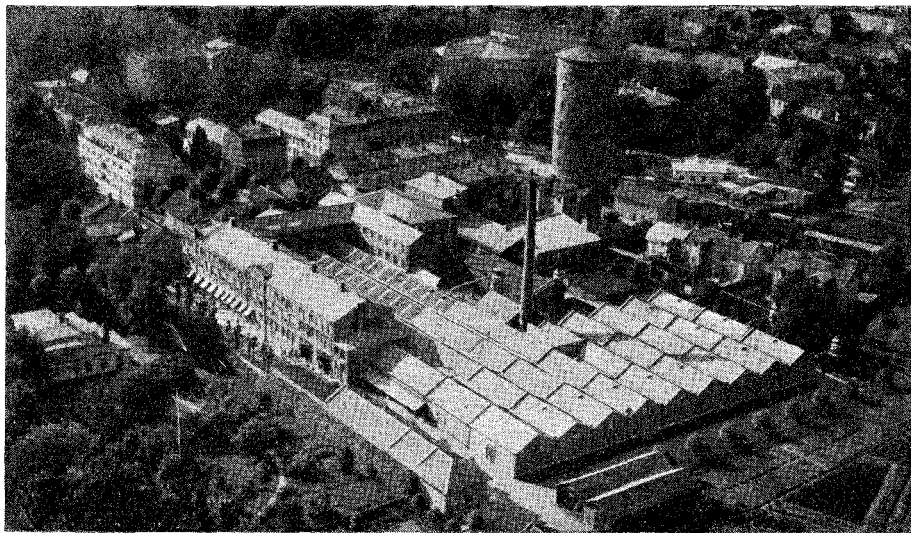
TIDSTRAND, ELIN, Fru.

Siffergranskare.

SÄRNER, RUTH, Fru.
SJÖGREN, STINA, Fru.

ZACKRISSON, ELSA, Fru, *Ersättare.*
GULZ, GRETA, Fru, *Ersättare.*

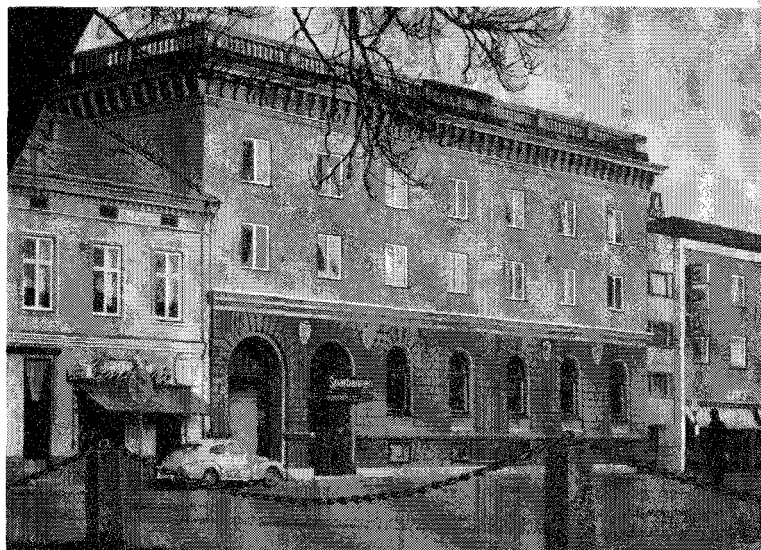
Gillet har 279 medlemmar, varav 6 ständiga.

AKTIEBOLAGET
AF CARLSSONS SKOFABRIK
VÄNERSBORG

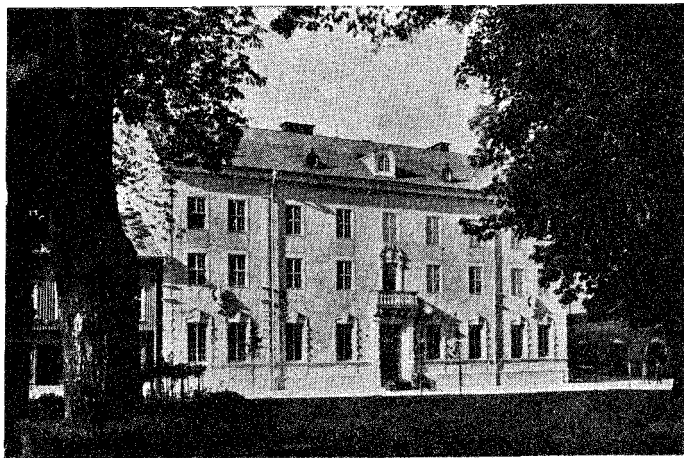
GRUNDAD 1860

NÄR NI KAN SPARA
NÄR NI BEHÖVER LÅNA
GÅ TILL HEMORTENS
OCH BYGDENS BANK

SPARBANKEN VÄNERSBORG

Vänersborg — Brålanda — Frändefors — Vargön

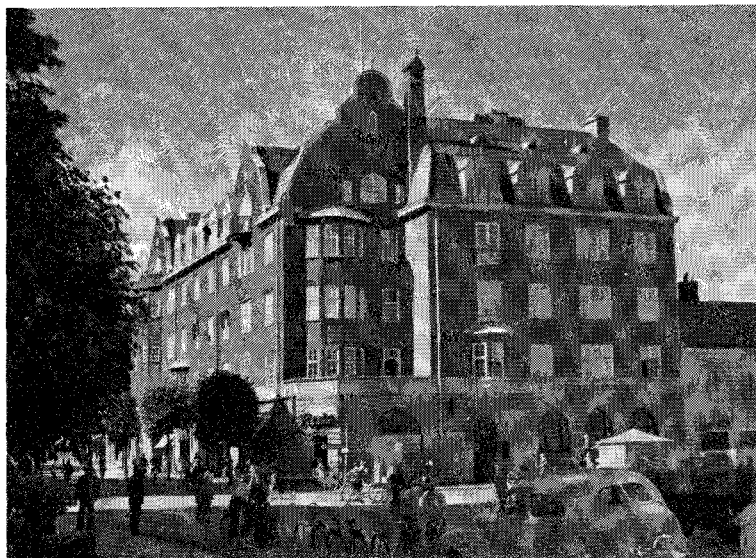

Välkommen till

SVENSKA HANDELSBANKEN

banken för hela folket

SVERIGES KREDITBANK

VÄNERSBORG

Erbjuder Eder sina tjänster

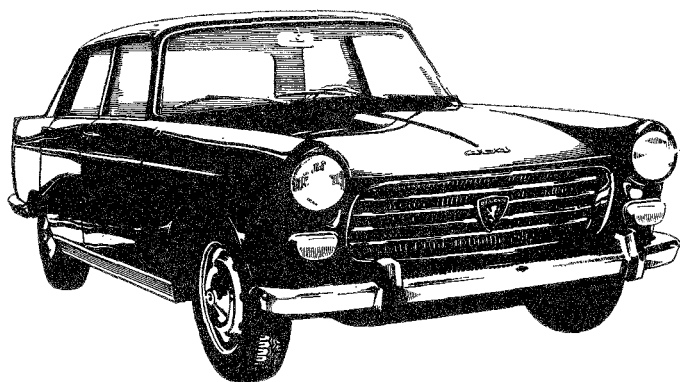

A. Joh. Larssons Maskinaffär

VÄNERSBORG

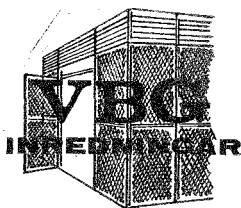
Försäljer:

PEUGOT

KAISERBJÄLKLAGET

AB Jönsson & Claesson

VÄNERSBORG 1

Telefon 0521/13875

Välj

General Motors bilar

OPEL

CHEVROLET

BEDFORD

KVALITETSPRODUKTER

**Automobilfirman
BRODERNA KARLGE AB**

Vänersborg

Tel. 120 75

Trollhättan

Tel. 154 01

165 01

Ingen rök utan eld

Ingen eld utan försäkring

i

ÄLVSBORGS LÄNS BRANDSTODSBOLAG

Vallgatan 19 A

VÄNERSBORG

Tel. 16040

Välklädda gillebröder

ekiperar sig med

fördel i

NYA *Beklädnadsaffären*
VÄNERSBORG AB

Tel. Herraff. 10330 - 11730 Junioraff. 10677

**"Raka
spåret"**

**till Er
med**

eldningsolja

Ja, vi kommer direkt till Er med egen tankbil från vår depå här i Vänersborg och fyller eldningsolja.

Genom oss får Ni rätt eldningsolja
i rätt tid.

**Tag kontakt med oss. Ni får snabba och
pålitliga leveranser**

SJÖSTRÖMS

Tel. 102 54

Stadshotellet

Vänersborg

Rekommenderas!

Gåvor av värde

finner Ni hos oss.

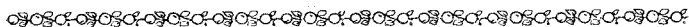
Vår utsökta sortering i

Guld- och Silverarbeten samt Matsilver

ger Er tillfälle välja en värdefull
och uppskattad gåva.

Vänerns Guldmedsaffär

Edsgatan 18

VÄNERSBORG

Tel. 102 26

Gör som jag...

abonnera på ELA och Ni får inte bara väl bevakade
ortsnyheter utan även kulturartiklar, husmors- och fa-
miljesidor, förströelseläsning, idrott och mycket annat —
allt utmärkt redigerat.

Ni kommer också att trivas med

ELFSBORGS LÄNS ANNONSBLAD

— landets största varannandagstidning

Rydings

Måleri AB

VERKSTAD:

Kronogatan 5

Telefon 131 25

BOSTAD:

Telefon 115 96

Utför allt inom yrket

NORDFELDT'S KONDITORI

Edsgatan 12 B — Tel. 101 10

INGEMARS KONDITORI

Östra vägen 37 C — Tel. 166 95

Hedmansgatan 3 — Tel. 109 15

FÖRSTKLASSIGA

OCH

VÄLSMAKANDE

KONDITORIVAROR

Tänker Ni bygga ett eget hem?

Tag då redan
i dag kontakt
med vår re-
presentant!
Skriv eller
ring!

Distriktschef Nils Haglind
Storgatan 26, tel. 118 17.

MYRESJÖ-HUS
Myresjö

Allt i **TEGEL**

AB TENGGRENSTORPS

TEGEL

Tel. 110 11 — 165 50.

OLJEVÄRME

=====

VÄNERSBORG

=====

Tel. 122 36

Tel. 125 32

ELDNINGSS- OLJOR

GRUS

MASKINGRÄVNING

Välj HSB – vägen till bostad!
Medlemsskap + insatssparande =
lägenhet med bostadsrätt.

Lägenheterna erbjudas i turordning.

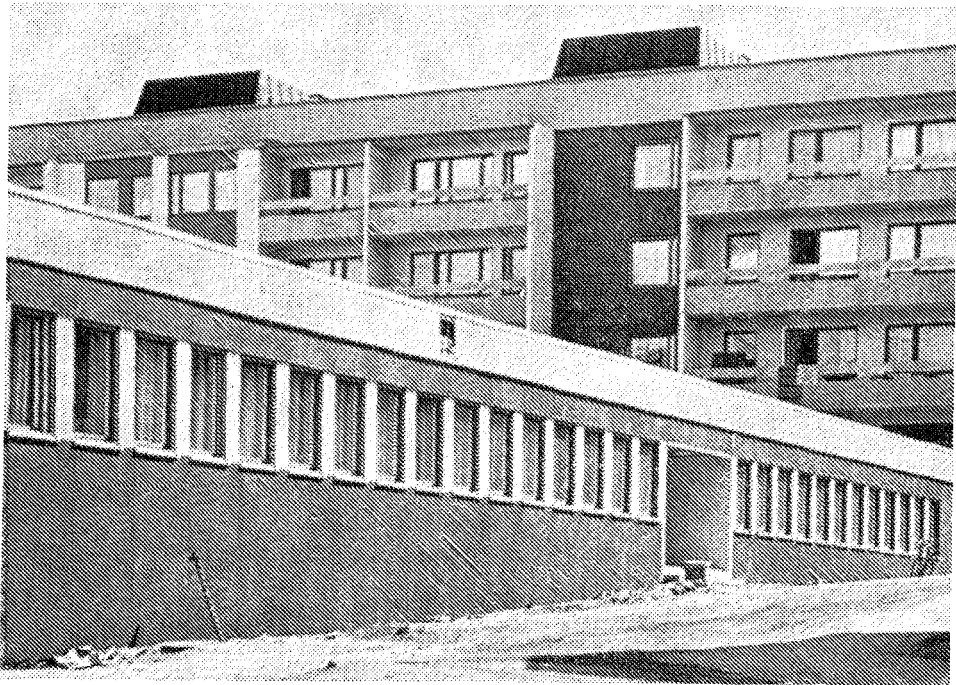
Bostadsrätten ger Er:

MEDINFLYTANDE, när det gäller
fastighetens förvaltning.

När det gäller bostaden – tala med

HSB VÄNERSBORG

Kungsgatan 27, Vänersborg, tel. 117 93.

En del av brf. Syrenens vackra bostadskvarter färdigställt 1967.

Västkustens Fiskhall AB

Sundsgatan 7

Telefon 105 60

Filialer:

Marierovägen 18

Tel. 165 58

Vargön, Fyrkanten

Tel. 202 10

Lager o. Bostad

Tel. 103 14

Kök

Tel. 112 12

Dagligen färsk fisk

SKALDJUR – KONSERVER – DELIKATESSER

GRANITFIRMAN

Hallman &

Blomgren

VÄNERSBORG

Gravvårdar

Stenhuggeriet tel. 113 45

HAR NI VATTEN

Om inte — Ring oss!

VATTENFRÅGAN LÖSES PÅ EN DAG

på bästa och billigaste sätt

om Ni har tur med våra

NYA SNABBORRANDE MASKINER

PUMPANLÄGGNINGAR UTFÖRES

Svensk Maskinborrning

Tel. Trollhättan **138 92** Vänersborg **113 11**

Kyl –

Frys –

Tvättmaskiner

köper Ni bäst och billigast
hos

LOTTAS SPARKÖP

Petersbergsvägen 37 — Tel. 172 16

Ivars Korv

TORGET

VÄNERSBORG

Kvalitetsvaror

Från

Malmö Wienerkorvfabriks AB

Ordna Edra

TURISTRESOR

med säker chaufför från

Vänersborgs Linjetrafik

Kjell Carlson Tel. **149 85** Kontor – Tel. **125 93** Bostad

BEKVÄMA TURISTBUSSAR
FÖR UPP TILL 49 PERSONER

TRADITION

KVALITÉ

SE BÄTTRE

med våra glasögon

HÖR BÄTTRE

med våra hörglasögon

*Kvalitetsvaror och god service får Ni alltid
hos*

Roslinds Optik

Legitimerad optiker

Edsgatan 16

Vänersborg

tel. 142 84

Kvalitetsvaror

I LÄDER och PARFYM

Väska

Roslinds Hörna, Vänersborg

Tel. 113 88

Kläderna för Kvinnan

HEGARDTS

har det

Tryck- saker

för hemmet,
föreningen eller affären
levereras av oss
snabbt
och välgjort

Petrés Tryckeri

Söderg. 3

Tel. 139 40

Andersson, Larsson & Co Aktiebolag

VÄNERSBORG — Telefon 106 69, 112 69

TRÄVAROR

HYVLERI

Byggnadsmaterial

Snickerifabrik

Papp, Spik, Masonite m. m.

för byggnadsändamål

Eldningsoljor

Kol

Koks

GRAND HOTELL

Hamngatan 7

Nytt

Modernt

Komfortabelt

Tel. 138 50 — 138 51 växel

I centrum av "LILLA PARIS" finner Ni de
välklädda damernas affär,

Specialaffären för

Dam- och Tonårskläder,
Klänningstyger

Ragnar Nilsson

Tel. 104 94

Vänersborg

Edsgatan 21

Säj bara

Yngves

det räcker
om radio eller TV krånglar —

Yngves
RADIO-TV

Edsgatan 20 Tel. 103 11

Vänersborg

Drottningtorget Tel. 134 00

Trollhättan

Edsgatan 13

VÄNERSBORG

Tel. 102 20
132 20

Allt för modern inredning

AB Vänersborgs

Järnhandel

Tel. 100 82 — 102 87

En välsorterad järnhandel

LUNDINS RADIO & TV

Edsgatan 6

Tel. 105 43

Allt i Radio TV Musik

Grammofoner och Service

Högtalaranläggningar uthyras

GILLEBRODERN

EKIPERAR SIG BÄST HOS

Lundborgs

VÄNERSBORGS GLASMÄSTERI

(Hellman & C:o)

Affär:

Edsgatan 10, Tel. 101 28

Verkstad och Lager:

Vassbotten, Tel. ankn.

Fönsterglas, Ornament- och Råglas, Spejlglas,

Butiksrutor, Bilglas, Fönsterkitt m. m.

Glasmästeri, Glasning av nybyggnader m. m.

Glassliperi

Inramningar, Ramlist, Ovals ramar,

**Fotografiramar, Spegel, Tavlor, Oljemålningar,
Konst, Hantverk, Presentartiklar.**

Thernquists Blomsterhandel

Säg det med Blommor!

EDSGATAN 21

TELEFON 136 73 — 100 63

VÄNERSBORGS MÅLERIAFFÄR

Verkstaden Sundsgatan 37

Tel. 103 41 - 112 25

Vi utför under ansvar alla slag av
MÅLNINGSARBETEN

Nybyggnader Reparationer
Skylt- och Möbelmålning

Försäljer:

OLJOR, FÄRGER, LACKER, PLASTFÄRGER
m. m.

Rörledningsfirman

B ERLANDSSON AB

R. R. medlem

Tel. 110 85 - - - 158 50

Kvalitetstrycksaker

Bergs Tryckeri

VÄNERSBORGS BOKTRYCKERI

Telefon 100 02, 133 02

HOTELL GILLET

inrymt i

Vänersborgs Söners Gilles hus

Edsgatan 53

LUGNT, TRIVSAMT MED GODA BÄDDAR

Humana priser

Tel. 105 89

Tornbergs Pappershandel

Tel. 101 31, 107 27 – Vänersborg – Edsgatan 27

VÄLSORTERAD PAPPERSHANDEL — FOTOARTIKLAR

OLIVETTI

Skriv- & Räknemaskiner

KOPIOR av betyg o. handlingar utföres medan Ni väntar

Vänersborgs Färg- & Kemikalieaffär

Edsgatan 17

Inneh. Åke Nyström

Tel. 102 99

rekommenderar sig

med allt vad till

branschen hör

JOHANSSON & PETERSSON

103 57

VÄNERSBORG

103 20

Kontor — Utställning — Lager

Östra Landsvägen

SNICKERIFABRIK tel. 126 14

Specialité: **KÖKSINREDEN**

TRÄVAROR - BYGGNADSMATERIAL

PARKETTGOLV

Ensamförsäljare för **TESTA-FÖNSTER**

Vänersborgs Elektriska

OLLE SJÖSTAD

Edsgatan 31

VÄNERSBORG

Tel. 110 66

Utför: Alla slag av el. installationer

Försäljer: El. materiel, armatur, kylskåp,
dammsugare m. m.

GeTe FRUKT

EDSGATAN 15 — TEL. 104 72

— **Specialisten på frukt** —

Alla dagsaktuella

FRUKTER — KONSERVER — FRUKTKONSERVER

FÖRENINGSTJÄNST

V. DAHLQVIST, Vänersborg.

KONTOR & LAGER Fridhemsvägen 3

Tel. 134 61, 174 61

Bost. V. Dahlqvist 129 01

Bost. Å Dahlqvist 134 61

- Ledande firma inom basar- och lotteribranschen.
- Vi föra i lager allt för festarrangörer.
- Lotterier och tombolor i toppklass.
- Stor låneservice — Barnens-dags-anläggningar.
- Från de förnämsta fabriker föra vi:
Kaffe — Choklad — Nattkorv.
- Stor sortering i sportpriser. **Egen gravyranstalt.**

GÄLLER DET FOTO?

— DÅ LÖNAR DET SIG ATT BESÖKA

POLYFOTO

Edsgatan 31 — Tel. 112 32

PORTRÄTTSERIER — FRAMKALLNING

KOPIERING — ALBUM — RAMAR

När det gäller

Persiennner

För rätt montering och säker service,
anlita fackmannen

F:a PERSIENN-TJÄNST

Hedmansplatsen, Vänersborg Tel. 131 10

Aukt.

tillverkare

Vänersborgs Bokförings- och Revisionsbyrå

Tel. 105 99

Kronogatan 20

Vänersborg

Deklarationer Bokföringsuppdrag

Bouppteckningar, Boutredningar, Arvskiften

Välkommen till

Vänersborgs Bra Bohag – affär, som genom samköp
med landets ledande möbelaffärer kan erbjuda Er
bra bohag till verkligt förmånliga priser.

Vid gamla vattentornet.

Tel. 105 73, 165 73.

Vänersborg

Jvättbaren

EDSGATAN 19 • VÄNERSBORG • TEL. 10 196

ÖPPET:

vardagar **8—19**

lördagar **8—13**

TEL.

101 96

Självbetjäning med
HELAUTOMATISKA MASKINER

KEMTVÄTT 4 kg på **30** min.

VITTVÄTT 6 kg på **50** min.

Torktumlare — elektriska kallmanglar

Vänersborgs Nya Bleck- & Plåtslageri

Taktäckning och allt vad till yrket hörer

Lilla Vassbotten, Vänersborg

Telefon 109 96

Mäklarfirman

KJELL SUNDELIUS

FÖRMEDLAR köp och försäljning av Affärsrörelser,

Fastigheter och Egendomar.

VERKSTÄLLER: Auktioner och Boutredningar

UPPRÄTTAR: Firmaanmälningar, Testamenten, Äkten-
skapsförord m. m.

Telefon 100 90 – Bost. 169 74

Edsgatan 26, Vänersborg

Av Handelskammaren auktoriserad fastighetsmäklare.

VÄNERSBORGS BOKHANDELS AB

Etablerad 1832

SVENSKA
BOKHANDLARE
FÖRENINGEN

Allt i böcker, papper och kontorsmaterial
samt skrivmaskiner — även för uthyrning.

Specialité:

Vänersborgs- och Sjöbergslitteratur, varav
ett flertal restupplagor.

BOKHANDELN VID TORGET

Thure Carlssons Cykel- & Sport

Edsgatan 37

Tel. 117 24

SCOOTERS VESPA

MOPEDER: PUCH – CRESCENT

Cyklar: CRESCENT – DBS – SUNBEAUM

SPORTARTIKLAR – FISKREDSKAP

FULLSTÄNDIG SERVICE

SAHLINS BOKBINDERI AB

(etablerat 1860)

Parti- och privatbokbinderi

Hamngatan 5

Tel. 108 21

VÄNERSBORG

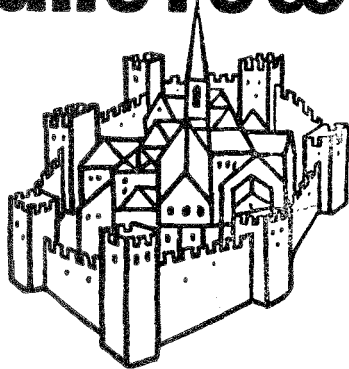
C W Carlssons Eftr Boktryckeri AB

Kyrkogatan 21 Vänersborg tel 102 51

allt i ett är den moderna form av allsidigt försäkringsskydd som Ansvar erbjuder sina försäkringstagare. Ansvar allt i ett — försäkring för hemmet innebär att vi samlat en rad önskvärda och nödvändiga försäkringar i ett enda försäkringsbrev. Allt i ett för hemmet ger ersättning för skador på personligt lösöre vid brand, vattenutströmning, inbrott och under resa. Dessutom ingår privat skadeståndsförsäkring för hela familjen jämte olycksfall och polioförsäkring för maka och barn. Det finns allt i ett försäkring för hemmet, villan, sportstugan, fastigheten, affären, lantbruket etc.

allt i ett

ANSVAR

försäkringsbolag för helnyktra

Kontor: Drottninggatan 12, Tel. 119 00 G. Håkansson

Målerifirman

ALLAN SVANBERG
VÄNERSBORG

Rekommenderas!

Tel. Verkstad 144 46
Bostad 105 42

DET
BÄSTA
AV
GULD
—MALMSTRÖMS—
UR
GULD

GILLBERGS TOBAKSHANDEL

Det mesta
av det bästa
i branschen

Kommissionär för:
Penninglotteriet o.
Tipstjänst

**Butikerna där Ni
får råd**

hasse FOTO

VÄNERSBORG
Edsgatan 1
Tel. 0521/106 76

TROLLHÄTTAN
Storgatan 30
Tel. 0520/355 50

Malmbergs

Tel. 109 06

Cykel- & Sportaffär

VÄNERSBORG

ZETTERBERGS SKOAFFÄR

Edsgatan 29

Vänersborg

Tel. 101 76

REKOMMENDERAS

GALLE VÄNERSBORGS
Möbelaffär A.B.
HAMNGATAN 13 - TELEFON 0521-10431

Möbler, Mattor Gardiner, Sängkläder

ANDERSONS
Elektriska

FRANK ANDERSON

Edsgatan 17

Vänersborg

Tel. 104 32

ELEKTRISKA INSTALLATIONER - REPARATIONER

Vänersborgs Läderaffär

Rekommenderas

Tel. 107 51

Allt som fordras i en välsorterad

SPECERIAFFÄR finner Ni hos

Sundelius Specerier

Sundsgatan 23

Tel. 102 98

Elektriska

installationer för belysning och kraft,
reparationer av alla slag.

Radio- & El- Service

Tel. kont. 116 67, bost. 127 34

Behörig installationsfirma för Vänersborg med omnejd.

Björndahls Bokbinderi

Nygatan 14 a

TEL. 137 29

REKOMMENDERAS

Gaddes Sport & Vapen

Bästa inköpskällan för tillbehör och delar till

VICTORIA VICKY mopeden

HUSQVARNA och SAUER & SOHN jaktgevär

Fullständig service

Kungsgatan 5

Tel 116 12

Berthel Andréen

JÄRN- & MASKINAFFÄR

Sundsgatan 23

Tel. 100 84

NÄR DET GÄLLER BÖCKER GÅ TILL

Mattssons Bokhandel AB

Residensgatan 2 Vänersborg Tel. 154 50
 mitt emot Stadsbiblioteket

BILFRAKT i Vänersborg AB

ALLAN NILSSON

Utför allt i lastbilstransporter, kortare såväl som längre

Försäljare för NYNÄS Eldningsoljor

Ordertelefon 0521 / 117 40

Vänersborgs Cementgjuteri

rekommenderar
sina välkända betongvaror

Junior

Välsorterad
specialaffär i

Goss- & Flickkläder

VÄNERSBORG

Affären för ungdom

Vittvätt – Stärkning – Strykning

**Special-
Tvätten AB**

Strömstad
Tel. 119 70

Fabrik o. kontor
Tel Vänersborg 127 55

Lysekil
Tel. 126 55